

* נְהַיְהוּ נְחֵמָה נְחֵמָה מְאוּמָן *

רבי ישראל קורדונור זצ"ל

לקט מאמרים ומכתבים לרגל מאה
שנים לפטירתו

לעלוי נשמת הרה"ח

ישראל בער אודסר זצ"ל

תלמיד הרב ישראל קרדונר זצ"ל

תלמידו של הרב משה ברסלבר זצ"ל

תלמיד מוהרנ"ת זיע"א

תלמידו של רביה"ק מוהר"ן מברסלב

נ נח נחמ נחמן מאומן זי"ע ועבי"א

ולעלוי נשמת

עמרם יוסף ב"ר משה נחום הלוי הורביץ זצ"ל

מאיר עקביא בן יעקב ימיני זצ"ל

אהרון בן יעקב פיץ זצ"ל

ת. נ. צ. ב. ה

הודעה ובקשה

במהדורה זו מושקעת יגיעה גדולה, שיהיה הספר נקי מכל טעות ושגיאה. אבל כבר ידוע מאמר החכם "כשם שאי אפשר לבר בלי תבן, אי אפשר לספר בלי שגיאות" לכן נבקש שאם ימצא טעות או שגיאה יואילו בטובם להודיע לנו למען יתוקן הדבר במהדורה הבאה בעזרה"ת לטל': 058-5581489

ניתן להשיג את כל ספרי רבי נחמן מברסלב במחיר עלות ו/או להודעה חינום

באתר: www.BreslovBooks.com

עמותת "מלא וגדיש"

להדפסת והפצת ספרי רבי נחמן מברסלב ופרסום שם הצדיק

טלפון: 052-8887039 | 058-6147148

התשע"ט

א

[הקדמת המביא לבית הדפוס, 'סיפורי מעשיות' – למבערג תרס"ב]

כָּבֵד נֹדַע מְשִׁיחוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁל רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ זצ"ל, שְׁאֵמַר בְּפְרוּשׁ: 'כְּשֶׁמְשַׁנִּים דְּבוּר אֶחָד בְּמַעֲשֵׂיֹת אֵלּוּ מִכִּפֵּי מַה שֶּׁסִּפֵּר בְּעֶצְמוֹ, חֶסֶר הַרְבֵּה בְּהַמְעָשָׂה' (הֵינּוּ מִסּוּדוֹתָיו הַנּוֹרָאִים שֶׁהַלְבִּישׁ בָּהֶם), וַיֵּשׁ קִפְדָּא וְדִקְדוּק גָּדוֹל בְּכָל דְּבוּר וְדְבוּר (עֵינַי חַיִּי מוֹהַר"ן דִּף י' עֲמוּד ב' [סי' סא] וּבְשִׁיחוֹת הַר"ן סִימֵן קמ"ח).

וְכֹאֲשֶׁר רָאִינוּ שֶׁהַמְדְּפִיסִים מִנוֹאֲרְשָׁא הַדְּפִיסוֹ הַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה בְּלִתֵּי יַדְעֵתָנוּ – וְחֶסְרוֹ הַרְבֵּה, גַּם שָׁנוּ אֶת הַלְשׁוֹן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת – וְקַלְקְלוּ יוֹתֵר מֵהַשְׁתַּקְּנוּ, לְזֹאת חֲגֵרְנוּ מִתְּנַגְנוּ לְהַחֲזִיר הַעֲטָרָה לְיִשְׁנָה, לְהַדְפִּיס הַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁנִּדְפַס בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה עַל יְדֵי תַלְמִידָיו הַקְּדוּשִׁים ז"ל בְּעֶצְמָן – כִּפֵּי מַה שֶּׁיֵּצְאוּ הַדְּבָרִים מִפִּי הַקְּדוֹשׁ.

וְהוֹסַפְנוּ עִתָּה בְּסוֹף הַסֵּפֶר דְּרוּשִׁים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים עַל כְּמָה מַעֲשֵׂיֹת, מִסִּפְרֵי לְקוּטֵי הַלְכוֹת עַל כָּל הָאַרְבָּעָה חֻלְקֵי שְׁלֶחַן עֲרוּךְ, שֶׁחִבְרָם תַּלְמִידוֹ, הַרַב הַקְּדוֹשׁ, בּוֹצִינָא קְדִישָׁא, צְדִיק יְסוּד עוֹלָם, הַרַב נִתֵן זְצוּק"ל מִבְּרַסְלָב; הַמְּחִיִּים וּמְשִׁיבִים כָּל נֶפֶשׁ, לְחַזְקוֹ וּלְאַמְצוֹ בְּעִבּוּדַת ה', וְלַעוֹרְרוֹ מִשְׁנֵתוֹ הַגְּדוֹלָה – לְבַל יִישַׁן אֶת יָמָיו חֵס וְשָׁלוֹם.

גַּם הוֹסַפְנוּ בְּסוֹף הַסֵּפֶר רַמְזֵי הַמַּעֲשֵׂיֹת – עַל כָּל מַעֲשָׂה – עַל מֵהַ דְּבָרִים מְרַמְזִים, וְיִסוּדָתָם בְּהַרְרֵי קֹדֶשׁ בְּזֵהָר הַקְּדוֹשׁ וְתַקוּנֵים וְכַתְבֵי הָאֲר"י ז"ל; וְגַם לְבֹאֵר הַמוֹסֵר הַשְּׁכַל הַיּוֹצֵא מִהַמַּעֲשֵׂיֹת הָאֵלֶּה עַל פִּי פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מִשְׁלֵי א) 'לְהִבִּין מָשָׁל וּמִלִּיצָה'; וְגַם לַעוֹרֵר לֵב הַמַּעֲיֵן מִגְּדַלַת נוֹרָאוֹת הָעֵינִינִים הַמְּסִפְרִים בָּהֶם.

מֵאֵת הַרַב הַגָּאוֹן הַחֲסִיד, חֲרִיף וּבְקִי בְּנִגְלָה וְנוֹסֵתֵר, וְהַצְנַע לְכַת, הַרַב נַחְמָן זצ"ל שֶׁהָיָה אֵב בֵּית דִּין בְּעִיר טְשֶׁעְהֵרִין, בְּעַל הַמַּחְבֵּר סֵפֶר 'פְּרָפְרָאוֹת לְחַכְמָה', וְסֵפֶר 'יְקָרָא דְּשִׁבְתָּא', וְסֵפֶר 'זְמֵרַת הָאָרֶץ', וּבְעַל הַמֶּלֶקֶט סֵפֶר 'לְשׁוֹן חֲסִידִים' וְסֵפֶר 'דְּרָךְ חֲסִידִים',

וסֵפֶר 'לקוטי עצות חדש' וסֵפֶר 'לקוטי עצות מהדורא בתרא', ועוד כמה חבורים ולקוטים והמה בכתובים.

גם צִרְפָּנו לָזֶה העצות הנפלאות לעבודת ה' הנובעים מהמעשיות הקדושים האלה, המובאים בסֵפֶר הקדוש 'לקוטי עצות מהדורא בתרא' מהרב הקדוש הנ"ל, למען יוכל כל קורא בהמעשיות לעין אחר כך העצות וההתעוררות והמוסר הנפלא היוצא מהמעשה הזאת, ויזכה על ידי זה להתחזק בעבודתו יתברך ולהתעורר משנתו, אשר רק בשביל זה גלה אדמו"ר ז"ל לאבותינו ולנו את כל הנפלאות האלה.

וזכות רבנו הקדוש ותלמידיו הקדושים וכל הצדיקים אמתים יגן עלינו, שגזקה להתעורר משנתנו, ומכל פגמנו וצרותנו יושיענו, ונזכה לשוב לארצנו, בביאת משיחנו, במהרה בימינו, אמן.

ב

[הקדמת המביא לבית הדפוס, 'השתפכות הנפש' – ירושלים תרס"ה]

ברוך ה', פה עיר הקדש ירושלים, תבנה ותכונן במהרה בימינו, אמן.

בקשה מאת המביא לבית הדפוס הספר הקדוש הזה השתפכות הנפש, מילידי גאליציע, עיר טארנאפאל.

אני החתום מטה, כֹּאֲשֶׁר הֵייתִי עוֹל יָמִים וַיִּגְעִתִי בְּסִפְרֵי הַרְבֵּה הַצְּדִיק וְכו' – הלא הוא מורנו ורבנו הקדוש, כבוד קדשת שמו מורנו הרב ר' נחמן זצוק"ל – בעל המחבר סֵפֶר 'לקוטי מוהר"ן' ושאר ספרי הקדושים, ומצאתי תהלה לאל דברים יקרים אשר הלהיבו אותי לנסע למקום כבוד מנוחתו (בעיר אומאן מדינת רוסיא) – להשתטח על קברו הקדוש, ולהתחבר עם אנשיו הקדושים המסתופפים עוד היום בצלו, לילך בדרכי עצותיו שגלה לנו – איך ובמה לבלות ימינו בטוב אמת, ולחשב על תכלית הנצחי: על מה אתינא להאי עלמא וכו'.

ומרב תשווקתי מיום עמדי על דעתי לעסק תמיד בהמצוה היקרה של זכות הרבים, אמרתי בלבי: מה טוב שאשתדל להדפיס ספריו הקדושים, ולפזר אותם על פני תבל בצוק העתים הללו – בעקבות דמשיחא...

ותהלה לאל שכבר עלתה בידי להדפיס ספרים מהדעת הקדוש הזה בהיותי עדין בחוץ לארץ, וכעת עזרני ה' יתברך שזכיתי לקבע דירתי בפה עיר הקדש – תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן, וליסד גם כן בית המדרש הנקרא על שמו הקדוש – להתפלל וללמוד... וזכיתי גם כן להדפיס הספר הקדוש הזה: מעט הכמות ורב האיכות.

ועל כי אנכי החתום מטה, לרגלי צוק העתים בעיר קדשנו ירושלים – תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן, קשה היה עלי מאד גדל מעמסה ועל הוצאת הדפוס כי רבו, עד אשר על ידי זה רבו הנוגשים בי, ונשיתי טובה. אולם אחר השתפכות נפשי לפני ה', אמרה נפשי לי לחלות נא מאת כל נדיבי עמנו אשר יגיע הספר הזה לידם, לחוס נא על עמלי: לקבלו ברצון, ולשלח לי מחירו כפי מסת ידם הטובה.

בכן אשתחוה מרחוק מול הדרת כבודכם, ומבקש לבל יפלו דברי ארצה לפניכם, רק לחון אותי באיזה מתנה הגונה, שאוכל לשלם חובותי ולהחיות את נפשי בעיר קדשנו – תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן, ותתברכו ממקור הברכות.

כעתירת ידידכם, דורש שלומכם באהבה.

ישראל בן ר' יהודא הלוי ז"ל היילפערין.

ג

ברוך ה', מוצאי שבת קדש לסדר האזינו, ב' ג' דעשרת ימי תשובה [ד' תשרי תרס"ו], פה אומן.

שלום וכל טוב סלה לרעי היקר החביב לי כנפשי, הלא הוא
הבחור כמר יחזקאל גרו ואיר.

ראשית אודיעך שבאתי בשלום לאומן, פה יעזרנו ה' יתברך
שאזכה לעבר על כל המניעות ולבוא לארץ ישראל.

אחי היקר, הן אמת יודע אני בעצמי אז איך בין ניט כדאי בעצמי
אפלו מזכיר צי זאן דאם נומען פין ה' יתברך, מפל שפן אמהם צי
דיענען, ומפל שפן נאך עמיצען אנדירש מדרין צי זאן לעבודתו
יתברך ויתעלה. וואס זאל איך טאן, איך האב קיין שום סמיכה
ניט נאר על רחמי ה' יתברך ועל זכות רבנו הקדוש – וואס ער
האט מיר גיהייסן שמוסין מיט מענטשען לקרבם לעבודתו
יתברך ויתעלה. אני אעשה את שלי, וה' יתברך יעשה כהטוב
בעיניו.

לכן רעי היקר, איך זאל דיר וועלן שרייבין עפיס א עצה לעבודת
הבורא יתברך ויתעלה. ווייס איך דיר ניט וואס צי שרייבין, נאר
איין עצה וועל איך געבין: דיא זאלסט דיר בכל יום קובע זיין א
זמן אין זאלסט דיר אויס רעדן דאס הארץ לפני קונד וצורך. הן
אמת דיא בעצמך ווייסט נאך אויך ניט וואס דיר גייעט אף
לעבודת הבורא יתברך ויתעלה, נאר דער רצון דקדשה איז אויך
זייער טייער ביי אדעם בורא כל העולמים.

גם זאגט דער רבי אין 'לקוטי מוהר"ן' כמה וכמה פעמים, אפלא
דער מענש קען ניט רעדן קיין שום דבור ניט אין התבודדות,
זאל ער זיך געוויינען צי זאגין דאס איינער ווארט: רבונו של
עולם, רבונו של עולם. גם קען מען דער פין בעצמו מאכין א
תפלה, וואס מען איז אין דער וואטערט פין דעם בורא כל
העולמים, אז מען קען ניט זיך אפלא דאס הארץ אויס רעדן
פאר איהם.

אחי היקר, איך וועל דיר אביסיל שרייבין קצת דקצת פין דער
מעלה פין התבודדות, כפי ששמעתי מאנשי שלומנו. רבנו הקדוש
האט געפאסט ח"י פעמים משבת לשבת בשנה, אין דער נאך

האט ער געזאגט, אז ער זאל גיווען וויסען אז מיט התבודדות קען מען אלדינגס פועלן, ואלט ער ניט גיווען גיפאסט, אין ואלט ניט גיווען פערדערבין דעם גוף. מה אמר לך אחי היקר, קיין גרעסערס דער פין איז ניט דו.

אחי היקר דאס ערשטער פין דיין התבודדות זאל זיין, דוא זאלסט זוכה זיין צי דער מדה פין קימת חצות. אחי היקר, דו זאלסט פאר גיסען טרערין וויא וואססער בכל יום ויום, עד שירחם עליך ה' יתברך ותזכה לסיעתא דשמיא לקום בכל לילה בחצות לשפך את נפשך לפני ה' יתברך. גם זאלסט אכטינג געבין אין 'ראשית חכמה' שער הקדשה פרק ז', דארט דאכט זיך מיר שמיסט ער אביסיל פין קימת חצות.

קצר הדבר, זאלסט וויסען אז דער מענש בעדארף צי גייען בכל יום ויום מדרגא לדרגא, און דיא ערשטע מדרגא איז קימת חצות.

אחי היקר, איך ווייס גיט וואהל אז דער יצר הרע וועט זיך לייגען לארכו ולרחבו אין וועט זיך ניט לאזן מתנהג זיין אין טייערע מדה, אמהל וועט ער זיך מאכין פאר איין גרוסען עניו, און וועט דיר זאגן: וויא קומט עס צי דיר, דאס קער נאר צי גרוסע צדיקים. אין זאלסט וויסען אז עס איז א ענוה פסולה, דער חיוב איז אויף איעדין מענש - אויף צי שטיין בכל לילה לשפך את נפשו לפני ה' יתברך, כמאמר רבנו הקדוש: 'עקר עבודת איש הישראלי, לקום בכל לילה בחורף בלילות הארפות - בעת שהעת קר מאד, ולשפך את נפשו לפני ה' יתברך ולעסק בתורה', עד כאן לשונו.

לכן, אחי היקר, בתחבולות רבות תעשה מלחמה, ראשית כל דבר זאלסט וויסען אז א מענש מיז זיין א גרוסער עקשן בעבודת הבורא.

ישראל הלפרין

[תרגום: ¹ אחי היקר, הן אמת יודע אני בעצמי שאיני כדאי בעצמי אפלו להזכיר [על שפתי] את שמו יתברך, מכל שכן לעבוד אותו [יתברך], ומכל שכן להדריך מישהו אחר לעבודתו יתברך ויתעלה. [אך] מה אעשה, אין לי כלל על מה לסמך [אלא אך ורק על רחמי ה' יתברך ועל זכות רבנו הקדוש – שצוה עלינו לדבר עם בני אדם לקרבם לעבודתו יתברך ויתעלה. אני אעשה את שלי, וה' יתברך יעשה כטוב בעיניו.

לכן רעי היקר, אכתב לך [כעת] איזה שהיא עצה לעבודת הבורא יתברך ויתעלה. איני יודע מה לכתב [לך], אבל עצה אחת אתן לך: שתקבע לעצמך בכל יום זמן שבו תדבר את כל אשר על לבך לפני קונך וצורך. הן אמת שאתה בעצמך אינך יודע מה שעובר עליך בעבור עבודתו יתברך ויתעלה, אבל הרצון דקדושה זה גם כן יקר מאד אצלו – אצל בורא כל העולמים.

עוד אמר רבנו ב'לקוטי מוהר"ן' כמה וכמה פעמים, שאפלו אם אין האדם יכול לדבר שום דבור בהתבודדות, שירגיל עצמו לכסף ולומר את הדבור היחיד הלזה: רבונו של עולם, רבונו של עולם. עוד יכול הוא לעשות מזה בעצמו תפלה, שכל כך נתרחקנו מבורא כל העולמים, עד שאיננו יכולים אפלו לפרש את הלב לפניו [יתברך].

אחי היקר, [כעת] אכתב לך קצת דקצת ממעלת ההתבודדות, כפי ששמעתי מאנשי שלומנו. רבנו הקדוש התענה שמונה עשרה פעמים משבת לשבת בשנה, ולאחר מכן הוא אמר, שאם הוא היה יודע [זאת] שעם התבודדות נתן לפעל הכל, אזי הוא לא היה מתענה, ולא היה מחליש את גופו [כל כך]. מה אמר לך אחי היקר, אין כלל מעלה גדולה מזו.

אחי היקר, הדבר הראשון שתעסק בו בהתבודדות שלך יהיה, שתזכה לענין קימת חצות. אחי היקר, שתשפך דמעות כמים בכל יום ויום, עד שירחם עליך ה' יתברך ותזכה לסייעתא דשמיא לקום כל לילה בחצות לשפך את נפשך לפני ה' יתברך. עוד ראה ועין בספר 'ראשית חכמה' שער הקדושה פרק ז', שם כמדמני מדבר הוא קצת מענין קימת חצות.

קצור הדבר, שתדע שהאדם צריך לילך בכל יום ויום מדרגא לדרגא, והמדרגה הראשונה היא קימת חצות.

אחי היקר, אני יודע היטב היטב שהיציב הרע יניח עצמו לארכו ולרחבו ולא יתן לך להנהיג עצמך בענין היקר הזה, פעם הוא יעשה אותך לעניו גדול, והוא יאמר לך: איך שיך זאת לך, זה הרי מתאים רק לצדיקים גדולים. שתדע לך שזהו ענוה פסולה, חיוב זה חל על כל אדם – לקום בכל לילה לשפך את נפשו לפני ה' יתברך, כמאמר רבנו הקדוש: 'עקר עבודת איש הישראלי, לקום בכל לילה בחורף בלילות הארכים – בעת שהעת קר מאד, ולשפך את נפשו לפני ה' יתברך ולעסק בתורה', עד כאן לשונו.

לכן אחי היקר, בתחבולות רבות תעשה מלחמה, ראשית כל דבר שתדע [ותפנים] שהאדם צריך להיות עקשן גדול בעבודת הבורא.

ישראל הלפריין.]

ד

[נדפס בתחילת ה'שיר ידידות']

ברוך ה', יום ד' ויחי [ט' טבת] תרס"ז, פה עיר הקדש מירון – תבנה ותכונן במהרה בימינו, אמן.

החיים והשלום וכל טוב סלה לכבוד אחי ורעי היקרים, הלא הם אנשי השם – הנקראים על שם הצדיק ששמו הקדוש משתף בשמו יתברך, ה' עליהם יחיו, הלא הם אנשי שלומנו די בכל אתר ואתר בכל מקומות מושבותיהם, שלום.

בטח הגיע הידיעה לכבוד מעלתכם מהסבה הטובה שסבב ה' יתברך שזכיתי לקבע דירתי בפה עיר הקדש מירון תבנה ותכונן, ששם חלקת מחוקק ספון, הוא התנא אלקי רבי שמעון בר יוחאי ור' אלעזר בנו, זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

ואם אמנם שאי אפשר לציר לכבוד מעלתכם גדל החיות דקדושה שיש לי מזה הישוב, ואיני יודע באיזה זכות זכיתי לזה, אך עם כל זה נפשי עגומה עלי בעלות על לבבי שנפסק ממני העבודה הקדושה שהיה לי בהיות קביעות דירתי בעיר הקדש ירושלים – תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן, ששם זכיתי לעסק בהדפסת ספרי רבנו הקדוש, שזה עקר חיותי: לזכות את אחינו בית

ישראל באחרית הימים האלה, בהתגברות החשך כל כך בגשמיות ורוחניות; כי מצאתי את עצמי כמחויב בחיוב הקדוש הזה, להודיע לבני אדם גבורותיו אשר הגדיל ה' לעשות עמנו, שהקדים לנו רפואה למפתנו, והופיע עלינו הדעת הקדוש הזה: לחיותנו ולחזקנו, ולהשיב את נפשותינו החלושות מאד מאד, ולהודיע לנו שעדין ה' אתנו גם בעצם ירידתנו, שעל ידי זה נזכה להתעורר משנתנו הגדולה, ולחשב על תכליתנו: על מה אתינא להאי עלמא וכו'.

וזאת היתה עקר פונתי בהשתדלותי בהדפסת ספרי רבנו הקדוש אשר מלאים עצות יקרות ונחמדות והתחזקות נפלא לכל אחד ואחד לפי מדרגתו; ותהלה לאל קבלתי חיות ושמחה מכל ספר וספר שזכיתי להדפיס, לזכות העולם בזה.

אך כעת שסבב עלת כל העלות וסבת כל הסבות, סבה טובה – שהבנתי מהשגחתו יתברך ומרמזיו, שרצונו יתברך שאקבע דירתי בפה, שאוכל לעסק בתפלה והתבודדות ביותר במקום הקדוש הזה; וגם זאת לזכות הרבים יחשב, כי אולי אזכה לעורר רחמי ה' יתברך עלינו בכלל, ויאמר סוף וקץ לכל צרותינו בגשמיות ורוחניות.

אך על זה ידוה עלי לבי ביותר ומבלבל אותי ממעט עבודתי, בעלותי על לבבי אלו הספרים שכבר התחלתי להדפיס ולא גמרתי אותם, הלא הם: הספר 'נחת השלחן', ו'ספר המדות', והעתקת ה'שבחי הר"ן עם הנסיעה לארץ ישראל' על לשון אשכנז. וזה כמה אשר שפכתי שיחי לפני השמע תפלת כל פה שאוכל לגמר אלו הספרים.

וכעת מדי עברי באמתחת הספרים של ידידנו הנגיד מורנו הרב נתן מטראוויטץ גרו יאיר, ומצאתי השיר 'ידידות בתוך הכתבים שהניח אחריו ברכה, הלא הוא הרבני וכו' מורנו הרב יחיאל מענדיל ז"ל ממעדוועדיווקע, ומה מאד נתלהב לבי לזכות בזה אנשי שלומנו, כפי שיראו עיניכם גדל העמקות והמתיקות והערבות הסמוינים בו, שמדבר כמעט מכל מאמר מספרי 'לקוטי

מהר"ן, ומכל מעשה מ'ספורי מעשיות', וגם מהדבורים בעל פה שהולך בקבלה מדור לדור; ומחמת שהיא בדרך שיר ומליצה הוא מעורר ביותר את לב המעיין בו, כידוע מדברי רבנו הקדוש גדל יקר הערך מעלת המליצה דקדשה.

ומחמת שהיא מעט הכמות, רציתי לחבר זה הקונטרס להספר 'נחת השלחן', לכרכם ביחד.

עבור זה נסכפם בדעתי להדפיס מקדם זה הקונטרס – ולצרף זה המכתב, ולשלחם לאנשי שלומנו לכל מקומות מושבותיהם, ולעורר את לבבם הטוב שיתנדבו להצדקה הגדולה הזאת העולה על כל הצדקות, שעל הצדקה הזאת נאמרה 'וצדקתו עמדת לעד' (תהלים קיא), כי היא צדקה לדורי דורות.

בכן אהובי אחי ורעי, תנו לבבכם לדברי אלה היוצאים מקירות לבי, וקבלו המנחה הזאת אשר אני מגיש לפניכם באהבה, ושלחו תמורה הגונה – כל אחד ואחד כפי כחו ונדבת לבו הטהור, וכפי תשוקתו להתגלות דעת רבנו הקדוש בעולם.

ואז אשלם מה שלויתי לי על הדפסת זה הקונטרס, ומהמותר אגמר הספרים שהתחלתי.

ואני תפלה לאל חיי, לעורר רחמים במקום שער הרחמים – הוא הציון התנא אלקי רבי שמעון בר יוחאי, שיתברכו ממקור הברכות ויזכו לכל טוב סלה.

כעתירת ידידכם המשתחוה מרחוק מול הדרת כבודכם, ומתגעגע להתראות עמכם, ועל כל פנים לקראת מכתבכם.

ישׂראל בן ר' יהודא הלוי ז"ל ממדינת גאליציען (גליציה), המכנה בשם קארדאן.

ה

[מכתב שר' ישראל הדפיס בכמה עותקים]

ברוך ה', צפת תבנה ותכונן.

אֶל מַעֲלַת כְּבוֹד אַחִינוּ וְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנו הַיְקָרִים וְהַחֲרָדִים לְדַבֵּר ה',
הַרְבֵּנִים הַחֲסִידִים הַמְּפֹלְגִים בַּתּוֹרָה, הַנְּגִידִים הַנִּכְבָּדִים, חֲכָמִים
וְנְבוֹנִים, הֲלֹא הֵם חֲסִידֵי בְּרִסְלָב ה' יִשְׁמְרֵם וַיְחַיֵּם, אֲשֶׁר אִירָא לָהֶם
בְּמוֹשְׁבוֹתָם.

שְׁלוֹם בְּשֵׁם ה' הַשׁוֹכֵן בְּצִיּוֹן.

בְּיִשׁוּעַ עֲלִיּוֹן רַחֵשׁ לִבְנוֹ דְבַר טוֹב, לְבַשְׂרְכֶם כִּי עַד הִנֵּה עֲזָרְנוּ ה'
יִתְבָּרַךְ לְכוֹנֵן פֶּה בֵּית הַמְּדַרְשׁ בְּרִסְלָב מֵאֵת אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנו, לְכַבּוֹד
וְלִתְפָאֶרֶת רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ, וְלֵאנְשֵׁי הַנִּקְרָאִים עַל שְׁמוֹ הַקְּדוֹשׁ.

וְקִבְעֵנוּ בֵּית מִיַּחַד לְהִיּוֹת לָנוּ לְמַקְדָּשׁ מַעֲט – לְלַמֵּד תּוֹרָה
וְלִהְתַּפַּלֵּל עִרְבֵי וּבִקְרָה, וְגַם לְקַבֵּעַ שְׁעוֹר לְמוֹדִים בְּכָל יוֹם.

וְגַם הָאִיר ה' אֶת לִבְנוֹ לְקִיָּם אֲזַהְרֵת רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ שֶׁהִזְהִירוּנוּ עַל
קִימַת חֲצוֹת, וְהִסְכַּמְנוּ לְהִתְאַסֵּף בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה בְּחֲצוֹת מִמֶּשׁ,
וְלִקְוֹנוֹ עַל חֲרַבֵּן בֵּית מַקְדָּשֵׁנוּ בְּסִדְרֵי חֲצוֹת בְּמִנְיֵן עֲשָׂרָה.

וְהֵן אֵל כְּפִיר לֹא יִמָּאֵס בְּכָל קְרָאנוּ אֵלָיו, וּבִפְרֹט בְּמַקּוֹם הַקְּדוֹשׁ
הַזֶּה – הִיא הָעִיר הַקְּדוֹשָׁה צֶפֶת תְּבִנָּה וְתִכּוֹנוֹן, אֲשֶׁר בָּהּ שׁוֹכְנִים
וְטְמוּנִים כָּל רְבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר יִסְדּוּ סִדְרֵי תְּקוּן חֲצוֹת, הֲלֹא
הֵם: רַבְּנוּ הָאֲר"י הַקְּדוֹשׁ, וְהָאֱלִשֵׁי, וְהָרַב חַיִּים כַּהֵן, זְכוֹתָם יִגֹּן
עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וַיַּעֲזְרוּנוּ רַחֲמֵי ה' יִתְבָּרַךְ עֲלֵינוּ וְעַל שְׂכִינַת
עֲזֹ אֲשֶׁר הִלְכָה בְּשִׁבְלֵנוּ בְּגוֹלָה; אֲנַחְנוּ חֲטָאנוּ וְהוּא אִסּוּר
בְּאֲזָקִים וְכו', 'עַל זֶה דָּוָה לִבְנוֹ, עַל אֵלֶּה חֲשָׁכוּ עֵינֵינוּ וְכו'.

וּבִיּוֹתֵר אָנוּ צְרִיכִין לְבִכּוֹת הַרְבֵּה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ הַמְּתַרְצָה בְּדַמְעוֹת
עַל אֲשֶׁר לְקִינוּ בְּמַכָּה אֲשֶׁר לֹא כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה – זֹו מִיַּתַּת
הַצְּדִיקִים – אֲשֶׁר קִשָּׁה כְּפָלִים כְּחַרְבֵּן בֵּית הַמַּקְדָּשׁ, 'תּוֹמִים הֵיינוּ
וְאִין אָב, וְעַל יְדֵי זֶה 'אִמְתִּינוּ כְּאַלְמָנוֹת'. וְכִבְרֵי הַבְּטִיחַ לָנוּ ה'
יִתְבָּרַךְ לְשֵׁם לְאַבְלֵי צִיּוֹן פֶּאֶר תַּחַת אִפְרָי, וְנִזְכָּה לְפַעַל בְּקִשְׁתָּנוּ
בְּרַחֲמִים, וַיִּשְׁלַח לָנוּ מְשִׁיחֵנוּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

וּבְכֵן אַחִינוּ הַיְקָרִים, שִׁימוּ דְבָרִים אֵלָיו עַל טְהָרַת לְבַבְכֶם, וְתִנּוּ
יְדָכֶם לָנוּ לְחִזְקַי יְדֵינוּ, כִּי דְבַר גְּדוֹל הוּא עַד לְמֵאד לְעוֹרֵר רַחֲמֵי ה'
יִתְבָּרַךְ בְּצַבּוֹר בְּעַת רַחֲמִים וְרִצּוֹן כְּזֶה, וְכִפִּי הַקְּבֵלָה שֵׁישׁ בְּיָדֵינוּ

שאז בחצות לילה היא עקר הצלחת הנפש לעסק אז בתורה ועבודה.

ואולם, לאשר ידוע לכם כי ארץ הקדש לית לה מגרמא כלום, והוא מדברים הצריכין חזוק, כי הוצאות הבית המדרש מרבה מאד, ונוסף לזה שכירות השמש המיוחד לזה לעורר ולהקיץ לכל אחד ואחד בחצות ממש, וידינו קצרה לתמוך את אגדתנו אשר על ארץ יסדה.

בכן, אנא אחינו היקרים, הבו ובאו לעזרת ה' בגבורים, העשיר בעשרו והנדיב בנדבתו, ובאו ושאו מנחה לחצרות קדשנו.

והננו נכונים להביא שמות כל המנדבים בספר הזכרון אשר לחברתנו, לברכם בברכת 'מי שברך' בכל מועדי ה', ולזכרון לפני ה' תמיד. וגם לזכרון ליום אחרון – ללמד משניות לטובת נשמתם; ומי מהמתנדבים שיהיה נצרך לאיזה ישועה, עליו להודיע לנו ונזכיר אותו בברכת 'מי שברך' אחר אמירת חצות – המסגלה כמו פדיון, כמבאר בלקוטי מוה"ר"ן סימן קמ"ט.

ולהיות אשר ברצוננו לבנות בית המדרש על שם רבנו הקדוש ועל שם אנשי שלומנו, בכן, מי אשר נדב לבו למלאת ידינו בבנין בית מדרשנו – להיות לו לשם עולם אשר לא יכרת, ושמו יהיה חרות על אבן שיש לזכרון עולם, ויזכה בכל התקנות והזכותים של מיסדי בתי כנסיות לתפלה.

וה' השוכן בציון ישלח לנו משיח צדקנו בקרוב, ונזכה לראות בנין בית מקדשנו ותפארתנו נכון בראש הרים, ובא לציון גואל במהרה במינו, אמן סלה.

הלא כה דברי אחיכם המזכירים שמכם בקדש, החותמים בשם כל אגדתנו ברב שלום.

נאום נתן בן ר' צבי ז"ל מטיראהוויץ.

נאום ישראל היילפערין.

1

החיים והשלום וְכֹל טוֹב סְלָה, לְכַבּוֹד אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנו הַיְקָרִים הַנִּקְרָאִים עַל שֵׁם רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ, ה' עֲלֵיהֶם יְחִיו, וַיִּזְכּוּ לְרֵאוֹת בְּנַחֲמַת צִיּוֹן בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן, הֲלֹא הֵם אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנו דְּקֵהֶלֶת קֹדֶשׁ לְוַבְלִין, שְׁלוֹם לָכֶם.

אָחִי וְרַעִי, שָׁמַע שְׁמַעְתִּי שֶׁתְּהִלָּה לְאֵל נִתְגַּלָּה קֶצֶת מִדַּעַת רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּמַחְנִיכֶם – הוּא הָעִיר לְוַבְלִין, וּמֵאֵד מֵאֵד רְצִיטֵי לְהִתְרַאוֹת עִמָּכֶם, וְעַל כָּל פְּנִים לְבּוֹא לָכֶם בְּמַכְתָּבִי, אוֹלֵי נִקְבַּל מָה דִּין מִן דִּין – כְּמַצָּוָה עָלֵינוּ מִפִּי רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ עַל יְדֵי תַלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים.

וְכַעַת עֶזֶר לִי ה' יִתְבָּרַךְ שְׂזִכִּיתִי לְיִסֵּד בְּפָה עִיר הַקְּדוֹשׁ צֶפֶת תְּבַנֶּה וְתִכּוֹנֶנּוּ בֵּית הַמִּדְרָשׁ עַל שֵׁם רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ, וְלִיִּסֵּד גַּם כֵּן הָעֵינָן שֶׁל קִימַת חֲצוֹת בְּצַבּוּר. בְּכֹן, אֲנִי לְהִתְחַבֵּר עִמָּנוּ לְהִיּוֹת לְעֶזֶר לָנוּ, כִּי גְלוּי וַיְדוּעַ לְפָנָי הַיּוֹדֵעַ תַּעֲלָמוֹת שְׁכָל כְּוֹנֵתִי בְּזֶה לְגַלוֹת דַּעַת רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּעוֹלָם, וְאוֹלֵי נִזְכָּה לְעוֹרֵר רַחֲמֵי ה' יִתְבָּרַךְ שִׁיאֵמַר סוֹף וְקֵץ לְכָל צְרוּתָנוּ הַמְרַבִּים, עַד מִתִּי עַד מִתִּי.

אֲךָ תְּהִלָּה לְאֵל שֶׁהַקְּדִים לָנוּ רְפוּאָה לְמַכּוֹתָנוּ הַגְּדוֹלוֹת, וְהָאִיר לְפָנֵינוּ דַּעַת רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ, שְׁסוֹף כָּל סוֹף נִזְכָּה עַל יְדֵי זֶה לְצֵאת מִגְּלוּתָנוּ הַמֵּר בְּכִלְלִיּוֹת וּבַפְּרִטִיּוֹת. וְדַבְּרֵי רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ הֵם חַיִּים וְקִימִים, שֶׁהַבְּטִיחַ לָנוּ שֶׁהָאֵשׁ שְׁלוֹ תוֹקֵד עַד בִּיאַת מְשִׁיחַ צְדָקָנוּ, אָמֵן.

בְּכֹן אֲבַקֵּשׁ מִכֶּם אָחִי וְרַעִי לְרֵאוֹת לְשַׁלַּח לָנוּ מֶה לְהִתְחַזְּקוֹת הָעֵינָן הַנִּל, וַיִּגַּן עֲלֵיכֶם זְכוֹת הַצְּדָקָה הַזֹּאת שִׁימְתְּקוּ מֵעֲלֵיכֶם כָּל הַדִּינִים וְהַצְּמִצּוּמִים, וְלַעֲבֹד ה' יִתְבָּרַךְ וְלְבָלוֹת יְמֵינוּ בְּטוֹב הָאֲמֵתִי, וְלִזְכֹּר הֵיטֵב עַל הַתְּכַלִּית הַנִּצָּחִי אֲשֶׁר בָּאֵנוּ לְזֶה הָעוֹלָם, וְלַחֲטוֹף כָּל מֶה שִׁיעֲלָה בְּיַדֵּנוּ אֵיזָה טוֹב, וְכִבֵּר הַבְּטִיחַ לָנוּ רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ שֶׁאֵינוּ הוֹלֵךְ לְאֵבוֹד שׁוּם תְּנוּעָה קְלָה שֶׁעוֹשִׂין בְּשִׁבִיל ה' יִתְבָּרַךְ, וְאַפְלוּ אִם הוּא מְעַרֵב בְּפִסְלַת הַרְבֵּה, עִם כָּל זֶה ה' יִתְבָּרַךְ רַב רַחֲמָיו מְלַקֵּט הַנִּקְדוֹת טוֹבוֹת מִכָּל עֲבָדָא וְעֲבָדָא.

אָנא אל ישיבו פנינו ריקם, כי חוץ מהצדקה ש'יחיו אותנו, נתקשר בינינו אהבתנו. ועל כל פנים נרויח איזה דבורים טובים והתחזקות אמתית.

הנני ידידכם בלתי מכירכם. ישראל היילפערין.

ז

ברוך ה',

יום ה' ד' לחדש מנחם אב תרס"ט, פה עיר הקדש צפת תבנה ותכונן.

המנחם ציון ובונה ירושלים, יבנה ויגדל וירומם למעלה את קרן אנשי שלומנו הנקראים על שם רבנו הקדוש בעיר לובלין ובכל מדינת פולין, ויתגדל ויתרומם ויתנשא שם רבנו הקדוש אשר משתף בשמו יתברך, אשר כל זאת הוא אתחלתא דגאולה, במהרה בימינו אמן, אמן כן יהי רצון.

שלום לכל אחד ואחד מחברי היקרים הנצמדים בקירות לבבי, ובפרט להבחור החשוב וישר, בשר-לב לו, המשתוקק לעבודתו יתברך, כמר מאיר קארמאן גרו יאיר לנצח.

אהובי מחמד נפשי, מכתבך בצרוף הסך ארבעה רובל-כסף לנכון הגיעני; ואי אפשר לבאר לך בכתב גדל השמחה שגרמת לי ולכל אנשי שלומנו, בראותנו איך שהאש הקדושה של רבנו ז"ל תוקד בלב האנשים המקרבים מחדש, ודבר אחד מדבריו הקדושים לא נופל חס ושלום.

ועל ידי זה נתעורר לבי לבקש מה' יתברך שיתקם בימינו כל דברי רבנו הקדוש – שהבטיח לנו שיגמר מה שהתחיל, ויתגלה כבוד מלכותו יתברך בימינו, ויראו עינינו וישמח לבנו ותגל נפשנו באמר לציון מלך אלקיך, ויזכה כל אחד לצאת מגלות נפשו ומתאותיו הרעות, ולהכיר את בוראנו יתברך – אשר לכך נוצרנו. 'נפשי חמדה בצל ידיך, לדעת כל רז סודך'.

וּכְמַבְאָר בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּמֵאמְרוֹ 'מִיִּשְׂרָאֵל דְּסִכְיָנָא' (ליקו"מ סי' ל), כִּי כָּל הַבְּרִיאָה הַיְתֵה רַק בְּגִין דִּישְׁתַּמּוּדְעִין לִיה – לְדַעַת וּלְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ, אֲךָ כָּל זְמַן שְׁעֵדִין לֹא יֵצֵאנוּ מִתְּאֻתָּנוּ וּמִדוּתֵינוּ שְׂאִינָם טוֹבִים, עִבוּר זֶה הַמָּסָךְ הַמְּבַדִּיל לְנַגְדָנוּ חִזְק, וְעִבוּר זֶה מִשְׁתַּטְחִים הַמְּנִיעוֹת הַנִּמְשָׁכִים מֵהַבְּגָדִים הַצּוּאִים.

אֲךָ צְדִיק ה' אֲשֶׁר הַקָּדִים הִרְפוּאָה לְמַכּוֹתֵינוּ הַגְּדוּלוֹת, וְהָאִיר לְפָנֵינוּ הַדַּעַת הַקְּדוּשָׁה שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל וּמִתְלַמְּדֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, הַמְּחַזְּקִים אוֹתָנוּ מְאֹד מְאֹד וּמוֹדִיעִים לָנוּ גְּדֹל רַחֲמֵנוּתוֹ יִתְבַּרַךְ עֲלֵינוּ, אֲפֹלוֹ אַחַר כָּל הַקְּלֻקּוֹלִים וְהַפְּגָמִים שֶׁפָּגַמְנוּ וְקִלְקַלְנוּ, עִם כָּל זֶה עֲדִין ה' אֶתְנוּ וּמְצַפֶּה שְׁנָשׁוּב אֵלָיו יִתְבַּרַךְ, וְאִם יִתְחַזְּקוּ בְּהַרְצוֹן דְּקֻדְשָׁה, אֲזִי סוּף כָּל סוּף נִזְכָּה לְבוֹא לְהַתְּכַלִּית אִמְתִּי בְּעוֹלָם הַזֶּה; וְאִם אֵף עַל פִּי כֵן הַבַּעַל דְּבַר מִתְגַּבֵּר וְעוֹשֶׂה אֶת שְׁלוֹ, צְרִיכִין לְהַתְּחַזֵּק בְּאַמוּנָה הַקְּדוּשָׁה שְׂאִינוּ הוֹלֵךְ לְאַבּוּד חֵס וְשְׁלוֹם שׁוּם יִגִיעָה מִיַּגִיעֵתֵינוּ, וְכַמְבָּאָר בְּהַשְׁיחוֹת הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת קַרְבָּנוֹת, בְּחִינַת 'כִּי עֲלֶיךָ הִרְגָנוּ כָּל הַיּוֹם' (תהלים מד).

וְאִם לֹא נִזְכָּה חֵס וְשְׁלוֹם לְהִגִיעַ בְּעוֹלָם הַזֶּה לְכָל תְּשׁוּקָתָנוּ, עִם כָּל זֶה לֹא יֵלֵךְ לְאַבּוּד חֵס וְשְׁלוֹם כָּל מָה שְׁנוֹכַח לְחֻטֵּף בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלִסְמָךְ עַל כַּחוֹ הַגְּדוֹל שֶׁל רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ – שֶׁהַשָּׂאָר יִתְקַן הוּא בְּכַחוֹ, וְכִמוֹ שְׂאֵמֶר רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ: 'דּוֹפִיט אוֹיף מִיין כַּח'¹.

בְּכֵן אַחֵי וְרַעֵי צְמוּדֵי לְבָבִי, הָאֶרְצִידִיקֶע בְּרִידְעוֹר², חִזְקוּ וְאַמְצוּ לְעַסֵּק בְּעִבוּדַת ה' וְלְחַטֵּף וְלַעֲשׂוֹת טוֹב כָּל מָה שְׁיִכּוֹלִין, וּבִפְרֻט לְקַבֵּעַ שְׁעוּרִים בְּכָל יוֹם וְיוֹם עַל הַתְּבוּדוֹת: לְפָרֵשׁ שִׁיחַתוֹ לְפָנֵי ה' יִתְבַּרַךְ, וּלְבַקְּשׁוּ וּלְרַצּוֹתוֹ שְׁנִזְכָּה לְבוֹא וּלְהִגִיעַ בְּעוֹלָם הַזֶּה אֶל תְּכַלִּיתָנוּ הַנְּרָצָה, וְלֹא נִיגַע לְרִיק חֵס וְשְׁלוֹם, מִיר זְאֵלִין חֲלִילָה נִיט פֶּאֶרְשְׁפִילִין דִּיא גִיִצְיִלְטֶע עֶטְלִיכֶע יֶאָר וְוֹאס מִיר דֶּאֶרְפִין זִיךְ

¹ סמכו על כוחי.

² אחים נלבבים.

פֶּעֶרְזָאמִין בְּעוֹלָם הַזֶּה,³ כִּי יִמְנוּ כָּצֵל עוֹבֵר, וְאִם לֹא עֲכָשׁוּ אִימָתִי; כִּי מִבְּאֵר בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ שֶׁעָקַר הָעֵבֹדָה הִיא בִּימֵי הַבְּחֵרוֹת, וְכַמְבָּאֵר בְּזֵהר הַקְּדוֹשׁ (קְדוּשִׁים, פז ע"ב) עַל הַפְּסוּק 'מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקְוִים' (ויקרא יט), הִינּוּ קִדְּם הַשִּׁיבָה.

וְהִנֵּה אַחֵי אַהוּבֵי יְקִירֵי הַבְּחֹר מֵאִיר נְרוֹ יְאִיר, קָרָאתִי מִכְּתָבְךָ פֶּעַם וּשְׁתִּים וְשִׁלֵּשׁ, וְכַמְעַט זָלְגוּ עֵינַי דְּמַעוֹת מִגְּדֹל הַגְּעֻגוּעִים שֶׁיֵּשׁ לִי לְהַתְּרָאוֹת עִם אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַמְּקַרְבִּים מִחֲדָשׁ, וְלַעֲוֹר וּלְחֲדָשׁ לִבְבָּם הַטּוֹב, וְעַל יְדֵי זֶה יַעֲוֹר לִבִּי גַם כֵּן מִחֲדָשׁ לְעִבּוּדְתוֹ יִתְבַּרְךָ, וְכַמְבָּאֵר בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּמֵאֵמֶר הַמְּדַבֵּר מ'אֹר יִשְׂרָאֵל וְאֹר חוּזֵר' (ליקו"מ ס' קפד).

וְהִנֵּה כָּבֵר הֵייתִי מוֹכֵן לְנִסְעַע עַל זֶה הָרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאוֹמֵן, אֲךָ נִסְתַּבֵּב לִי מִנִּיעָה וְכוּ'. וּבְרוּךְ ה' שֶׁכָּבֵר יִצְאָה מֵהַסַּכְּנָה, אֲךָ נִשְׁאַרְהָ חֻלְשָׁה מְאֹד; וְאֵין לִי עַל מִי לַעֲזֹב אוֹתָהּ, כִּי אֲבִיָּה וְאִמָּה וְכָל מִשְׁפַּחְתָּהּ הוּא בְּעִיר הַקְּדוֹשׁ יְרוּשָׁלַיִם – תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֵן בְּמַהֲרָה, וְזֶה גַרְם עוֹד שְׂאֵר מְנִיעוֹת שֶׁלֹּא יִכְלַתִּי לְנִסְעַע עַל זֶה הָרֹאשׁ הַשָּׁנָה.

וְאִם אֲמַנֵּם שֶׁכָּל מְנִיעוֹת כְּאֵלוֹ אֵינָם נִחְשָׁבִים לְמְנִיעוֹת כָּלֵל בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְגַם אֲנִי בְּעַצְמִי שִׁבְרָתִי עוֹד מְנִיעוֹת גְּדוּלוֹת יוֹתֵר מִמְּנִיעוֹת כְּאֵלוֹ, אֲךָ צְרִיכִין לִידַע שְׂאֵין יְכוּלִין לְהַשְׁוֹת יְשִׁיבַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְיְשִׁיבַת חוּץ לְאֶרֶץ, כִּי תִדְעוּ שֶׁהָאֹר הַקְּדוֹשׁ שֶׁל רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ זֹרַח בְּכָאֵן גַּם כֵּן; וְיֵשׁ בְּזֵה סִתְרֵי נִסְתָּרוֹת אֵיךְ שֶׁנִּשְׁמַת הַצְּדִיק בָּאָה תִּכְף אַחַר הַסִּתְּלִקוֹתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כַּמְבָּאֵר בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת מִמְּדְרָשֵׁי חֲכָמֵינוּ ז"ל, וּמִדַּבְרֵי רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ נִרְאָה גַם כֵּן אֵיזָה רְמִזִּים מְזֵה, וְכִמוֹ שְׂאֵמֶר אַחַר הַסִּתְּלִקוֹתוֹ שֶׁל הַרְבֵּי הַקְּדוֹשׁ מִבְּאֶרְדִּיטְשׁוֹב זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ, שֶׁרְצוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהַעֲלִים מִמֶּנּוּ, וְאֵמֶר הוּא ז"ל: 'אֵיךְ אֲתֵם רוֹצִים לְהַעֲלִים מִמֶּנִּי, שֶׁכָּבֵר יוֹדְעִים מְזֵה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל', וְכִמוֹ שֶׁסִּפֵּר הַמַּעֲשֶׂה הַנִּדְפָּס בְּחַי מוה"ר"ן (ס' קב) מֵהַבֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁיֵּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם עֵין שֶׁם, וְעוֹד וְעוֹד דְּבוּרִים בְּעַל פֶּה וּבִכְתָב.

³ שחלילה לא נאבד לריק את ימינו המנויים וספורים שאנו צריכים להתמהמה בעולם הזה.

וּבְפֶרֶט שְׁבִפָּה בְצִפְתַּ תְּבַנֶּה וְתִכְוִינֵן יֵשׁ מַעֲלָה יְתָרָה מִכָּל אֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל, שְׁפָה טְמוֹן אוֹר הַגְּנוּז וְהַנֶּעֱלָם הוּא הַתְּנָא אֱלֹקֵי רַבִּי
 שְׁמַעוֹן בְּרַי יוֹחָאֵי, שְׁיֵשׁ שִׁיכוֹת גְּדוֹל לְרַבְּנּוּ הַקְּדוֹשׁ – כִּידוּעַ
 לְמַחְצָדֵי חֻקְלָא⁴ שְׁבִין אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ – אֲשֶׁר בְּדַבְרִים כָּאֵלוּ אֵי
 אֲפֹשֶׁר לְבוֹא אֵלֵיכֶם בְּכַתְּבִי, שְׁעֵבוֹר זֶה קָבְעוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ
 הַחֲשׂוּבִים מִפֶּה זֶה זְמַן כְּבִיר לְסַע עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמִירוֹן,
 לְהַשְׁתַּטֵּחַ עַל הַצִּיּוֹן הַתְּנָא אֱלֹקֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַי יוֹחָאֵי, וּלְקַשֵּׁר עַל
 יְדוּ גַם לְרַבְּנּוּ הַקְּדוֹשׁ.

וְאִם אֲמַנְם שְׁשֵׁם הַהֲתַגְלוֹת שֶׁל רַבְּנּוּ הַקְּדוֹשׁ בְּיוֹתֵר, כִּי שֵׁם
 בְּאַתְגְּלִיא וְכֵאֵן בְּאַתְכַּפְסִיא, אֲבָל גַּם לְזֶה צְרִיכִין.

עֲבוֹר זֶה גֵרָם גַּם הַמְּנִיעוֹת הַחֲזִיקִים שְׁלִי לְבָלֵי לְנִסְעַ עַל רֹאשׁ
 הַשָּׁנָה הַלְּזָה. אֲבָל חֶסֶד וְשָׁלוֹם לְלַמֵּד מִמֶּנִּי הַתֵּר לְיוֹשְׁבֵי חוּץ לְאֶרֶץ
 לְבָלֵי לְנִסְעַ לְאוּמָן מִחֲמַת אֵיזָה מְנִיעָה, אֲפֵלוּ אִם הַמְּנִיעָה הִיא
 גְּדוֹלָה מְאֹד.

וְעוֹד גַּם זֹאת הֵיטָה לִי לְמַנִּיעָה, מִה שֶׁתְּהַלֵּה לְאֵל קָבְעוּ בְּהַמְדַּרְשׁ
 שְׁלָנוּ לְקוֹם בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה בְּחֻצוֹת בְּמַנִּין עֲשֶׂרָה וְלַעֲרֹף תִּקּוֹן
 חֻצוֹת בְּעֲשֶׂרָה, כִּי זֶה דְּבַר גְּדוֹל מְאֹד: לְעוֹרֵר רַחֲמֵי ה' יְתַבְּרֵךְ בְּזְמַן
 וְעַת רְצוֹן כְּזֶה; וְהַכֵּל אוֹמְרִים שְׁבֵאֵם אֲנִי לֹא אֶהְיֶה עוֹד עַל כָּל
 פָּנִים שָׁנָה אַחַת, לֹא יְתַקֵּים הַדְּבַר. וְצִרְפְּתִי גַם אֵלוּ הַדְּבוּרִים
 לְהַמְּנִיעָה שְׁלִי. וְסַמְכְתִּי שֶׁהַתְּנָא אֱלֹקֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַי יוֹחָאֵי
 יִמְלִיץ בְּעֵדֵי לְפָנַי רַבְּנּוּ הַקְּדוֹשׁ בְּעוֹלָם הָעוֹלָיוֹן לְבָלֵי לְהַתְּרַעַם עָלַי
 עַל שֶׁלֹּא נִסְעֵתִי לְאוּמָן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

וְכַעַת הַנְּנִי בְּבִקְשָׁתִי, אֲנֵא לְהַחְזִיקֵנִי שְׁאוּכַל לְהַחְזִיק הָעֵנִין שֶׁל
 קִימַת חֻצוֹת דְּרַבִּים, כִּי הַהוּצָאָה מְרַבָּה לְזֶה, וְכִבֵּר מִגִּיעַ לִי עֲרֹף
 שְׁלִשִׁים רוּבֵל־כֶּסֶף מִה שְׁלוּיְתִי לִי עַל מִשְׁכָּנוֹת לְהַחְזִיק הָעֵנִין
 הַנִּ"ל, וְאֵין בְּכַחֵי לְלוֹות עוֹד. וְחוּץ מִזֶּה פְּרִנְסְתִי דְּחוּקָה מְאֹד

⁴ כינוי להבקיאים בסודות התורה.

מאד. אך ברוך ה' בצר הרחבת לי, ובודאי לא יעזב אותי ה' יתברך.

והנני שולח חמשים מכתבים נדפסים כפי שבקש ממני, ואנא להשתדל בזה בכל יכלתו: הן מאנשי שלומנו, והן משאר אנשים נדיבים, נגידיים, בעלי בתים. ואשלח לכל אחד ואחד קבלה מיחדת כפי הרשימה שיכתב לי. ואם יש לו איזה צרות בשמים, אבקש רחמים בעדו מהמשלם שכר טוב לעושי רצונו, ישלם שכרו משלום, ויזכה בקרוב למצא זווגו ההגון לו מן השמים.

ואודות המניעות שיש לו, תדע אחי יקירי שזאת הכל לטובתך, בכדי להרים אותך; ואם תקים דברי רבנו הקדוש 'דום לה', אזי תראה שתתחדש ויתרומם מחד לעבודתו יתברך.

ותהלה לאל, שזה קרוב לעשרים שנה שנתקרבת לי רבנו הקדוש, וגדל המניעות שעברו עלי אי אפשר לבאר אפלו בעל פה, ומכל שכן בכתב, והיו לי מניעות גדולות מאבי ז"ל ועוד ועוד, אך תהלה לאל עברתי על הכל.

וגם בפה תהלה לאל נתקרב בחור אחד מפלג במעלות טובות, ושמו נחום בן אסתר שיינדיל, ואביו הוא השוחט ובודק של העיר ומחסדי בערשיט, וגדל המניעות ורדיפות שיש לזה הבחור אי אפשר להעלות על הכתב, ואביו גרו יאיר כבר גרש אותו כמה פעמים מביתו; אך תהלה לאל שהוא חזק בדעתו ומקבל הכל באהבה, והולך עמי בכל יום על פני השדה להשתפך נפשו לפני השמע קול בכיות לזכות לעבודתו יתברך באמת.

ורצוף פה מכתבו אשר בקש ממני לשלח לך בתוך מכתבי, ומהראוי אשר גם אתה תשיב לו מכתב ידידות, ואז יופיע עליכם דעת רבנו הקדוש ביותר, ותזכו לקבל דין מן דין.

ואולי יסבב ה' יתברך שתזכה גם אתה לבוא לכאן – כפי שראיתי בהקוויטיל ששלחת לי להניח על קבר התנא האר"י ז"ל. והנה הייתי בערב ראש חודש במירון, וקראתי הפתקא שלך על הציון התנא אלקי רבי שמעון בר יוחאי. ויהי רצון שיתקבל תפילתי

בעדך – וגם כל האנשים שנרשמים בהמכתב, ויהי רצון שאזכה לשמע מכם בשורות טובות בגשמיות ורוחניות וכו'.

קצור הדבר, הכל בהשגחתו יתברך, ותשפך נפשך לפני השמע קול בכיות, ותבקש מעמק הלב 'ותקננו בעצה טובה מלפניך'.

והנני פורש בשלום כל אנשי שלומנו שיחיו, לכל אחד ואחד בפרטות, ובפרט לידידינו היקר מורנו הרב ר' שמעון צבי מאנדילאיל, וזכות הצדקה שעשה יגן עליו שבתו סילקא גיטל בת חיה שרה יהיה לה רפואה שלמה בקרוב.

פרישת שלום לידידינו היקר מורנו הרב ר' יחזקאל אפרים בן פעריל לאה. הזכרתי אתכם לטובה. ויהי רצון שיקבל תפלתנו, והעקר, שנזכה לעבד אותו יתברך בזה העולם, ותקשר היטב לדעתנו שיש עוד עולם אחד. ואם אמנם שהכל יודעים זאת, אבל הבעל דבר מפיל שכחה, וצריכין להזכיר בכל פעם היכן אנחנו בעולם.

אודות בקשתכם עבור מכתב לידידינו ר' יצחק ברייטער, אכתב אם ירצה ה' במכתב השני, כי כבר הגיע זמן הצהרים לקונן על חרבן בית מקדשנו בצבור, ולהמתין עם שליחת המכתב איני רוצה, כי בלא זה נתעבב פתיבת המכתב כמה ימים.

והנני להודיעכם שהספר היקר נחת השלחן מהרב מטשערין כבר נגמר הדפסתו בעיר הקדש ירושלים – תבנה ותכונן במהרה, ותכתבו לידידינו ר' אלטער ברזוליאנסקי מטעפליק, כי הספרים יגיעו לידו – וממנו תקחו אותו.

הנני ידידכם הפורש שלומכם באהבה רבה, ומצפה לקראת מכתבכם עם איזה החזקה על החברה שלנו במקדם האפשרי, ואז אבא אליכם עוד במכתבים, ונקים בזה מצות רבנו הקדוש שהזהיר אותנו מאד על אהבת חברים, ועל השיחה כל אחד ואחד עם חברו ביראת שמים.

ישראל היילפרין

ח

ברוך ה',

יום א' ויֵשֶׁב [ט"ו כסליו] תר"ע, פה עיר הקדש צפת תבנה ותכונן.

החיים והשלום וכל טוב סלה לכבוד אהובי יקירי, מחמד נפשי, הלא הוא הבחור המרומם, ולב-בשר לו לעסק בעבודת ה' יתברך, כבוד שמו תפארתו, כמר יצחק מאיר גרו יאיר לנצח.

אהובי יקירי, מכתבו הנעים בצרוף השלשה ספרים באהבה רבה השגתי שבוע העברה, ומה אמר לך אהובי אחי, אי אפשר לציר לך גדל שמחתי ששמחתי בזה, בראותי שתהלה לאל האש הקדושה של רבנו הקדוש זכותו יגן עלינו בווער עדין, ונתן בלב אנשי שלומנו המקרבים מחדש לעסק בהדפסת ספרי רבנו הקדוש – אשר אין למעלה מזה.

והנני כעת לבשר לך ולכל אנשי שלומנו שהשגתי היום מכתב מעיר הקדש ירושלים, שעוסקים בשם להדפיס יתר המכתבים ממורנו ר' נתן זצ"ל – אשר עדין לא באו בדפוס; וזה אשר כמה נכסוף נכספתי שיצאו לאור עולם ויחיו כמה נפשות מישראל. ותהלה לאל שיש לי חלק בהדפסתו, שעשיתי התעוררות על זה בהיותי שמה בעלותי לרגל על חג השבועות העבר.

והנה ידידנו הבחור נחום בן ר' שמואל שוחט ובודק נסע לחוץ לארץ, וכל כוננתו בנסיעתו זאת בכדי להיות על ציון רבנו הקדוש; ולעת עתה הוא במדינת וואלווחיי בעיר באהאוש. ואם ירצה ה' אשלח לו ביום מחר הספר, וגם מכתבו ששלח לי אשלח לו, ואכתב לו האדרעס⁵ שלי בכדי שיוכל לעסק עמו במכתבים, ותעוררו זה את זה במכתבים. ורצוף פה הקוויטיל ששלח לי, ורשם בו האדרעס. ונכון שישלח מכתבי. ובדאי יהיו נעשים בזה

⁵ כתובת.

נחת רוח לה' יתברך ולרבנו הקדוש באלו המכתבים. ועליכם ידידי יהיה נאמר 'אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו' (מלאכי ג).

והנה אהובי מחמד נפשי, מאד החייתה אותי ממש במכתבך, כי הנה לי חלישות דעת, מחמת שלא השגתי ממך שום תשובה על מכתבי ועל כל המכתבים הנדפסים ששלחתי לך.

והנה אודיעך שתהלה לאל הוספתי על החברה שלנו, הינו לקבע משמרות, הינו לחלק כל העשרים וארבע שעות של המעט לעת לתורה ולתפלה. וגדל ענין דבר זה אין מהצורך לבאר.

אך לעת עתה אני דחוק מאד מאד למעות, וחובותי רבו למעלה ראשי; ומאד ידאב עלי לבי לעזב חס ושלום ענין הזה. בכך אחי אהובי, חוס וחמל נא עלי, יעמד נא בעזרתי לראות לקבץ כל היותר באפשרותך, ולשלח אלי; ותחיה את נפשי ממש בזה.

ויעזר לך זכות הזה שתזכה לבוא לארץ ישראל, כי מאד מאד אני משתוקק שתקבע דירתך בפה – מפני כמה ענינים, ואקווה לה' יתברך שבכאן נזכה שנינו לעסק בעבודתו יתברך, וללמד ספרי רבנו הקדוש ולילך בעקבותיו ז"ל, ולבוא ולהגיע בעולם הזה אל מה שאנו צריכים להגיע.

כי דע בני ואהובי יקירי, כי הזמן יקר מאד מאד, און עס איז זייער א שועד אנועק צי לאזין פוסטע חס ושלום אפלו רגע אחת⁶, ובפרט שאתה עדין עול בימים, ועליך נאמר 'טוב לגבר פי ישא על בנעוריו' (איכה ג).

בכך דעתי נוטה אחי יקירי שתשים פעמך לבוא לארצנו הקדושה, לעיר הקדש צפת תבנה ותכונן. ואם ירצה ה' נראה שדוך הגון עבורך, באופן שתוכל לעסק בעבודתו יתברך בדעת נקי וצח.

⁶ ומאד חבל להניח לבטלה ולריק חס ושלום אפילו רגע אחת.

ועל ראש השנה תוכל גם כן לנסע לפעמים, ובשנה הזאת אשר לא תוכל לנסע לאומין, תקשר עצמך לרבנו הקדוש על ידי התנא אלקי רבי שמעון בר יוחאי – אשר שיכות גדול יש לנשמתם, כידוע ליודעי חן מזה.

ואם ירצה ה' נדבר מזה, אך אם דברי נכסו קצת בלבך, הנכון שתזרז את עצמך בהנסיעה עוד קדם חג הפסח, כי יוכל להיות שאחר עבר ימי החג אשים פעמי לחוץ לארץ, אך עדן לא ברור הדבר, ומהנכון שנתראה פנים. ויכול להיות שלא אצטרף לנסע לחוץ לארץ לעת עתה.

אבקש ממך אהובי אחי יקירי, שתעשה לך דרך להנסיעה, ותתגבר בכל יכלתך לשלח לי מה על חברתנו.

ואני פורש בשלום כל אנשי שלומנו דקהלת קדש לובלין, ומכלם ואני מבקש לעמד בעזרתי בעת הזאת, שמאד גבר עלי דחקותי - ה' יתברך ירחם. ותכתבו לי שמותיכם, ואתפלל בעדכם במקום קדש הקדשים – הוא התנא אלקי רבי שמעון בר יוחאי, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

ההכרח לקצור, כי הזמן מנחה ממשמש ובא, והפאסט⁷ נחוצה.

ידיך הדורש שלומך באהבה רבה ושלום כל אנשי שלומנו, ומצפה לקבל ממך בקרוב איזה סף מעות. ויותר נכון לשלח המעות על דרך ירושלים, הינו על זה אדרעס⁸: הירש היילפערין אין ירושלים, ישראל היילפערין. ויגיע אלי בהוצאה קטנה יותר מן על דרך ביירוט⁹. אך דוקא על זה אדרעס, ולא על אדרעס אחר. ונכון גם כן לשלח לי קוויטיל לצפת תבנה ותכונן בעת שליחת המעות לירושלים.

⁷ דואר.

⁸ על כתובת זו.

⁹ דואר ביירות (עיר בלבנון). דואר זה היה בזמנם הדואר המרכזי של ארץ ישראל.

ידידו ישראל היילפרין

אנשי שלומנו היקרים שיחיו פורשים בשלומו הטוב, ומבקשים ממנו להתחזק בכל כחו להחזיקנו – בכדי שנוכל לעמד על משמרתנו. ויקבל חבל במשמרותנו, וחלק כחלק נאכל הפרות בעולם הזה, והקרן יהיה שמור לעולם הבא, אמן כן יהי רצון.

ט

ברוך ה',

אור ליום ו' ערב שבת קדש קרח [כ"ד סיון] תר"ע, פה עיר הקדש מירון תבנה ותכונן, סמוך לעיר הקדש צפת תבנה ותכונן.

שפע קדש ודעת אמת יתמשך מארץ הצבי לראש נפש ידידי וחברי השותה עמי מים מנחל אחד, הלא הוא הבחור המפלא, המלא רצונות טובים לעבודתו יתברך, כבוד שמו תפארתו, כמר יצחק מאיר בן סימא מינדיל גרו יאיר.

אהובי מחמד נפשי, מכתבו הנעים לי מאד – הנכתב עוד ביום ה' וישב, בצרוף הסף שלשה רובל-כסף, הגיעני יום ו' שבוע העברה. ולפלא גדול בעיני מדוע נתעכב כל כך, ולא ידעתי פרוש הדבר: אם נתעכב בלובלין, או היה איזה שהות על הפאסט.

קצור הדבר, מזה בעצמו אנו יכולין להבין גדל הענין של אהבתנו להתקרבותנו – שהמניעות מתפשטים על זה כל כך, כי אם הגיע המכתב בזמנו, כבר היה נולד מזה כמה דבורים וענינים טובים. אך העבר אין, מי יתן שנזכה על כל פנים מעתה להתעורר לעבודתו יתברך באמת על ידי אהבת חברים.

והנה אהובי ידידי כנפשי, אם אמנם שקשה וכבד עלי מאד לפרש לפניך כל מה שנתחדש אצלי בעתים הללו, עם כל זה לא אמוע מלכתב על כל פנים מעט דמעט.

תדע ידידי שכבר הייתי מוכן לנסע על זה ראש השנה לאומין, אך קדם הנסיעה סבב ה' יתברך בסבה טובה – שהיתה מהשגחתו יתברך – שרצונו שאקבע דירתי בפה מירון, ואשתדל לנסד

החברה שלנו בפה מירון – לעורר רחמי ה' יתברך בחצות לילה בצבור על הציון התנא אלקי רבי שמעון בר יוחאי. ויש בזה הרבה לספר, ואולי נזכה להתועד יחד ופנים אל פנים נדבר מזה.

וקצור הדבר, אם אמנם שאי אפשר להעלות על הכתב גדל געגועי ותשוקתי להשתטח על מקום חיותנו וקדשתנו – הוא מקום קדשת גניזת רבנו הקדוש והנורא בעיר אומין, אבל מה אעשה שכך קבלתי מרבי המבהק – מורנו הרב ר' משה ברסלבר ז"ל, שלזכות לעצה אמתי צריכין מקדם לצעק הרבה הרבה מעומקא דלבא, בבחינת 'צעק לבם וכו', 'ותקננו בעצה טובה מלפניך', ואחר הצעקה צריכין להביט על ההשגחה. ויש הרבה בזה לכתב ולספר, ואי אפשר כעת להאריך בזה.

ותהלה לאל שעל ידי רבוי הצעקה במקום קדש הקדשים על הציון התנא אלקי רבי שמעון בר יוחאי זכותו יגן עלינו, האיר ה' בדעתי שאתקשר לרבנו הקדוש מכאן על ידי העיר וקדיש מן שמיא נחית, שיש שיכות גדול להנחל נבע מקור חכמה, כידוע ליודעי חן בין מחצדי חקלא בין זקני אנשי שלומנו, ואי אפשר לדבר מזה במכתב גלוי כל כך.

אהובי יקירי, אי אפשר לציר לך גדל החיות וקדשת רבנו הקדוש שאני מרגיש תהלה לאל בפה בלמודי בפה ספרי רבנו הקדוש. והמרחם על בריותיו, ירחמנו שנזכה בכח וקדשת הצדיקים להגיע בעולם הזה אל תכליתנו הנרצה – אשר לך נוצרנו, ולכון אמתת רצונו יתברך בכל עשיתנו, אמן כן יהי רצון.

ואודות שאלתך בענין ביאתך לפה, מה אמר לך אחי אהובי יקירי, שאני מבקש הרבה מה' יתברך שייסבב בסבות טובות, ולהביאך לפה, שנוכל שנינו לעסק בדעת רבנו הקדוש. אם אמנם ש'בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי' אפלו לתן עצה לנפשי, ומכל שכן לאחרים, עם כל זה לבי משתוקק לזה.

ואתה אחי אין לך עצה אחרת, רק לצעק הרבה לה' יתברך שיורה לך הדרך האמת בזה, ואחר כך תביט על ההשגחה כנ"ל.

ולעת עתה גייט¹⁰ ראש השנה קדוש ונורא, אשריך אשריך
 שתזכר להיות נמנה בין חבריא קדישא כזו. ובודאי יהיו נעשים
 גם בראש השנה תקונים נפלאים בענין התגלות מלכותו יתברך
 בעולם, ויקים בימינו 'וידע כל פעול פי אתה פעלתו, ויבין כל
 יצור פי אתה יצרתו', וימליך מלכותו יתברך בימינו, אמן כן יהי
 רצון.

ועתה ידידי הנני שולח לך הקונטרס שהתחלתי להדפיס
 מהמפתחות, לשמח את נפשך ואת נפש כל חברתנו, ואקוה לה'
 יתברך שבקרוב אגמר המפתחות.

ואני מלוה המעות על זה, ובטחוני שכל אנשי שלומנו יקנו
 אותם, כי הם נצרך מאד להעולם. ויוכל להיות שאשלחם
 ללובלין, ואתה תקח חבל בהענין הגדול הזה – ותהיה בעזרו,
 למכרם בין אנשי שלומנו על ראש השנה, באפן שאוכל לפרע
 המעות שאני לווה על הדפסתם, שיעלה לערך חמשים רובל-כסף.
 אך עדין רחוק קצת הדבר, ואני צריך עדין לישועה להשיג
 המעות, אך בטחוני חזק שבטח יעזר ה' יתברך.

הנני לבשר לאנשי שלומנו שתהלה לאל ילדה לי זוגתי בת לארץ
 ימים ושנים טובים, ברוך ה' שזכיתי בארץ הקדש לבן ובת. כה
 יעזרנו ה' יתברך לגדלם בנחת לעבודתו יתברך, ואקים לדור
 ודור נגיד גדלתך וכו'.

השלשה רובל-כסף הם אצלי ממון המטל בספק, כי לא כתב לי
 אם שולח אותם בשבילי, או לחלק להחברה, בכך יודיעני מזה.

בזו השבוע אחר חצות לילה הזכרתי אותך ואת כל אנשי שלומנו
 הנרשמים בהצטיל¹¹ לפני קדשת הציון התנא אלקי רבי שמעון
 בר יוחאי, זכותו יגן עלינו, אמן.

¹⁰ הולך ובא.

¹¹ בהפתקא.

יְדִדְנוּ הַבְּחֹר נַחוּם עֲדִין בְּרֵאמְעֵנִיעַ¹² וּמִתְגַּבֵּר לְנִסֵּעַ לְאוּמִין, אֲךְ
גְּבַרָה עָלָיו הַמְּנִיעוֹת – ה' יִתְבָּרַךְ יְרַחֵם עָלָיו; מֵהִנְכוֹן לְהַתְּפַלֵּל
בְּעָדוֹ, וְשֵׁמוֹ נַחוּם בֶּן אֶסְתֵּר שְׂיִינְדִיל.

מֵה' נַחַת הַשְּׁלַחַן' יִפְנֶה לְר' אֶלְטֵעֵר מִטְעֵפֶלִיק.

קִבְּלָתִי מִכְּתָב מֵר' אֶלְטֵעֵר הַנ"ל שֶׁנִּדְפַס אֶצְלָכֶם ה'סֵפֶר הַמִּדּוֹת'
מִחֲדָשׁ, בְּכֹן אֲנֵא תִכְף לְשַׁלַּח לִי מֵהֶם עַל כָּל פְּנִים שְׁנַיִם, לְהַחֲיוֹת
אֶת נַפְשִׁי.

הַסֵּפֶרִי 'הַשְּׁתַּטְּחוֹת' קִבְּלָתִי לְנִכּוֹן – וְגַם הַמִּכְתָּב הַמְּנַח בְּתוֹכֶם,
וּכְבֵּר הַשְּׁבִתִי לוֹ תְּשׁוּבָה.

פְּרִישַׁת שְׁלוֹם לְכָל אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוֹ דְקַהֲלַת קֹדֶשׁ לוֹבְלִין, וְאִם יִרְצֶה
ה' בְּמִכְתָּב הַשְּׁנִי אֶכְתָּב יוֹתֵר. מֵהֲרֹאוֹי לְעוֹרֵר עַל צְדָקַת אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, וְדִי לְמַבִּין.

יוֹתֵר לְחֲדָשׁ אִי אֶפְשֵׁר כַּעַת.

יְדִידְךָ הַמְּצַפֶּה לְרֹאוֹתְךָ בְּסִבָּה טוֹבָה וְלִשְׁמַח יַחַד בָּפֶה.

יִשְׂרָאֵל בֶּן חַיָּה אֶסְתֵּר הַיִּילְפֵעֵרִין.

בְּעֲזַרַת ה' יִתְבָּרַךְ, הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם.

לְכָבוֹד אַחֵי וְרַעֵי הַיְקָרִים, הֲלֵא הֵם אֲנָשִׁי הַשֵּׁם – הַנִּקְרָאִים עַל
שֵׁם הַצְּדִיק שֶׁשְׁמוֹ הַקְּדוֹשׁ מִשְׁתַּף בְּשֵׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, ה' עָלֵיהֶם יַחֲיוּ,
הֲלֵא הֵם אֲנָשִׁי שְׁלוֹמְנוֹ דִּי בְּכָל אֶתֵר וְאֶתֵר בְּכָל מְקוֹמוֹת
מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם, שְׁלוֹם.

בְּטַח הַגִּיעַ הַיְדִיעָה לְכָבוֹד מְעַלְתְּכֶם מֵהַסִּבָּה הַטוֹבָה שֶׁסָּבַב ה'
יִתְבָּרַךְ שְׂזִכְיָתִי לְקַבֵּעַ דִּירְתִי עוֹד הַפַּעַם בָּפֶה עִיר הַקֹּדֶשׁ מִירוֹן
תְּבַנֶּה וְתִכּוֹנֵן, שֶׁשֵּׁם חֶלְקַת מְחוּקֵק סָפוֹן, הוּא הַתְּנָא אֶלְקֵי רַבִּי

¹² רומניה.

שמעון בר יוחאי ור' אלעזר בנו, זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

ואם אמנם שאי אפשר לציר לכבוד מעלתכם גדל החיות דקדושה שיש לי מזה הישוב, ואיני יודע באיזה זכות זכיתי לזה, אך עם כל זה נפשי עגומה עלי בעלות על לבבי שנפסק ממני העבודה הקדושה שהיה לי בהיות קביעות דירתי בעיר הקדש ירושלים – תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן, ששם זכיתי לעסק בהדפסת ספרי רבנו הקדוש, שזה עקר חיותי: לזכות את אחינו בית ישראל באחרית הימים האלה, בהתגברות החשך כל כך בגשמיות ורוחניות; כי מצאתי את עצמי כמחויב בחיוב הקדוש הזה, להודיע לבני אדם גבורותיו אשר הגדיל ה' לעשות עמנו – שהקדים לנו רפואה למכתנו, והופיע עלינו הדעת הקדוש הזה: לחיותנו ולחזקנו, ולהשיב את נפשותינו החלושות מאד מאד, ולהודיע לנו שעדין ה' אתנו גם בעצם ירידתנו, שעל ידי זה נזכה להתעורר משנתנו הגדולה, ולחשב על תכליתנו: על מה אתינא להאי עלמא וכו'.

וזאת היתה עקר פונתי בהשתדלותי בהדפסת ספרי רבנו הקדוש אשר מלאים עצות יקרות ונחמדות והתחזקות נפלא לכל אחד ואחד לפי מדרגתו; ותהלה לאל קבלתי חיות ושמחה מכל ספר וספר שזכיתי להדפיס, לזכות העולם בזה.

אך כעת שסבב עלת כל העלות וסבת כל הסבות, סבה טובה – שהבנתי מהשגחתו תברך ומרמזיו, שרצונו יתברך שאקבע דירתי בפה, שאוכל לעסק בתפלה והתבודדות ביותר במקום הקדוש הזה; וגם זאת לזכות הרבים יחשב, כי אולי אזכה לעורר רחמי ה' יתברך עלינו בכלל, ויאמר סוף וקץ לכל צרותינו בגשמיות ורוחניות.

אך על זה ידוה עלי לבי ביותר ומבלבל אותי ממעט עבודתי, בעלותי על לבבי אלו הספרים שבעזרת ה' יתברך כבר הדפסתי כמעט בבחינת מסירת נפש, ונעשיתי בעל חוב גדול.

ומה גם אודות החסרון הנרגש בענין הדפסת ספרי 'לקוטי הלכות' ממוהרנ"ת ז"ל שנית – שעליהם כל בנין ויסוד מפתחות אלו. וזה ברב עמל ויגיעה נדפס זה לא מכבר בעיר הקדש ירושלים קונטרס אחד, סך הכל חמשה בויגן – עד הלכות ציצית; והמה כידוע על כל ארבע שלחן ערוך. ודפוס ראשון – שנדפסו זה ערך שבעים שנה, כמעט שספו ותמו, ונמצא מהם אחד בעיר ושנים במשפחה.

ובכן כעת מדי עברי באמתחת כתבי יד שהניח אחריו ברכה, הלא הוא הרבני וכו' מורנו הרב יחיאל מענדיל ז"ל, ומצאתי אלו ה'מפתחות', מה מאד נתלהב לבי לזכות בזה אנשי שלומנו, כפי שיראו עיניכם גדל ההכרח והנחיצות לזה למקטן ועד גדול – שוה לכל נפש.

עבור זה נסכם בדעתי להדפיס אלו המפתחות, ובפורמאט של ה'לקוטי מוהר"ן' – שזה בקרוב בעיר הקדש ירושלים יגמר בכי טוב ויצא מהדפוס מחדש, וגם לצרף לזה המכתב הנוכחי, ולשלחם לאנשי שלומנו לכל מקומות מושבותיהם, ולעורר את לבבם הטוב שיתנדבו להצדקה הקדושה הזאת העולה על כל הצדקות, ועל הצדקה הזאת נאמר 'וצדקתו עמדת לעד' (תהלים קיא), כי היא צדקה לדורי דורות.

בכן אהובי אחי, תנו לבבכם לדברי אלה היוצאים מקירות לבבי, וקבלו המנחה הזאת אשר אני מגיש לפניכם באהבה, ושלחו תמורה הגונה – כל אחד ואחד כפי פחו ונדבת לבו הטהור, וכפי תשוקתו להתגלות דעת רבנו הקדוש בעולם.

ואז אם ירצה ה' אשלם מה שלויתי לי על הדפסת אלו המפתחות, ומהמותר, גם להקל עלי במעט על החובות מההדפסות שלי הקודמים – הידועים לאנשי שלומנו.

ואגב אורחא, הנני בבטחון חזק ואמיץ, ברוח מיד ליד, באות היא לטובה, שמזה יתעוררו מחדש הכסופין והרצונות וההשתוקקות

אָצַל כָּל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהוֹצִיא רְעִיוֹן הַנִּכְבָּד הַנְּחוּץ שֶׁל הַדְּפֶסֶת סְפָרֵי 'לְקוּטֵי הַלְכוֹת' שְׁנִית מִכַּח אֶל הַפֶּעַל בְּקָרֵב הַיָּמִים.

וְאֵנִי תַפְלָה לְאֵל חַי, לְעוֹרֵר רַחֲמִים בְּמָקוֹם שֶׁעַר הַרַחֲמִים – הוּא הַצִּיּוֹן הַתְּנָא אֱלֹקֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי שְׁיִתְבָּרְכוּ מִמְּקוֹר הַבְּרָכוֹת וַיִּזְכוּ לְכָל טוֹב סְלָה.

כַּעֲתִירַת יְדִידְכֶם הַמְּשַׁתַּחֲוֶה מִרְחוֹק מוֹל הַדְּרַת כְּבוֹדְכֶם, וּמִתְגַּעְגַּע לְהַתְרַאוֹת עִמָּכֶם, וְעַל כָּל פְּנִים לְקִרְאוֹת מִכְּתָבְכֶם.

יִשְׂרָאֵל בֶּן ר' יְהוּדָא הַלְוִי ז"ל מִמְּדִינַת גְּאֵלִיצְיֶען¹³, הַמְּכַנָּה בְּשֵׁם קְאָרְדָּאן.

הַמְּכַתֵּב הַזֶּה הִדְפִּיסוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מְעִיר הַקֹּדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם בְּשֵׁמִי שְׁלֵא מִדַּעֲתִי; כִּי נִדְפַס עַל ה'שִׁיר יְדִידוֹת'¹⁴, וְהֵם הֶעֱתִיקוּ מִשֵּׁם בְּשֵׁנוֹי לְשׁוֹן קֶצֶת. אֲךָ כָּל מָה דְעַבִּיד רַחֲמָנָא לְטַב עַבִּיד, כִּי יִתְעוֹרְרוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ עַל הַדְּפֶסֶת ה'לְקוּטֵי הַלְכוֹת' אֲשֶׁר צְרִיכִים מְאֹד לְהַעוֹלָם.

יֵא

בְּרוּךְ הוּא,

יוֹם ו', אֲשֶׁמּוֹרֶת הַבֶּקֶר מִשְׁפָּטִים, פֶּה עִיר הַקֹּדֶשׁ מִירוֹן תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֵן.

הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְשִׁפְעַת בְּרָכָה וְהַצְּלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂי יָדֵי אַהוּבֵי הַיֶּקֶר הַחֲבִיב לִי כְּנִפְשִׁי, כְּבוֹד שְׁמוֹ תִפְאַרְתּוֹ, מוֹרְנוּ הַרֵב ר' נֶתָן גְּרוּ יֵאִיר לְנִצְח.

מִכְּתָבוֹ קִבַּלְתִּי אֶתְמוֹל לַעֲת עָרַב, וְשִׁמַּחְתִּי מְאֹד; וְנִתְעוֹרַרְתִּי לְהַזְכִּיר אֶת עֲצָמֵי בְּאֵלוֹ הַדְּבוּרִים הַקְּדוּשִׁים, וְלִבְעֵבוֹר תְּהִיָּה יְרֵאתוֹ עַל פְּנִיכֶם לְבִלְתִּי תַחֲטְאוּ.

¹³ גליציה.

¹⁴ ראה לעיל מכתב ג'.

אֲשֶׁרנוּ אֲשֶׁרנוּ שְׁזַכִּינוּ לִידַע מֵהַדְּעָת הַקְּדוּשׁ הַזֶּה, וְכֵה יוֹסִיף ה' לְהַגְדִּיל חֶסֶדוֹ עִמָּנוּ, שְׁנִזְכֶּה לִיְגַע אֶת עַצְמָנוּ שְׁנִזְכֶּה לְהַגִּיעַ בְּעוֹלָם הַזֶּה לְמִדַּת הִירָאָה בְּאַמֶּת – לְבַל נִישָׁן אֶת יְמֵינוּ חֶסֶד וְשָׁלוֹם, וְכִמוּ שְׂאֵמֵר הַבַּעַל שֶׁם טוֹב זְצוּק"ל: 'אוֹי, עַס אִיז זִייער אַ שִׁינע וועלט, זִייער אַ טִיִּאעֲרִי וועלד וְכַנ"ל; אֲשָׁאד אַוועק צִי לֵאזִין פּוֹסְטֵעַ חֶסֶד וְשָׁלוֹם'¹⁵.

מִי יִתֵּן שְׂאֵזְכֶּה מַעֲתָה לְהַתְּעוֹרֵר לְעִבּוּדְתוֹ יִתְבַּרַךְ בְּאַמֶּת, וְלִקְדָם כְּמוֹ שְׂכָתוֹב בְּזֵהר הַקְּדוּשׁ (קְדוּשִׁים, פֵּז ע"ב): 'מִפְּנֵי שִׁבְיָה תְּקוּמָה', קְדָם שִׁיגִיעוּ הַיָּמִים שְׂאִין בָּהֶם חֶפֶץ. כְּמִבְּאֵר בְּדַבְּרֵי רַבְּנֵי הַקְּדוּשׁ (סִפְה"מ תְּשׁוּבָה ח"א, עג), שֶׁהַעֲבוּדָה שְׁעוֹבְדִין אוֹתוֹ יִתְבַּרַךְ בְּבַחֲרוּתוֹ יוֹם אֶחָד, הוּא יוֹתֵר חָשׁוּב מִכְּמָה שְׁנִים שֶׁל הַעֲבוּדָה בַּעַת זְקֻנְתּוֹ'.

וְהִנֵּה בְּשָׁבוּעַ זוֹ אָנוּ עוֹסְקִים בְּהַהֲלָכוֹת עַל מֵאֵמֵר 'קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ' (לִקְר"מ ס' ו), וְלִמְדָנוּ בְּהַלְכוֹת שַׁבַּת הַלְכָה ז'. וּמֵאֵרִיךְ לְבָאֵר שֶׁם הַעֲנִין שֶׁל בְּחִינַת עֵיל וְנִפְיָק, שְׁבָכַל הַדְּבָרִים וּבְכָל הָעֲשִׂוִּיּוֹת יֵשׁ בְּחִינַת עֵיל וְנִפְיָק, וְצָרִיכִין לְהִיּוֹת בְּקִי בְּזֵה מֵאֵד מֵאֵד: בְּקִי בְּעֵיל וּבְקִי בְּנִפְיָק, כְּמוֹ שְׂאֵמֵר רַבְּנֵי הַקְּדוּשׁ, שְׁמִי שְׂרוּצָה לִילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה צָרִיכִין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּזֵה הַבְּקִיאוֹת.

וְהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר שֶׁם בְּהַהֲלָכָה הַנ"ל, שְׂאֵפְלוּ בְּעֲנִינֵי עִבּוּדוֹת ה' שֶׁל תּוֹרָה וְתַפְלָה יֵשׁ בְּחִינַת עֵיל וְנִפְיָק, וְצָרִיכִין לְשַׁנְיָהֶם, וְלְבַלִּי לְטַעוֹת לומר שְׂאִין צָרִיכִין רַק בְּחִינַת עֵיל, כִּי זֶה הוּא פָּגַם גְּדוֹל; וּמִבְּאֵר שֶׁם שְׂכְּמָה גְּדוֹלִים שְׁגוּ בְּזֵה – שְׁלֵא רְצוּ לְקַשֵּׁר הַבְּחִינַת עֵיל לְבְּחִינַת נִפְיָק, עֵין שֶׁם.

וְאַחַר כֵּךְ מִבְּאֵר שְׂאֵנְשִׁים כְּעֶרְכָנוּ צָרִיכִין בְּיוֹתֵר לְבְּקִיאוֹת הַנ"ל, וּבְכָל הַעֲנִינִים הַגְּשָׁמִיִּים שֶׁל עֲשִׂיַת הַמִּשָּׂא וּמִתֵּן וְצָרִיכִי הַגּוֹף שֶׁהֵם בְּחִינַת 'וְנִפְיָק', צָרִיכִין לְהִיּוֹת בְּקִי בְּזֵה מֵאֵד, וְלְבַלִּי לְטַעוֹת חֶסֶד וְשָׁלוֹם שְׂאִין שֶׁם שׁוּם עִבּוּדָה לְהַבּוֹרָא יִתְבַּרַךְ בְּאֵלוֹ הָעֲשִׂוִּיּוֹת, רַק

¹⁵ אוֹי, זֵהוּ עוֹלָם יִפָּה מֵאֵד, עוֹלָם יִקָּר מֵאֵד, חֶבֶל לְהִנְיָחוֹ לְבַטְלָה וְלִרְיָק חֶסֶד וְשָׁלוֹם.

לְקַשֵּׁר מִחֻשְׁבֹּתוֹ בְּעֵת עֲשִׂית הַמִּשָּׂא וּמִתֵּן וְצָרְכֵי הַגּוֹף, שְׁגַם עִכְשָׁו עוֹבֵד ה' יִתְבָּרַךְ, רַק הוּא עוֹבֵד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהַעֲבֹדָה שֶׁל בְּחִינַת 'יְנִיפִיק', שֶׁכָּד גָּזְרָה חֻכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁלִּשְׁנֵיהֶם צָרִיכִין.

וְאִם זֹכִינן לָזֶה – לְקַשֵּׁר הַמִּחֻשְׁבָּה אֶז לַה' יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ, אֲזִי זֹכִינן שֶׁכָּל הַמְּלָאכּוֹת שֶׁלוֹ הֵם בְּחִינַת מְלָאכַת הַמִּשְׁכָּן, וְיֵאִירוּ אֶת הַמַּח בְּבְחִינַת ט"ל אֹרוֹת, הֵינּוּ שִׁיזְכָּה בְּעֵת עֶסְקוֹ בְּבְחִינַת 'עִיל' שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה – שֶׁלֹּא יִבְלָבֵל אוֹתוֹ הָעֲשִׂיּוֹת הַגְּשָׁמִיִּים, וְלֹא זֶה, אִף זֶה – שִׁיֵּאִירוּ וְיִתְנוּצֵץ הַמַּחִין בִּיּוֹתֵר.

וְאִמְרָתִי בְּלִבִּי, מֵה מְאֹד מְכֻוֵן אֱלוֹ הַדְּבוּרִים הַקְּדוּשִׁים לְעֵנִינִי מְעַלַּת כְּבוֹדוֹ הָרַם¹⁶.

חֲזַק חֲזַק וְנִתְחַזַּק לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, 'שִׂמַּח זְבוּלֵן בְּצֵאתְךָ' (דְּבָרִים לַג), 'בְּצֵאתְךָ' דוֹקָא, וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכָּה בְּבְחִינַת 'שִׁשְׁכָר' לְשִׂמַּח גַּם 'בְּאֵהֲלִיד'.

אֲשֶׁרֵנוּ, אֲשֶׁרֵנוּ, מֵה טוֹב חֶלְקֵנוּ.

וְהֵנֵנִי פוֹרֵשׁ בְּשִׁלּוּם בְּנוֹ הַנְּחֻמָּד, הֲלֹא הוּא אוֹהֲבֵי וְדוֹרֵשׁ טוֹבָתִי תָמִיד, הֲלֹא הוּא כְּבוֹד שְׁמוֹ תִפְאַרְתּוֹ מוֹרְנוֹ הָרַב ר' סְעֵנְדִיר גְּרוּ יֵאִיר.

אֲתָמוּל בְּלִילָה סִפֵּר לִי יְדִידֵנוּ ר' אֶלְטֵעֵר גְּרוּ יֵאִיר שֶׁהִשְׁיֵג מִכְּתָב הַחֲתוּם מִכְּבוֹד תּוֹרָתוֹ שֶׁכָּבֵר בָּא ר' אֲשֶׁר גְּרוּ יֵאִיר מְטַבְּרִיא תְּבִנָּה וְתִכּוּנָן. וְאִם יִרְצֶה ה' יִקְיֵם ר' אֶלְטֵעֵר כְּפִי הַמְּדַבֵּר, וְהוּא חֲזַק בְּרוּךְ ה' בְּזֶה. טוֹב לְהוֹדוֹת לַה' עַל כָּל הַחֻסָּד אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ וְגוֹמֵל עִמִּי עוֹד וְעוֹד.

וְאִם יִרְצֶה ה' יַעֲרֹךְ מִכְּתָב כְּפִי שֶׁכְּתַב לוֹ, וְאִם לֹא יִהְיֶה גֶשֶׁם בְּיוֹם א', אֲזִי אִם יִרְצֶה ה' אֶסַע לְהַעִיר עֲבוּר הַסִּפֵּר תּוֹרָה, וְאֲבִיא לוֹ הַמְּכָתֵב.

¹⁶ שהיה ר' נתן טיראוויצער – נשוא מכתב זה – סוחר, והיה לו חנות בצפת.

אך כפי שכתב לי אביך גרו יאיר שפבדו הרם מכין את עצמו להנסיעה לעיר הקדש חיפה תבנה ותכונן, אזי אבקש מפבדו הרם שיעסק בזה קדם הנסיעה, והעסק הזה יהיה נחשב לצדקה גדולה קדם הליכתו לדרך, בבחינת 'המדבר בצדקה' (עי' בלקו"מ סי' לא וסי' עד).

ואולי זכנו ה' יתברך על ידי ההשפעה הזאת לפרנס את בני ביתנו – ולבלי להיות בעל חוב, ואזכה על ידי זה לתשיבה שלמה, כמו שהודיע לנו רבנו הקדוש שמי שרוצה לשוב לה' יתברך צריך לראות שלא יהיה בעל חוב.

והנה אור היום ממשמש ובא, וצריכין להזדרז לומר 'אשרנו'.

מי יתן שנזכה להרגיש על כל פנים פעם אחד בימי חיינו הנעימות של אלו התבות: 'אשרנו, אשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו'; ואנו מכנים בשם 'ישראל', ושמו הקדוש יתברך נקרא עלינו גם כן, ואנחנו עמו וצאן מרעיתו...

ידיו הפותב בשמחה, הקרוב לבכיה מתוך שמחה.

ישראל היילפרין.

יב

ברוך ה',

יום ה' פקודי [כ"ז אדר א'] תרע"ג, פה עיר הקדש ירושלים, תבנה ותכונן במהרה בימינו, אמן.

החיים והשלום ושפע ברכה והצלחה וכל טוב סלה, לכבוד הנגיד המפא"ר, כבוד שם תפארתו, ידידי כנפשי, הרבני הנכבד, מורנו הרב ר' נתן גרו יאיר לנצח טיראוויטץ.

מכתבו בצרוף הטשעק¹⁷ על שני לירה־פּרנצויז¹⁸, גם המעות, לנכון קבלתי, ותשואת חן לו על טרחתו בשבילי.

והנה לפלא גדול בעיני מה שכבודו הרם לא שלח לי כלום על הדפסה – כפי הבטחתו לי במכתבו, כי עדין אני צריך להדפיס ערך שבעה קונטרסים להשלים הספר; והוא אצלי למניעה גדולה לנסיעתי לחוץ לארץ, כי אני צריך לגמרו קדם נסיעתי – מפמה טעמים.

בכן, נא ונא לחזק את עצמו בבטחון דקדושה, ולעזר לי במה על זה. ויגן עליו זכות רבנו הקדוש ותלמידיו הקדושים להצליח בכל אשר יפנה, וכדאי הם דברי רבנו הקדוש לסמך עליהם באמרו: 'עס האט נאך צו מיר קיינער ניט דער ליגט'¹⁹.

והנה, הנראה שאני מרחך להתעכב בפה עד אחר חג הפסח, ואם ירצה ה', תקף אחר עבר מי הפסח הנני מוכן לנסע אם ירצה ה'; והכרח גדול לגמר הספר מקדם.

תהלה לאל חי שאני זוגתי ויוצאי חלצי כלנו בשלמות בריאותנו, וה' יתברך יעזר שזוגתי תחיה תלד בימים אלו זרע של קימא בנקל ובשלום. ואבקש מפרוד תורתו – שבטח תהיה על ז' אדר הבא עלינו לטובה במירון – שתזכירנו לטובה. ושמה: שרה גיטיל בת חנה רבקה.

והנה השגתי שבוע העברה מכתב מבערליען (מדינת דייטש לאנד- (גרמניה)) – לשלח לשם כל ספרי רבנו הקדוש, כי על ידי סבה שאיש אחד – שנתקרב קצת בפה לדעת רבנו הקדוש, והוא ממדינת גאליציען (גליציה) ואחר כך נסע מפה לבערליען ועשה שם איזה התעוררות, וכתב לי שנתעורר בשם אדם נכבד ועשיר

¹⁷ צ'ק, המחאה.

¹⁸ נפוליון, מטבע צרפתי שהיה נהוג בזמנם בארץ ישראל.

¹⁹ עדיין עוד אף אחד לא הפסיד עבורי.

לְהַשִּׁיג סִפְרֵי רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ – וּמִבְּקֵשׁ לְשַׁלַּחם לוֹ. וְאִם יִרְצֶה ה' בְּשָׁבוּעַ הַבָּא עָלֵינוּ לְטוֹבָה אֲנִי מוֹכֵן לְשַׁלַּח לְשֵׁם כַּמָּה סִפְרֵי 'לְקוּטֵי הַלְּכוֹת', וְגַם 'לְקוּטֵי מוֹהַר"ן', וְעוֹד כַּמָּה סִפְרֵים חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים, וְלַעֲשׂוֹת עֲלֵיהֶם נֶאֱלָאזְשׁ²⁰. וְיֵהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵי אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים שִׁיעֲשׂוּ פְעֻלְתֶּם בְּשָׁם.

כִּי תִהְיֶה לְאֵל חַי אֲנִי מֵאֲמִין בְּאֲמוּנָה שְׁלֵמָה שְׁסוּף כָּל סוּף יִתְקַרְבוּ כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ לֵה' יִתְבַּרַךְ, וְיִקְיָם: 'וַיִּירָאוּ אוֹתוֹ כָּל אֲפָסֵי אֲרָץ' (תהלים סז); וּבּוֹדָאֵי יִהְיֶה זֹאת עַל יְדֵי דַעַת רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ – שְׁגֵלָה הַדְּרָךְ שֶׁל בְּחִינַת 'כְּלוּ סָג יַחְדָּיו' (ליקו"מ סי' ו), וְלוֹמַד אוֹתָנוּ אִידָּ לְמִצַּא הַנְּקֻדוֹת טוֹבוֹת אֲפֵלוּ בְּהַפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל – וְעַל יְדֵי זֶה יִכְנָסוּ בְּאֲמַת לְכַף זְכוּת וְכו'.

וְאִם אֲמַנָם שְׁבוֹדָאֵי שִׁיךְ זֹאת לְמַשִּׁיחַ צְדָקְנוּ שִׁיבּוּא בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אֲמֵן, עִם כָּל זֶה מַה טוֹב שִׁיְהִיָּה לְכָל אֶחָד אִיזָה חֵלֶק בְּזֶה. וַיִּירָאוּ עֵינֵינוּ וַיִּשְׂמַח לִבְנוֹ וְתִגַּל נַפְשֵׁנוּ בְּאֲמַר לְצִיּוֹן מִלֶּךְ אֱלֹקֵיךְ, וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתוֹ יִתְבַּרַךְ בְּחֵינֵינוּ, וְיִקְיָם בְּיָמֵינוּ 'וַיִּדַע כָּל פְּעוּל וְכו', וַיִּבִין כָּל יַצִּיּוֹר וְכו'.

בְּתַשׁוּקַת נַפְשׁ יְדִידוֹ הַמְּצַפֶּה לַהֲרַמַת קֶרֶן יִשְׂרָאֵל בְּכָלֵל וּבְפֶרֶט.

פְּרִישַׁת שְׁלוֹם לְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה, וְאַנָּא לְעוֹרְרִים שִׁיתָנוּ גַם כֵּן אִיזָה מִתְנָה עַל הַדְּפָסָה.

פְּרִישַׁת שְׁלוֹם לִבְנוֹ הַיֶּקֶר שִׁיחִיָּה וְלַחֲתָנוּ שִׁיחִיָּה.

יִשְׂרָאֵל הַיִּלְפָּרִין.

יג

ברוך ה',

יום ג' תזריע כ"ג אדר שני [תרע"ג], פה עיר הקדש ירושלים, תבנה ותכונן במהרה בימינו, אמן.

²⁰ משלוח דואר.

החיים והשלום וכל טוב סלה לכבוד ידידי כנפשי, הלא הוא הנגיד המפאָר, כבוד שמו תפארתו, הרבני הנכבד, מורנו הרב ר' נתן גרו יאיר טיראוויטץ.

אתנו תהלה לאל חי החיים והשלום, כה יתן ה' יתברך לשמע ולהשמיע אך טוב סלה.

בטח הגיע לכבודו הרם מכתבי אשר בו הודעתיו מלדת בתי לארך ימים ושנים, וברוך ה' הכל על נכון. כה יעזרנו ה' יתברך לגדלה בנחת עם כל יוצאי חלצינו שיחיו, ולהאיר הדעת האמתית מדור לדור, אשר לכך נוצרנו, לדור ודור נגיד גדלך וכו', עד אשר נזכה שיבוא משיח 'צדקנו' ויתקן את כל העולם פלו; כי עבור זה יהיה נקרא 'צדקנו', כי להדור שיבוא – תקן אותם ויעשה מזה הדור צדיקים, ואז יחזר ויגיע טובה גדולה לכל הנשמות למעלה למעלה אשר מהם יצא זה האיש אשר יתקן אותו משיח צדקנו.

ועל זה יש לנו לשמח מאד אשר זכינו בזה העולם להעמיד דורות וכו', כמבאר ב'לקוטי הלכות' הלכות שבת (הלכה ו, כג) מענין זה, שעל ידי הולדות קדושות על פי התורה נעשה על ידי זה תקון הברית וכו'.

אשרנו, אשרנו מה טוב חלקינו שזכינו לידע מהדעת הקדוש הזה, ובכל מאמר ומאמר יש די להחיות ולשמח את נפשותינו באחרית הימים האלה – אשר הסטרא אחרא התפשטא מאד רחמנא לצלן על כל העולם, ובפרט על כל מי שרוצה לגשת אל הקדש, אבל אף על פי כן 'ואתה מרום לעלם ה' וידך תמיד על עליונה, והקדים רפואה למכתנו ושלח לפנינו צדיקים קדושים כאלו, ופעלו ועשו וחזקו ואמצו והחיו נפשות העיפות – כל ימי חייהם, וזכו וזכו את כל העולם לדורותם אחריהם, עד שגם אלינו הגיעו דברייהם היקרים. אשרנו, אשרנו מה טוב חלקינו.

כה יעזרנו ה' יתברך שנזכה לילך בעקבותיהם ולשמע עצותיהם כל ימינו עד היום האחרון, ונזכה גם להאיר הדעת הקדוש הזה ליוצאי חלצינו, ולקיים מה שאמר רבנו הקדוש לפעמים: "אייערע

קינדער זאלט איהר מודיע זאן וואס די האט זיך גיטוהן וכי'²¹,
 כמבאר ב'חיי מוהר"ן' (שיהר"ן רט).

והנה, כבר כתבתי לכבודו הרים כמה פעמים שאם ירצה ה' אני
 מכין את עצמי להנסיעה לחוץ לארץ. ובדעתי היה לנסע בחדש
 אדר שני, אך מחמת שנתאחרה ההולדה ערך חדש, עבור זה אני
 מכרח להמתין עד אחר חג הפסח עם הנסיעה; אבל אם ירצה ה'
 תקף אחר הפסח ממש אני מכרח לנסע, כי מאד מאד עצמו וגברו
 דחקי, וחובותי רבו למעלה ראש.

ובכן אבקש מפודו הרים להטריח עבורי ולקח לי שועבד על
 חמשה לירה־פרנצויז לפחות, הינו שעכשו אם ירצה ה' יהיה לי
 שני לירה־פרנצויז מכל רבע, מחמת הנולד המוסיף להואקס.

ובעת ביאת הואקסין באלו הימים יהיו עבורי שני לירה־פרנצויז
 – חוץ השובענד הקודמין (חוץ מעות יום טוב ואפשר עבור
 החדש עובר גם כן), אזי מאלו השני לירה־פרנצויז ישתלום אחד
 לירה־פרנצויז על אלו השני לירה־פרנצויז שכבודו הרים קבל
 שועבד עכשו, והלירה־פרנצויז השני ישלח לי לפה, ועוד יוסיף
 לקח חמשה לירה־פרנצויז, לשלם מכל רבע שני לירה־פרנצויז; כי
 בלא זה אי אפשר לי לנסע, באין אפן.

אך אבקש לזרז בזה מאד שישלח החמשה לירה־פרנצויז במקדם
 האפשרי, הינו קדם חג הפסח, כי שמונה ימים הולכת המכתב
 מצפת תבנה ותכונן לפה, ויבאן מתעכבת קבלת המעות
 בהבאנק לפעמים כמה שבועות, ואפלו אם כבודו ישלח האווידע
 תקף להבאנק, מתעכב גם כן קצת קבלת המעות בהבאנק; עבור
 כל זה נא ונא למהר לשלח במקדם האפשרי, שלא יהיה לי עכוב
 להנסיעה.

גם אבקש מכבודו הרים אנא לחקר ולדרש, כי לפעמים עושים
 הממנים הלוואה על סמך המעות יום טוב ששולח הנשיא שייחיה,

²¹ הודיעו ותספרו לבניכם מה שפה נעשה.

ונותנים המעות יום טוב קדם ביאת הוואקסין, בכך יקבל המעות יום טוב שלי: חמשה ועשרים כתרים²². כי מה אמר לכם אהובי יקירי מחמד נפשי, גדל הדחק שיש לי עתה בפה אי אפשר להעלות על הכתב, ויום טוב קדש מממשש ובא; בכך יוכל לשער את החסד אשר יעשה עמדי. ובעת ביאת הוואקסין ישלח לי השנים הנשאר מהוואקס, וגם החמשה לירה-פרנצויז של השועבד.

וה' יתברך יצליח דרכי, ואז בדעתי חזק לחזר קביעות דירת לזפת תבנה ותכונן, מפמה טעמים, כפי שכתבתי לכבודו הרם.

אפשר יש עבור מה מהגליונות – או ממקום אחר – כמה גרוש, יצרך להמעות שישלח לי, כי מאד מאד גבר עלי דחקותי. ה' יתברך ירחם עלי בתוך כלל ישראל, אמן.

פרישת שלום לכל אנשי שלומנו היקרים שיחיו, בטח הגיע לידי מכתבי הקודם, ועתה אוסיף לבקש מהם שישלחו לי מה – לגמר ההדפסת הספר אשר עומד לגמר בימים אלו.

וה' יתברך יזכנו לקבל חג הפסח בקדשה ובטהרה ובשמחה ובכשרות, ולזכות להיות נזהר ממה שהו חמץ בגשמיות ורוחניות – כרצונו יתברך וכרצון רבנו הקדוש, ואז נזכה לעבד אותו יתברך במחין זפים – אשר לך נוצרנו, אמן.

פרישת שלום לבנו היקר שיחיה ולחתנו היקר שיחיה באהבה רבה, ה' יתברך יעזר לכם הצלחה רבה בכל אשר תפנו, ולראות רב נחת ביוצאי חלצייכם, ותהיה התורה ודרכי החסידות – אשר על ידי זה עקר קיום התורה – מחזרת על אכסניא שלה, ולהיות נכלל בשם הקדש אשר אנו מכתרים בו, עד עולם, אמן.

ידידו הפורש שלומו באהבה רבה ומצפה לקראת מכתבכם – בצרוף מעות – במקדם האפשרי, להחיות את נפשנו ממש.

²² שם מטבע של הקיסרות האוסטרו-הונגרית שהיה נהוג בזמנם.

ישראל היילפרין.

אַבְקֶשׁ מִכְבוֹדוֹ הַרַם, בְּעֵת אֲשֶׁר תִּשְׁלַחוּ מַעוֹת, בְּטוֹבָם לְשַׁלַּח גַּם
הַאוֹוִידֵעַ לְהַבְאִינִי, כִּי עֲכָשׁוּ קִדְּם חַג הַפֶּסַח, וְשָׁעָה אַחַת קִדְּם יָפָה
לְמַעֲשֵׂה – לְהַכִּין צָרְכֵי יוֹם טוֹב קִדְּשׁ.

הנ"ל.

יד

וְעַתָּה אֶהוּבֵי אַחֵי חֲבִיבֵי, חֲזַק וְאַמֵּץ מְאֹד מְאֹד בְּתוֹרָה וּבַתְּפִלָּה
וּבְכָל דְּבַר שֶׁבִקְדָּשָׁה, וּבִפְרָט בַּתְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת.

וְעַיִן בְּלִקוּטֵי עֲצוֹת חֲדָשׁ חֶלֶק א' עֲנִין הַתְּבוּדוֹת, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ:
צְרִיכִין לְהַתְּחַזֵּק מְאֹד לְהַרְבּוֹת בַּתְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת מְאֹד מְאֹד כֹּל
יְמֵי, שָׁזָה הָעֵקֶר. וּבַזֶּהר הַקְּדוֹשׁ (וּישלח, קסח ע"ב) מְאַרְיָךְ מְאֹד
בְּגִדְל יְקָרָת תְּפִלַּת הָעֲנִי, וְזֶה אֶפְלוּ בְּעֵינֵי סֵתֵם שֶׁמֵתְפַלֵּל עַל דְּחִקוֹ
וְעֲנִיּוֹתוֹ בְּגִשְׁמִיּוֹת, מִכָּל שָׁכַן וְכָל שָׁכַן כְּשֶׁמֵתְחִיל הָאָדָם לָרַחֵם עַל
עֲצָמוֹ וּמְרַגֵּשׁ עֲנִיּוֹתוֹ וְדַחְקוֹ בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים, וְטוֹעֵן לְפָנָי ה'
יְתַבְּרָךְ וּמֵתְחַנֵּן אֵלָיו לְקָרְבוֹ לְעִבּוּדָתוֹ וְשׁוֹפֵף לְבוֹ לְפָנָיו בְּבִכְיָה
וּבַתְּחִנּוּנִים, כִּמָּה וְכִמָּה יְקָרָה תְּפִלָּה זוֹ בְּעֵינֵי ה' יְתַבְּרָךְ וְכו'.

עוֹד שָׁם: עַל יְדֵי תְּפִלָּה כּוֹלִין לְהַתְּקַרֵּב לַה' יְתַבְּרָךְ תְּמִיד, אֶפְלוּ
אִם הוּא כִּמוֹ שֶׁהוּא וְכו'.

עַל כֵּן אֶהוּבֵי אַחֵי חֲזַק חֲזַק וְאַמֵּץ מְאֹד, כִּי מִי שֶׁרוּצָה לְחוּס עַל
נַפְשׁוֹ וּלְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה לַה' יְתַבְּרָךְ, צְרִיף לִידַע שֶׁבְּהֶכְרַח שֶׁיַּעֲבֵרוּ
עָלָיו כִּמָּה וְכִמָּה גְּלֵי הַיָּם וּבַחִינּוֹת וְנִסְיוֹנוֹת וְעֲלִיּוֹת וִירִידוֹת, עַל
כֵּן צְרִיף לְהַתְּחַזֵּק מְאֹד מְאֹד וְלִהְיוֹת חֲזַק בְּדַעְתּוֹ בְּכָל מַה שֶׁיַּעֲבֵר
עָלָיו, וְאִם יְתַחַזֵּק וְלֹא יִנַּח אֶת מְקוֹמוֹ בְּכָל מַה שֶׁיַּעֲבֵר עָלָיו,
בּוֹדָאֵי יִזְכֶּה לְאַחֲרִית טוֹב לְנִצָּח.

אֶהוּבֵי אַחֵי, חֲזַק וְאַמֵּץ בְּתוֹרָה וּבַתְּפִלָּה, וְלִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תְּמִיד,
וְלֵאמֹר תְּהִלִּים בְּכָל יוֹם בְּאַמֶּת וּבְלֵב נִשְׁבֵּר; וְעַל יְדֵי אֲמִירַת
תְּהִלִּים זֹכִינ׳ לְתִשׁוּבָה – כִּמּוּבָא בְּלִקוּטֵי תְּנִינָא סִימֵן ע"ג, עַיִן

שם. ולבקש הרבה מה' יתברך שירחם עליך להצילך מהיצר הרע ומשטות תאות עולם הזה, ולזכות לתורה ולתפלה ולתשובה שלמה ולכל המדות טובות וכו'.

אהובי אחי, חזק ואמץ מאד בתורה ועבודה, ולהיות אף שמח תמיד, ולהתחזק ברצון דקדשה. עין בלקוטי עצות חדש א' רצון אות י"ב, וזה לשונו: 'עקר תכלית עבודת האדם הוא הרצון, לכסף ולהשתוקק אליו יתברך בתכלית הרצון, וההתחלה של כל המצות [והעבודות הוא הרצון והחשק דקדשה]'.

אהובי אחי, מה אמר לך, רק חזק ואמץ מאד בתורה ובתפלה ובהתבודדות. ועין בלקוטי עצות חדש חלק ב' ב'ראה ועבודה 'כשהיצר הרע מתגבר מאד צריך לידע'... אות ו', וזה לשונו: 'שבודאי אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עמו, ובודאי אם לא היה לו כח לשברו לא היה ה' יתברך מגרה בו יצר הרע כזה, רק אדרבה, ידע מזה שבודאי נפשו יקרה וקדושה מאד, כי כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו כמאמר רבותינו ז"ל' (סוכה נב).

ובקשתי מאד שתרחם על נפשך היקרה, ולבקש רחמים מבעל הרחמים שתזכה לעבד אותו יתברך על דרך שגלה כבוד אדמו"ר הקדוש והנורא, זכותו יגן עלינו, אמן.

ואסים ואמר שלום וחיים בכפלים, מאבינו שבשמים.

וה' יתברך יזכנו לראות פנים אל פנים, ואז תגדל השמחה למאד. ידיך המצפה לראותך.

ט

ברוך ה'

שלום וחיים וכל טוב סלה לאהובי ידידי החביב לי, אמרתי אבוא גם כן באיזה דבורים לידידי החביב.

ברוך ה' אשר לא עזב חסדו מאתי, עתה מה אשיב לה', אף טוב להדות לה' על כל החסדים והטובות הנפלאות אשר עשה עמי

עד היום הזה, ובפרט אשר לא עזב חסדו מאתי העני והאביון, כי מי אנכי ומה אני השפל הפחות כמוני – והביאתני עד הלום, ואין 'הלום' אלא מלכות (זבחים קב), מאן מלכי רבנן (גיטין סב), הוא כבוד קדשת אדמו"ר הקדוש בוצינא עלאה רבא ויקירא, בוצינא קדישא, אור הגנוז, נחל נ'בע מ'קור ח'כמה, אור האורות, מן ורב רבנן, איש אלקי קדוש ונורא, ח'דוש נ'פלא נ'ורא מ'אד, כבוד קדשת שמו תפארתו, רבנו ר' נחמן זצוק"ל, אשר ה' יתברך ברחמיו וחסדיו הגדולים חמל עלי – על שפל כמוני, וקרב אותי לאור גדול כזה – כבוד אדמו"ר הקדוש הנ"ל.

ומה לנו להרחיב דבור בגדל שבח ומעלת קדשת נוראות כבוד אדמו"ר הקדוש זכותו יגן עלינו, ובגדל שבח ומעלת קדשת נוראות ספריו הקדושים ונוראים, כי מי שירצה להביט בהם בעין האמת יראה ויבין בעצמו עד היכן הדברים מגיעים, כמו שאמר כבוד אדמו"ר הקדוש זכותו יגן עלינו אמן שהתורה שהוא מגלה נמוכה אלפים ורבבות מדרגות מכפי שהשיגה במקומה העליון (חי"מ שס), והן הן גבורותיו הן הן נוראותיו שהשיגה שכלו הקדוש הרם ונשא, להלביש ולהוריד דברים גבוהים ונוראים פאלה – דברים קדושים ורוחניים מאד – להלבישם בלבושים רבים עד שיהיו דברים השוים לכל נפש, להודיע לבני אדם וכו', לגלות עצות ודרכים ונתיבות ישרות ונפלאות והתעוררות גדול לעבודת ה' והתחזקות נפלא עד אין סוף, שיתחזק כל אדם להתקרב לה' יתברך בכל דרגא ודרגא, בכל מקום שהוא – יהיה מי שיהיה, להחלימו ולרפאותו ולהחזיקו ולהחיותו בחיים אמתיים ובחיים טובים לנצח.

ואם אמר יאמר האמר: מי שמך לאיש וכו' ומוכיח. תדע ידידי היקר שלא נעלם ממני מעוט ערכי השפל – שאיני כדאי אפלו להזכיר שמו יתברך הגדול הגבור והנורא, ומכל שכן וכל שכן לעבד אותו יתברך ויתעלה, וקל וחמר בן בנו של קל וחמר לעורר ולהדריך אחרים לעבודתו יתברך ויתעלה, ובפרט שעדין אני בעצמי לבתוך המלחמה – הוא מלחמת היצר, ואני בעצמי צריך לרחמים רבים. אך מה אעשה, כי אין לי על מי להשען כי אם על

אֲבִינוּ שֶׁבְשָׁמַיִם וְעַל רַחֲמָיו וְחֶסְדָּיו הַגְּדוֹלִים שְׂאִינָם כְּלִים לְעוֹלָם, וְעַל כֵּן וּזְכוּת אֲדָמוֹ"ר הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא שֶׁהִזְהִיר אוֹתָנוּ מֵאֵד שִׁדְבָר כָּל אֶחָד וְאֶחָד עִם חֵבְרוֹ בִּירְאֵת שָׁמַיִם – כַּמְבֹאֵר בְּהַתּוֹרָה 'כִּי מֵרַחֲמֵם יִנְהַגֵּם' בְּלִקוּטֵי תַנּוּנָא חֶלֶק ב' סִימָן ז', עַל כֵּן עַל זֶה תִּמְכַּתִּי יְתוּדוֹתִי.

וְעַיִן שָׁם הֵיטֵב וְתַחֲיָה עֲצֻמָּה וְכוּ', וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב [שָׁם]: 'עֲקָר הַרְחֲמָנוּת הַגְּדוֹל מִכָּל מִינֵי רַחֲמָנוּת, לְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל עִם קְדוּשָׁה'.

וְעַתָּה אֶהוּבֵי אַחִי, מָה אָמַר וּמָה אֲדַבֵּר, אֲךָ הָעֲקָר לֵאמֹר תְּהִלִּים בְּכָל יוֹם בְּאַמֶּת וּבְלֵב נִשְׁבֵּר, וּלְבִקֵּשׁ הַרְבֵּה הַרְבֵּה מֵה' יִתְבַּרְךָ שִׁירְחָם עֲלֶיךָ לְהַצִּילְךָ מִמָּה שֶׁצָּרִיכִין לְהַנְצִיל, וּלְהַרְבּוֹת בְּהַתְּבוּדוֹת – וּלְכָל הַפְּחוֹת שְׁעָה אַחַת בְּכָל יוֹם – לְהַתְּחַנֵּן לְפָנָיו הַרְבֵּה לְזִכוּת לְתוֹרָה וּלְתַפְלָה וּלְתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּאַמֶּת, וּלְהַתְּפַלֵּל וּלְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה שִׁירְחָם ה' יִתְבַּרְךָ שִׁישִׁיעַ אוֹתְךָ לְזִכוּת לְבוֹא עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַבָּא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה, אֲשֶׁר זֶה הָעֲקָר הַגְּדוֹל מֵאֵד מֵאֵד – לְהִיּוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַל הַצִּיּוֹן הַקְּדוֹשׁ, שֶׁזֶה עֵינֵן גְּדוֹל בְּעַבְדוּתוֹ יִתְבַּרְךָ לְהַתְּקַרֵּב לְצַדִּיק גְּדוֹל וְנוֹרָא כְּזֶה, אֲשֶׁר אֵי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בְּכָתֵב; וְאִם יִרְצֶה ה' כְּשֶׁתְּבֹא לְכָאן עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אִזְ אִם יִרְצֶה ה' נִרְחִיב הַדְּבָר וְכוּ'.

וְכִמוֹ שֶׁאָמַר אֲדָמוֹ"ר הַקְּדוֹשׁ מְעַנֵּן רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אָמַר בְּזֶה הַלְשׁוֹן (חִי"מ רכ): 'אֵינִי דָּבָר גְּדוֹל מְזֶה, הֵינּוּ לְהִיּוֹת אֲצִלִּי עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה', וְאָמַר שֶׁכָּל עֶסְקוֹ הוּא רַק רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְהַפְּלִיג אִזְ מֵאֵד מֵאֵד גְּדֹל מְעַלֵּת מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאָמַר שֶׁצָּרִיכִין לְהִיּוֹת אֲצִלוֹ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה דִּיקָא, שִׁיכוֹלִים אִזְ אֲנָשִׁים לְקַבֵּל תְּקוּנִים מֵה שֶׁבְכָל הַשָּׁנָה לֹא.

מִמּוֹנֵי הַנ"ל.

וְאֲבִקֵּשׁ מִמְּךָ מֵאֵד שֶׁתְּחוּס עַל נַפְשֵׁךָ הַיְקָרָה הַחֲצוּבָה מִתַּחַת כְּפָסָא כְּבוֹדוֹ יִתְבַּרְךָ וְיִתְעַלֶּה, לְהַשְׁתַּדֵּל מֵאֵד לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים מִבְּעַל הַרְחֲמִים שִׁירְחָם עֲלֶיךָ וְתִזְכֶּה לְעַבֵּד אוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ עַל דְּרָךְ שֶׁגִּלָּה עַל יְדֵי רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ.

ובזה אסיים ואמר שלום לך ולכל אנשי שלומנו. ה' תברך ירחם עלינו ונזכה לראות עצמנו פנים אל פנים, ואז תגדל השמחה עד למאד.

אברהם בן לאדוני אבי.

טז

ברוך ה',

שלום וכל טוב סלה לראש גברא רבה ויקרא, נפש מנפשי, עצם מעצמי ובשר מבשרי, איש... הלא הוא הנגיד המפרסם מורנו הרב ר'.

הן באמת שבעת שהייתי באומין על ראש השנה אז דברתי עם כבודו הרם שנספם בדעתי לנסע מפאן לארץ ישראל, אבל רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום (משלי יט), כי ה' תברך הזמין לי בכאן באומין איש שהצרכתי לעבד בשבילו כמה שבועות, כי האיש הזה נתרחק מאד מאביו שבשמים, ותהלה לאל נתקרב על ידי קצת לה' תברך על דרך רבנו הקדוש.

הן אמת שיודע אני בעצמי שאיני כדאי אפלו לפתח את פי להזכיר את שמו הגדול תברך שמו, ומפל שכן לעבד אותו תברך שמו, ומפל שכן לעורר את אחרים לעבודתו תברך שמו, אבל מה אעשה, אין לי על מי לסמוך אלא על רחמי ה' תברך ועל כח וזכות רבנו הקדוש שהזהיר אותנו מאד מאד לדבר עם חבירו ביראת שמים, כמבאר בלקוטי הלכות (חו"מ כח והרשאה ד, יג) שפעם אחד גער בתלמידיו הקדושים וקרא אותם עצים יבשים, וכונתו היתה על מה שהם מתרשלים בהנהגה היקרה הזאת (ראה בחי"מ תקמג). ומבאר בהתורה 'כי מרחמם ונהגם' (לקו"מ תנינא סי' ז) שצריך כל אדם להשתדל ולעסק בזה, 'כל אדם דיקא, הינו יהיה מי שיהיה.

כמבאר בהשיחות שלאחר הספורי מעשיות (שיהר"ן קיט), שפעם אחד ענה רבנו הקדוש ואמר בזה הלשון: 'כשאוחזין בזה הוא דבר גדול מאד', ובאר אדמו"ר הרב הצדיק ר' נתן זצוק"ל דבריו

הקדושים, שְׁכֹנְתוֹ שְׁאֵם הָאָדָם יֵאָחַז בְּזֶה הַדָּבָר, שְׁאֶפְלוּ אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא – אֵף עַל פִּי כֵן הוּא רוֹצֵה שְׁחַבְרוּ יְהִיֵּה אִישׁ כְּשֶׁר, הוּא מְעַלָּה גְדוּלָה מְאֹד.

וְכִמוֹ שֶׁשְּׁמַעְתִּי מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁנִּרְאָה מִלְשׁוֹן רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ שְׁאֵמַר בְּהַתּוֹרָה הַנִּלְ' ל'הַשְׁתַּדֵּל וְלַעֲסֵק בְּזֶה' – וְהַכִּפִּיל לְשׁוֹנוֹ הַנְּעִים שְׁאֵמַר 'לְהַשְׁתַּדֵּל וְלַעֲסֵק', נִרְאָה מִזֶּה שֶׁצָּרִיךְ לְזֶה הַשְׁתַּדְּלוּת עֲצוּם, הֵינּוּ שְׁאֶפְלוּ אִין לוֹ שׁוּם הַכְּרוּת עִם אִישׁ הַנִּלְ' שְׁרוּצָה לְדַבֵּר עִמוֹ, עִם כָּל זֶה יִרְאֶה לְהַשְׁתַּדֵּל וְלַעֲשׂוֹת עִמוֹ אִיזָה מִסְחָר, אוֹלֵי יִצְמַח מִזֶּה שְׁיִוָּכַל לְדַבֵּר עִמוֹ אִיזָה דְבוּרִים טוֹבִים, וְיִזְכֶּה עַל יְדֵי זֶה לְהַתְּעוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ, לְעַבֵּד אוֹתוֹ.

הַן אָמַת שֶׁה' יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ הוּא הַמְּעוֹרֵר יְשָׁנִים – אֱלוֹ הַיְשָׁנִים בְּתַאֲוֹת עוֹלָם הַזֶּה, אֲבָל עִם כָּל זֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁהַתְּעוֹרוּת הַזֹּאת יְהִיֵּה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵינוּ.

וְעוֹד נִרְאָה מִלְשׁוֹן רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ שְׁאֵמַר 'לַעֲסֵק בְּזֶה', שֶׁצָּרִיכִין לְהִיּוֹת בְּקִי בְּזֶה הָעֵסֶק כְּמוֹ בְּהָעֵסֶק הַמְּשָׂא וּמִתָּן, הֵינּוּ כְּמוֹ שְׁבַעֲנֵן הַמְּשָׂא וּמִתָּן הַדָּרֶךְ הוּא שְׁאֶפְלוּ אִם הָאָדָם מְאֻבָּד פְּעַם אִיזָה רוּבֵל־כֶּסֶף שְׁעֵשָׂה, עִם כָּל זֶה אִינוּ מְנִיחַ אֶת הַמְּשָׂא וּמִתָּן בְּעֵבוֹר זֶה, כְּמוֹ כֵן הוּא בְּדַבֵּר הַזֶּה, הֵינּוּ שְׁאֶפְלוּ אִם אִישׁ אֶחָד מֵאֲנָשָׁיו שֶׁהַתְּחִיל לְקַרְבוֹ לְעַבּוֹדְתוֹ יִתְבָּרַךְ נִפְלַ קְצַת מְעַבּוֹדְתוֹ, עִם כָּל זֶה לֹא יִתְיָאֵשׁ מִלְּקַרְבֵּי אֲחֵרִים לְעַבּוֹדְתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְיֵשׁ רְאִיָּה לְזֶה מִהַסֵּפֶר 'חֵיִי מוֹהַר"ן' (ס'י תַקמ"ג), שְׁמַבְאָר שֶׁם, שֶׁרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ אָמַר, שְׁאֶפְלוּ לֹא יַפְעַל אֶצֶל אֱלוֹ הָאֲנָשִׁים שֶׁהַתְּחִיל לְדַבֵּר עִמָּהֶם, רַק לְפִי שְׁעָה, הוּא גַם כֵּן טוֹב מְאֹד, הֵינּוּ שְׁאֶפְלוּ אִם יִפְלוּ מִזֶּה חֵס וְשְׁלוֹם וְלֹא יַעֲמִדוּ בְּעַבּוֹדְתָם, הוּא גַם טוֹב מְאֹד, כִּי סוּף כָּל סוּף יִגְמַר ה' יִתְבָּרַךְ אֶת שְׁלוֹ – וְלֹא יִלָּךְ לְאֵבוֹד אֶפְלוּ נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל חֵס וְשְׁלוֹם, וְאֶפְלוּ הַפְּחוּת שְׁבַפְּחוּתִים יִזְכֶּה גַם כֵּן לְעַבֵּד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל דָּרֶךְ הָאָמַת, כִּי לֹא יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדְחִי, וְכִמוֹ שְׁאֵנּוּ מִהִלָּלִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם 'נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנָס', הֵינּוּ שְׁסוּף כָּל סוּף יִכְנָסֵם אֶל הַקְּדוּשָׁה.

וּכְמוֹ שֶׁשִׁמְעֵתִי מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁסָּפְרוּ לִי מֵאִיזָה צְדִיק אֶחָד שֶׁאָמַר תּוֹרָה עַל הַפְּסוּק 'קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה'" (ויקרא יט), הִינּוּ שֶׁה' יִתְבָּרַךְ מִזְהִיר אוֹתָנוּ מֵאֵד בְּדֶרֶךְ חַבְהָ, וְאָמַר לָנוּ עַל יְדֵי נְבִיאָו נֶאֱמַן בֵּיתוֹ: בְּנֵי, אֲבִקֵּשׁ מִכֶּם שֶׁתִּהְיוּ קְדוּשִׁים, כִּי סוֹף כָּל סוֹף אַתֶּם מִכְרַחִים לֵהִיּוֹת קְדוּשִׁים, 'כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה'', וְנִשְׁמַתְכֶם נֶאֱצֶלָה מִמֶּנִּי (כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרַתֵינוּ הַקְּדוּשָׁה 'וַיִּפַּח בְּאִפִּיו נְשִׁמַת חַיִּים' (בראשית ב), וּמִבְּאֵר עַל זֶה בְּזֵהר הַקְּדוֹשׁ 'מֵאֵן דְּנִפַח מִגְרַמִּיה נִפַח'), לָכֵן סוֹף כָּל סוֹף אַתֶּם מִכְרַחִים לֵהִיּוֹת קְדוּשִׁים, וְאִם חֵס וְשְׁלוֹם לֹא תִהְיוּ אֲנָשִׁים [כְּשָׂרִים] בְּגִלְגוּל זֶה, תִּצְטָרְכוּ לְבוֹא עוֹד בְּגִלְגוּל, וְכֵן לְעוֹלָם, עַד שֶׁסוֹף כָּל סוֹף נִהְיֶה אֲנַחְנוּ כְּלָנוּ אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים בְּאֵמֶת.

כְּמוֹ שֶׁשִׁמְעֵתִי שֶׁהָעוֹלָם מְסַפְּרִים בְּשֵׁם הָרַב הַצְּדִיק וְכו' הַמְּגִיד וְכו' בְּעַל הַמַּחְבֵּר סֵפֶר וְכו', שֶׁפָּעַם אֶחָד בָּעֵת שֶׁיֵּשֵׁב עִם תַּלְמִידוֹ הַקְּדוּשִׁים וְדַבֵּר עִמָּהֶם בְּעִנְיַן הַגִּלְגּוּלִים, הָרִים אֶת יְדֵיו וְאָמַר בְּזֵה הַלְשׁוֹן לְתַלְמִידוֹ: 'אִיהָר זְעָהט, דִּיא דְאִזְיָגַע צְוויִיא הַעֲנֵט הָאֲבִין אֲמֵאָהֶל מַעֲמִיד גִּיווּעַן צְלָם בְּהִיכַל ה', אִיף הָאֲב זִי אַזוֹי שִׁיין אוֹיס גִּיזְבֵּרֵט'.²³

וְלִזֶּה כֵּן רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְאָמַר, אֶפְלוּ אִם לֹא יַפְעַל אֲצִלָּנוּ רַק לְפִי שְׁעָה – הוּא גַם כֵּן טוֹב מְאֹד, כִּי לִית רְעוּתָא טְבָא דְאִיתְעִבַד.²⁴

וְה' יִתְבָּרַךְ הוּא מְלֵא רַחֲמִים וְהַקְּדִים רְפוּאָה לְמַכָּה, כִּי הוּא יָדַע יִצְרָנוּ, וְשָׁלַח לָנוּ צְדִיקִים גְּדוֹלִים כְּאַלְהָ, וְהוֹדִיעֵנוּ עַל יְדָם שֶׁהִרְחַמְנוֹת שְׁלוֹ הוּא בְּלִי גְבוּל וְשַׁעוֹר, וְכְמוֹ שֶׁשִׁמְעֵתִי מֵר' נַחֲמָן בֶּן הָרַב הַצְּדִיק ר' נִתָּן זְצוּק"ל, שֶׁבָּעֵת שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הָעֶגְלָה בְּמִדְבָּר אַחֵר קִבְּלַת הַתּוֹרָה, אַחֵר מִדְּרָגָה כְּזוֹ, אַחֵר הַשְּׂגָה כְּזֹאת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל (מְכִילֵתָא בְּשַׁלַּח טו, ב): 'רְאֵתָה שְׁפָחָה עַל הַיָּם וְכו'". וּבִקֵּשׁ מִשֶּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם,

²³ 'הַנֶּכֶם רֹאִים, שְׁנֵי יְדֵיִים אֵלוֹ הַעֲמִידוֹ לַפְּנִים צְלָם בְּהִיכַל ה', אֲנִי יִפְתִּי אוֹתָם כְּבָר'.

²⁴ אֵין רְצוֹן טוֹב שְׁנֵאֲבַד.

'הודעני נא את דרכך' (שמות לג), שהיצר הרע יש לו פח גדול כזה להחטיא את האדם אחר מדרגה כזו, אם כן אפס תקנה חס ושלום. ובקשתו היתה גם כן לדורות, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ע"ז ד): 'לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה, אלא כדי להורות תשובה לעולם'. לכן בקש מה' יתברך שיורה לו דרכי התשובה. והודיע לו ה' יתברך שהרחמנות שלו היא גדולה כל כך, שאפלו אם עשה מה שעשה, אפלו אחר המדרגה, אחר ההשגה, אף על פי כן עדין הרחמנות שלו עלינו. והודיע לו אז השלש עשרה מדות של רחמים, וכמו שפרש רש"י שם: 'ה' ה', הוא רחום קדם החטא, ורחום אחר החטא'.

ואפשר לזה כוונ רבנו הקדוש בהתורה 'קרא את יהושע', שכל מי שרוצה לילך בדרכי התשובה צריך להיות בקי היטב בשתי הבקיות: בקי ברצוא, בקי בשוב, ואז זוכה לתשובה באמת, ואז זוכה לכבוד אלקי. וזה בחינת 'וכבדתו מעשות דרכיך', הינו אימתי תזכה לכבוד אלקי שהוא בחינת 'וכבדתו', אם תהיה בקי בשתי הדרכים: בקי ברצוא, בקי בשוב, בחינת 'דרכיך', שתי דרכים.

וזה בקש משה רבנו עליו השלום: 'הודיעני נא את דרכיך', שתי דרכים. ואז גלה לו ה' יתברך השני דרכים, ובתחלת דבריו אמר 'ה' ה', שהוא שתי הרחמנות, הינו בחינת 'אם אסק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנד' (תהלים קלט).

ותהלה לאל שכונתי לזה.

ואפשר לומר, שזה הוא בחינת כתר שמרמז שם בהתורה הנ"ל, על דרך שאמר רבנו הקדוש בהשיחות לענין מעלת הרצון הקדוש דקדשה, ואמר שם, שלעבד את ה' יתברך אין מי שיוכל להתפאר את עצמו, כי אפלו מלאך ושרף [חסר ההמשך].

יז

ברוך ה'

אור ליום ה' בשלח [ט' שבט] תרע"ד, לובלין.

החיים והשלום וכל טוב סלה, לכבוד ידידנו נכד עטרת ראשנו, הלא הוא הגביר המפאָר, איש אשר רוח הבריות ורוח אלקים נוחה הימנו, כבוד שמו תפארתו, מורנו הרב ר' צבי נרו יאיר לויבארסקי.

הנה רבות מחשבות בלב איש וכו', כי בעת שקבלתי פֶּרֶדַת שלום מכבוד תורתו כָּבֵר היה נחלט בדעתי לנסע לטשערין, והסבה: אודות הדפסת ה'לקוטי מוהר"ן' אשר התחילו בלובלין; ובפרט שכבר נתתי הסך 25 רובל־כסף שלי לאדראף²⁵ – מה שהכנתי זה המעות לנסייעתי לביתי לארץ ישראל, והיה בדעתי לקבץ לי על כל פנים זה המעות בין אנשי שלומנו, ועוד לבקש מהם על להבא – לגמר ההדפסה הזאת, מה שנגרף מאד לטובת העולם. אך מה אעשה שאחר נסייעת כבוד תורתו גבר עלי מאד מאד ההוסט²⁶, ונפחדתי מאד – כי לא הייתי רגיל בזה, ונתעפתי עבור זה עוד כמה ימים – אולי יקל מעלי, אך לא הקל כלל, ואמרת בדעתי שזה מרמזין לי שאשים דרכי פעמי לביתי.

ומסרתי השלישת צעטיל²⁷ לידידנו ר' יודיל ולידידנו הנגיד ר' נתן טיטעוועפסקי – שהם יגמרו ההדפסה, ונסעתי ישר ללובלין, ומשם להגביל אסטרייך (אוסטריה).

וה' יתברך יביאנו בקרוב לביתי לשלום, ואזכה לעסק בשם בהתגלות דעת רבנו הקדוש בעולם על ידי תפלה והתבודדות, ולבקש מה' יתברך שיעשה שלוחים אחרים על הדפסת ספרי רבנו הקדוש בעולם.

והנה מאד עגמה עלי נפשי על שלא הייתי בטשערין להתראות עם אנשי שלומנו, ולקבץ לי על כל פנים מעט מעות על הוצאות

²⁵ דמי קדימה.

²⁶ מחלת שיעול – שחפת.

²⁷ שליחות פתקא.

דְּרָכֵי לְבִיתִי – וְגַם מָה עָבוּר פְּרָנְסֵת בְּנֵי בֵּיתִי שִׁיחִיו, אִךְ הַפֶּל
 בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְהִנֵּה דְבַרְתִּי עִם יְדִידֵנוּ ר' יִצְחָק מֵאִיר גֵּרוֹ יְאִיר אוֹדוֹת שֶׁכְּבוֹדוֹ
 הָרַם רָצָה לְדַבֵּר עִמוֹ בְּאוֹמִין, וְאֲנִי הִבְטַחְתִּי שְׂאֵהִיָּה אִם יִרְצֶה ה'
 בְּמַחְנִיכֶם. וְעָבוּר זֶה לֹא דָבָר עִמִּי בְּאוֹמִין, וּמִסְתַּמָּא הִיָּה בְּדַעְתּוֹ
 לְדַבֵּר עִמִּי אוֹדוֹת וְכוּ'. בְּכֵן בִּקְשָׁתִי מִמֶּנּוּ שִׁישְׁתַּדֵּל בְּזֶה וְלִכְתֹּב
 לְכָבוֹד תּוֹרָתוֹ מִזֶּה, כִּי לֹא יִלְלֵתִי לְעַכְבֹּת אֶת עֲצָמֵי בְּלוּבְלִין, כִּי אֲנִי
 נֶחְפָּז מְאֹד לְדְרָכֵי לְבִיתִי לְשָׁלוֹם; בְּכֵן יוּכַל כְּבוֹדוֹ הָרַם לְכַתֵּב לְר'
 יִצְחָק מֵאִיר גַּם כֵּן. כִּי מֵה לִי לַעֲשׂוֹת, בּוֹדָאֵי הֵייתִי רוֹצֶה לְשַׁמֵּשׁ
 אֶת נְכַדֵי רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּכָל כַּחֲסִי, אִךְ מֵה לַעֲשׂוֹת.

וְהִנֵּנִי אֲבַקֵּשׁ מְכָבוֹד תּוֹרָתוֹ, אוֹלֵי בִּיכְלָתוֹ לַעֲשׂוֹת אֵיזָה
 הַתְּעוֹרְרוֹת בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שִׁישְׁתַּקְבֵּץ עָבוּר אֵיזָה סְכוּם מְעוֹת
 עַל הַסֵּף 25 רוֹבֵל־כֶּסֶף שֶׁנִּתְתִּי אֲדָרָאף, וְלִשְׁלַח לִי לְעִיר הַקְּדוֹשׁ
 לִירוּשָׁלַיִם תְּבַנֶּה וְתִכְוֶנֶנּוּ; וּבּוֹדָאֵי יַעֲשֶׂה צְדָקָה גְּדוֹלָה, וְיִגַּן עָלָיו
 הַזְּכוֹת הַזֶּה לְכָל עֲנִיָּנִים לְטוֹבָה.

וְאֲדַרְעִסִי אֵלֵי לִירוּשָׁלַיִם תְּבַנֶּה וְתִכְוֶנֶנּוּ, כֶּף: יִשְׂרָאֵל הֵיילְפֶּעְרִין אֵין
 יְרוּשָׁלַיִם – פֶּאלֶעסְטִינֶע; וְיִגִיעַ בְּטַח לְיָדִי.

נָא וְנָא לְרַחֵם עָלַי, וְיִקִּים בּוֹ דְבַרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל (שבת קנא) 'כָּל
 הַמְּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת וְכוּ'.

וְאֲנִי פּוֹרֵשׁ שְׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שִׁיחִיו בְּאַהֲבָה רַבָּה.

יִשְׂרָאֵל הֵיילְפֶּעְרִין מְקַאֲרָדוֹן

רְצוּף פֶּה כִּמְה עֵלִים לְדַגְמָא – לְשַׁמַּח נַפְשְׁכֶם. וְאֲבַקֵּשׁ מְכָבוֹדוֹ
 הָרַם לְשַׁלַּח גַּם הַמְּכַתֵּב עִם הָעֵלִים לְנְאוּעֵסְעֵלִיץ, וּבְטַח יַפְעֵל
 בְּשֵׁם מֵה: הֵן עָבוּרִי, וְהֵן עַל הַהַדְפָּסָה. וְנָא נָא אַהוּבֵנוּ הֵיקָר
 לְטַרַח בְּשִׁלְחוֹת הַמְּכַתֵּב עִם הָעֵלִים לְנְאוּעֵסְעֵלִיץ, וְיִקְבַּל שְׁכָרוֹ
 מִן הַשָּׂמַיִם.

יח

ברוך ה',

יום א' יתרו לדרתם²⁸ [ו"ב שבט תרע"ד], פה לאד'ז.

החיים והשלום וכל טוב סלה לכבוד אנשי שלומנו היקרים שיחיו, ובפרט לחברי היקר, הלא הוא מורנו הרב ר' יצחק מאיר נרו יאיר ויזרח.

הנה ערכת המכתב סמוך – ללובלין לר' צבי לובארסקי, אך לא שלחתי לו, מפני טרדת הדרך; וכעת הנני שולח לו המכתב. ואנא לשלחו לטשערין בצרוף כמה עלים לדגמא, איך זייא זאלין זאן שוהן פיירערט פין דיא גראדין²⁹. וכבודו הרם יוכל גם כן לכתב לו כמה דבורים.

והנה ברוך ה' הנה לנו שבת שמח, והיה על קבלת שבת ערך שני מנינים, וברוך ה' רקדנו יחד. ואנשי שלומנו מפה מתגעגעים מאד ומשתדלים לעשות שטיביל, יהי רצון שיעלה בידם.

והנה ספרי רבנו הקדוש חשובים מאד מאד בפה, ובפרט הנחת השלחן. ואם כבודו הרם יהיה באלו המקומות, מהנכון לבוא לכאן גם כן.

פרישת שלום לכל אנשי שלומנו. ומאפס הפנאי הנני אקצר, פי אני נוסע עכשיו לעיר וכו' – להמצר³⁰.

ידידו הפורש שלומו באהבה רבה, ושלום לכל אנשי שלומנו.

ישראל היילפרן

²⁸ תיבת 'לדרתם' ג' תרע"ד, ורצה לרמז בזה בדרך צחות על שנת כתיבת המכתב.

²⁹ אולי הפירוש הוא כך: איך כבר נהיו מוכנים הלוחות לדפוס.

³⁰ לגבול.

פְּרִישַׁת שְׁלוֹם לִידֵי כְּנַפְשֵׁי מוֹרְנוּ הֶרֶב יְחַקֵּאל גְּרוֹ יְאִיר. נָא וְנָא
לְרֹאוֹת לְשֵׁלֶם הַחֲמֶשֶׁה רוֹבֵל־כֶּסֶף בְּעֵתוֹ וּבְזִמְנוֹ. וְאִם לֹא יִגִּיעַ
הַמַּעוֹת מִטְּעַפְלִיק, יִמְכַר מֵהַסְּפָרִים שֶׁהִנְחֵתִי עֲבוּר לִיבִיל; אֶךְ
יִכְתֹּב עוֹד הַפַּעַם לְטְעַפְלִיק, וְיִכְשִׁיגִיעַ הַמַּעוֹת לְטְעַפְלִיק יִשְׁלַם לְר'
לִיבִיל הַסֶּךָ חֲמֶשֶׁה רוֹבֵל־כֶּסֶף.

הנ"ל

יט

ברוך ה',

יום ג' תשא [י"ב אדר תרע"ד], פה עיר הקדש צפת תבנה ותפוגן.

החיים והשלום וכל טוב סלה לכבוד אהובי חברי היקר, כבוד
שמו תפארתו, מורנו הרב ר' יצחק מאיר גרו יאיר וזרח.

הנה השגתי היום מכתב הרצוף פה מזוגתי תחיה – מעיר הקדש
ירושלים תבנה ותפוגן, וכתבה אשר לא השיגה הסף העשרה
רובל־כסף ששלחתי על ידי כבודו הרם מלובלין, בכן אנא לדרש
עם הרעציפיס על הפאסט היכן הם. ואבקש להזדרז בזה – קדם
שיעבר הזמן המגבל שיש על הפאסט³¹ בזה. והנני המזכירו מה
שספר לי איך שלפעמים נאבד גם כן על הפאסט כמה רובל־כסף
– מה ששלח לאומן.

ואבקש מכבודו הרם, נא ונא להודיעני בכל פעם מחדש מענין
הדפסה, וגם מהספרים שהנחת עיבור ר' לייביל בעד 25
רובל־כסף, ואם הר' לייביל מדפיס הספר 'שערי שמחה'.

אם ירצה ה' אכתב לכם מירושלים עיר הקדש עוד.

אנא לדרש תכף אחר העשרה רובל־כסף, שלא ילך לאבוד חס
ושלום ממון של ישראל.

³¹ הדואר.

יְדִידְכֶם הַפּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְכֶם בְּאַהֲבָה רַבָּה, וּמִצָּפָה לְשִׁמְעַ מִמֶּנּוּ כָּל טוֹב.

ישראל היילפרין

כ

ברוך ה',

יום ו' ערב שבת קדש במדבר [ד' סיון תרע"ד], פה עיר הקדש טבריא תבנה ותכונן.

החיים והשלום וכל טוב סלה ושפע ברכה והצלחה, יתמשך לכל בית אהובי היקר, הלא הוא הרבני המפלא, הנגיד המפאר, כבוד שם תפארתו, מורנו הרב ר' נתן גרו יאיר לנצח.

בטח הגיע לכבודו הרם מכתבי פעמים בזה השבוע. והנה ברוך ה' ספרנו חמשה וארבעים יום לספירה, וזמן הקדוש של קבלת התורה ממשמש ובא.

ומגדל מרירותי של דחקותי, וחסרון הבריאות מזוגתי תחיה, וגם בני מרדכי יהודא שיחיה זה כמה ימים שנפל על חלי עינים – ויש לו כאב גדול לעת עתה, ומחי מבלבלת מאד.

ואני מחיה את עצמי בהתורה 'מרכבות פרעה' (ליקו"מ סי' לח), ומבאר בהקצור לקוטי מוהר"ן אות ו', וזה לשונו: ותקון הדבור הוא על ידי התורה שלומדין גם בעניות ובדחקות, בעת שצור לו, ובכל מיני חשכות וצרות ויסורים רחמנא לצלן העוברים על האדם – כשמתגבר אז לעסק בתורה, שזה בחינת 'כל הלומד תורה בלילה' – שהיא בחינת 'חשך', ובכלל זה נכלל כל מיני יסורים רחמנא לצלן שהכל בחינת 'חשך', אז נמשך עליו חוט של חסד'.

ה' יתברך יזכנו לקיים זאת ולמשך את עצמי אל התורה בכל עת ועדו, וה' יתברך ברחמיו המרבים ירחם עלי וימתיק על כל פנים

מַעַט מְרִירוּתִי, בְּזָכוֹת קִדְשָׁת עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם הַקְּדוֹשׁ הַמְּמֻשָּׁמֵשׁ
וּבָא, אָמֵן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן.

וְהִנֵּה ר' אֲנִטְשִׁיל לֹא שָׁלַח לִי כְּלוּם כְּהִבְטָחְתוֹ לִי, וּמֵאֵד מֵאֵד צָר
לִי. וּבּוֹדָאֵי עֲכָשְׁיוֹ הָעֵת וְהָעוֹנָה שִׁיכּוֹלִין לְזָכוֹת בֵּי. אֵךְ מָה אֶעֱשֶׂה,
הַהֶכְרַח לְסַבֵּל וּלְתַלּוֹת עֵינַי לְמָרוֹם, וְה' יִתְבָּרֵךְ יְרַחֵם.

פְּרִישַׁת שְׁלוֹם לְבָנוּ הַיָּקָר שִׁיחִיָּה וּלְכָל אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שִׁיחִיו.

[יִשְׂרָאֵל הַיִּלְפָּרִין]

כא

בְּרוּךְ ה',

יוֹם ב' קֶרַח [כ"ח סיון תרע"ד], פֶּה עִיר הַקִּדְשׁ טְבַרְיָא תְּבַנְהָ
וּתְכוּנֵן.

הַחַיִּים וְהַשְּׁלוֹם וְכָל טוֹב סֵלָה לְכַבּוֹד אַהוּבֵי הַיָּקָר, הַלֵּא הוּא
הַרְבֵּנֵי הַמִּפְּלֵא וְכו', כְּבוֹד שְׁמוֹ תִפְאַרְתּוֹ, מוֹרְנוּ הָרַב ר' נִתָּן גֵּרוֹ
יְאִיר. עִם שְׁלוֹם בְּנוֹ הַנְּחַמֵּד לְבְרִיּוֹת, כְּבוֹד שְׁמוֹ תִפְאַרְתּוֹ, מוֹרְנוּ
הָרַב ר' סַעֲנָדִיר חַיִּים גֵּרוֹ יְאִיר.

שְׁלוֹם לְכֶם וּלְכָל בְּנֵי בֵיתְכֶם שִׁיחִיו.

בְּטַח הִגִּיעַ לְיַדְכֶם מִכְּתָבִי שֶׁשְׁלַחְתִּי עַל יְדֵי הַרְבֵּנֵי מוֹרְנוּ הָרַב ר'
נִפְתָּלִי חֲנַה' לִיס גֵּרוֹ יְאִיר, וְשֵׁם כְּתַבְתִּי לוֹ קִבְּלָה עַל הַסֵּךְ שֶׁשָּׂה
בְּאִשְׁטָלִיק³² שֶׁשְׁלַחְתָּם לִי עַל יְדֵי ר' לֵיִבִּיל נְאֻדְעַר גֵּרוֹ יְאִיר.

וְהִנֵּה זוֹגְתִי תַחִיָּה עֲדִין מִטְּלַת עַל עֶרֶשׁ דְּוִי לֹא עָלִינוּ, וְזֶה כְּעֶשְׂרָה
יָמִים שֶׁנִּפְלָה לְחַלְשָׁה, אִין מְעַן זָעֵהט נִיט קִיִּין בְּעַסִּירְקִיִּיט³³. ה'
יִתְבָּרֵךְ יְרַחֵם עָלֶיהָ וְיִשְׁלַח לָהּ בְּקָרוֹב רְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּזָכוֹת קִדְשַׁת
רְבָנוּ הַקְּדוֹשׁ אֲשֶׁר שְׁמוֹ הַקְּדוֹשׁ נִקְרָא עָלֵינוּ גַם כֵּן.

³² שם מטבע טורקי שהיה נהוג בזמנם.

³³ ואין רואים [שחל] הטבה במצבה.

אָנאָ לְהַזְכִּירָה לְרִפּוּאָה שְׁלֵמָה, כִּי אֵין כַּחַנוּ אֶלָּא בְּפֶה. וְאִם יְהִיָּה בִּיכְלֻתָם לְשַׁלַּח לִי מָה, בְּיָדָאֵי תַּחֲיוֹ אוֹתִי.

אוֹי אוֹי עַל גְּדֹל הַיְסוּדִים הַעוֹבְרִים עָלַי, ה' יִתְבַּרַךְ יְרַחֵם עָלַי וְיִקַּל מִמֶּנִּי עַל כָּל פְּנִים מְעֵט, וְיַחֲזֵק אֶת דַּעְתִּי לְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה.

וְאֵנִי מַחֲזֵק אֶת עֲצָמֵי בְּהַדְּבוּרִים הַקְּדוּשִׁים שֶׁאָמַר רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ עַל הַפְּסוּק 'וְאַהֲבַת לְרַעַד' (ויקרא יט), הֵינּוּ שֶׁתִּקְבַּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה כָּל מִינֵי הַרְעוֹת הַעוֹבְרִים עָלֶיךָ, כִּי 'כְּמוֹד אֲנִי ה'', עֲדִין אֲנִי הוֹלֵךְ עִמָּךְ בְּמִדַּת הַרְחָמִים (לְקו"מ ס' קס"ה). וְצַדִּיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו, וְהַצּוֹר תָּמִים פְּעֵלוֹ, אֵל אֲמוּנָה, צַדִּיק וְיֵשֶׁר הוּא.

וּבְרוּךְ ה' אֲשֶׁר בְּצַר הִרְחִיב לִי וְהַקְּדִים רִפּוּאָה לְמַכְתִּי – שְׁנִתְקַרַּב עַל יְדֵי הַבְּחוֹר יִשְׂרָאֵל דָּב נְרוֹ יְאִיר, אֲשֶׁר עוֹבֵד אוֹתִי כְּעַבְדֵּי נְאֻמָּן אֶל אֲדוֹנָיו וְכַבֵּן רַחֲמָן אֶל אָבִיו – וְעוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְסוֹבֵל בְּזִיוּנוֹת בְּשִׁבְלֵי וּמְקַבֵּל הַכֹּל בְּאַהֲבָה – בְּכַדֵּי לְהַמְצִיא לִי אִיזָה מַעוֹת אוֹ מְזוֹן. בְּרוּךְ ה' עַל הַחֲסֵד הַזֶּה.

אִם יְהִיָּה בִּיכְלֻתְכֶם לְשַׁלַּח לִי מָה, תִּשְׁלַחוּ; יוֹתֵר טוֹב עַל יְדֵי או"מ לר' לייביל מאכטער, כִּי עַל יְדוֹ מִגִּיעַ לְיַדֵּי הַמַּעוֹת בְּנִקְל יוֹתֵר, וְדִי לְמַבִּין.

פְּרִישַׁת שְׁלוֹם לִידִידֵינוּ הַיְקָר מוֹרְנוּ הַרְבֵּי ר' נֶתָן חֲנֻה'ס נְרוֹ. יְאִיר אֲנֵא יְדִידֵי לַעֲשׂוֹת מָה עֲבוּרִי, כִּי אֵין בִּיכְלֻתִּי לְבָאֵר גְּדֹל מְרִירוֹתֵי – ה' יִתְבַּרַךְ יְרַחֵם מַעֲתָה, וְיֵשׁ בְּכַח הַצְּדָקָה הַזֹּאת לְהַגֵּן עָלֵיכֶם לְכָל טוֹב.

כַּעֲתִירַת יְדִידְכֶם הַפּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְכֶם בְּאַהֲבָה רַבָּה.

יִשְׂרָאֵל הַיִּלְפָּרִין

פְּרִישַׁת שְׁלוֹם לְכָל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמָנוּ בְּאַהֲבָה רַבָּה.

ספור הפגישה עם רבי ישראל קרדונר...

אני גרתי בטבריה, ולא יצאתי מטבריה, לא ידעתי... וצפת היה קרוב לטבריה, וככל נוסעים על מירון, כמו באלול, בל"ג בעומר, ואני הייתי עני, לא היה לי כסף, לא נסעתי לצפת, אם הייתי נוסע לצפת, הייתי שמע שאולי יש... בצפת היה חסידי ברסלב, אבל אני לא ידעתי מחסידי ברסלב.

אני בקשתי מהשם יתברך שיזמין לי חסידי ברסלב, אני חשבת אולי בירושלים, אולי נמצא בעולם באיזה מקום חסידי ברסלב, אז אני בקשתי, וזה לא עבר זמן רב, והשם יתברך קבל תפילתי ושלח לי לטבריה את רבי ישראל קרדונר.

הוא לא רצה לזוז ממירון. מה עשה הקדוש ברוך הוא, שלח לו מחלה על היד, על יד אחת, והכאבים היו כל-כך גדול, שאי-אפשר בדרך הטבע לסבל כאבים כאלה, ולא היה יכול לומר חצות ולא להתפלל ולא ללמד... רחמנות!

אז רבי ישראל תלה את זה, לא כמו העולם - ב"מקרה", רק הוא ידע באמונה שלמה שזה מהשם יתברך, והתחיל לחשב: אולי רצון השם יתברך שישע לטבריה, כי בטבריה הקרירות לא כל-כך גדולה, הקר לא כל-כך גדול, אז לא יכאב לו כל-כך המחלה, לא יכאב לו... לא יהיה לו כאבים גדולים כאלה, ויהיה יכול לעבוד השם יתברך.

אבל הוא היה מספק, הוא לא ידע בברור שרצון הבורא הוא שילך לטבריה, אז הוא לא רצה לזוז. אבל הוא ראה שהכאבים מתגברים בכל פעם יותר, ואי-אפשר לו, אז התבודד הרבה והתפלל הרבה להשם יתברך, שיאיר בדעתו ברור גמור, אם רצון השם יתברך שישע לטבריה, שידע בברור שילך לטבריה.

אז הוא התבודד הרבה על זה והתפלל הרבה על זה, ואחר כל אלה, פתח ספר "לקוטי הלכות", ומצא בו שרצון הבורא יתברך שישע לטבריה.

[באיזה עמוד הוא פתח את הספר?]

אינני יודע, הוא לא אמר לי. הספר היה... זה אני יודע, שהספר היה "יורה דעה" מהדפוס הראשון של רבי נתן, כי לא היה אז כמו היום...

אז מכיון שכבר הוא ידע בברור שרצון הבורא שילך לטבריה, אז היה "וישכם בבקר" (בראשית כב, ג)³⁴, והלך ביום חמישי לטבריה.

בשבוע זו, שהוא רבי ישראל בא ביום חמישי לטבריה, בשבוע זה ביום ראשון התחלנו לאפות לחם למכירה. כי הפרנסה שלנו היה בטחינת קפה, ואז היה זמן המלחמה, אז לא היה קפה ולא היה לנו שום דבר בשביל פרנסה. אז הקרוב שלנו, קרוב משפחה, רב בנימין ברזל, הוא החזיק את האמא שלי, כמו האמא שלו, ואז האבא והאמא הם חשבו שנתחיל לאפות לחם, אבל מי יתן לנו אפלו קילו אחד קמח בשביל לאפות לחם, כי אנחנו, הרי כלם ידעו שאנחנו עניים, אז (אמא) הלכה לרב בנימין ברזל, ואמר לה: "לא, אל תפחד, אני אגיד להסוחר של הקמח, שיתן לך שק, שגי שקים, כמה קמח שאתה צריק."

וכן היה, התחלנו לאפות לחם ביום ראשון, והוא בא בשבוע זה ביום חמישי, והוא היה צריך לחם בשביל סעדת לילה, וכשהוא ירד מהחמור, הוא היה צריך לחם לאכל, אז הוא פגש את רב בנימין ברזל, והוא בקש אותו שיראה לו איפה לקנות כפר לחם. רב בנימין ברזל הוא היה יודע שאנחנו התחלנו לאפות לחם, אז הביא אותו אלינו. והשם יתברך סבב סבה, שאני הוצאתי... אנחנו היינו חמשה אחים בבית, והיו כלם... כמעט כלם, היו יותר מבגרים ממני, והיתה השגחה שאני לקחתי את הכפר לחם, והוצאתי, ונתתי לרבי ישראל.

³⁴ עיין פסחים ד. ובמגילה כ. שלומדים מפסוק זה ש"רזיזים מקדימים למצוות". וכן בסנהדרין קה: תנא משום רבי שמעון בן אלעזר - אהבה מבטלת שורה של גדולה, מאברהם דכתיב {בראשית כא-ד} וישכם אברהם בבקר.

כְּשֶׁרָאִיתִי אֶת רַבִּי יִשְׂרָאֵל, הַצּוֹרֵחַ שְׁלוֹ, אֲזַ חֲשַׁבְתִּי: "זֶה הָאִישׁ הוּא צָדִיק נֶסְתֵּר, וְאֶצְלוֹ אֲנִי אֲמַצֵּא מֵה שְׂאֲנִי מִחֶפֶשׁ, אֲמוֹנָה וַיֵּרָאֵת שְׁמַיִם". אֲנִי חֲשַׁבְתִּי כִּכֵּה, וְהוּא נָתַן אֶת הַיָּד בְּתוֹךְ הַכִּיס וְהוֹצִיא כֶּסֶף, לְשֵׁלֶם לִי בְּעַד הַלֶּחֶם, וְאֲנִי חוֹשֵׁב אֶת זֶה, אֲזַ הוּא נָתַן לִי אֶת הַכֶּסֶף וְאָמַר לִי: "אוֹלֵי אֲפֹשֶׁר לֵאכֹל הַלֶּחֶם אֲצַלְכֶם בְּבֵית? אֲזַ הִרְגַשְׁתִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ אֶת מַחְשַׁבְתִּי וְרִצּוֹנִי, שְׂאֲנִי רוֹצֵה, וְשִׁיחָה לִי קֶשֶׁר אִתּוֹ.

אָבֵל רָאִיתִי שֶׁזֶה דָּבָר רְחוּק, כִּי הָאָבָא לֹא יִסְכִּים עַל זֶה - לֹא מַחֲמַת שֶׁהוּא לֹא רוֹצֵה... כִּי אֲנַחְנוּ צְרִיכִים כָּבֵר בְּלִיל חֲמִישִׁי, צְרִיכִים לְאֵפוֹת חֵלֶה וְלֶחֶם וְצְרִיכִים לַעֲשׂוֹת לִילָה וְלִישׁוֹן, וְגַם כֵּן הַבֵּית קֹטְנָה וְאִין לָנוּ בְּשִׁבִיל אוֹרַח מְקוֹם לֵאכֹל, וְאֲנַחְנוּ צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת לִילָה, לְשִׁכַּב וְל...
 ...וְהוּא יִבְזֶה אוֹתִי: "מַה אַתָּה שׁוֹאֵל שְׂאֵלָה כְּזוֹ?" - אָבֵל אֲנִי בְּשִׁבִיל... כִּי רָצִיתִי שִׁיחָה לִי קֶשֶׁר עִם רַבִּי יִשְׂרָאֵל, הַתְּחִזְקֵתִי בְּכֹל הַלֶּחֶם וְאֲמַרְתִּי: "שִׁיחָה מַה שִׁיחָה! אֲפֹלוּ אִם יָכֵה אוֹתִי וַיִּבְזֶה אוֹתִי, אֲנִי אֲשָׂאֵל אֶת הָאָבָא - יֵחָה מַה שִׁיחָה!"

אֲזַ שְׂאֵלְתִי, וְהָאָבָא אָמַר: "כֵּן, כֵּן, נִשְׂאֵר קֶצֶת תִּבְשִׁיל מִהָאֲכִילָה, אֲזַ תִּתֵּן לוֹ... לֶחֶם לְבַד? הוּא יֵאכֹל לֶחֶם לְבַד? אֲזַ תִּתֵּן לוֹ". אֲזַ כָּבֵר רָאִיתִי שֶׁזֶה הַשְּׂגָחָה מִהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לְמַעַלָּה מִן הַטִּבֵּעַ, שִׁיחָה לִי קֶשֶׁר עִם הַצְּדִיק הַקְּדוֹשׁ הַזֶּה.

וְכִכֵּה הָיָה, הֵם עָשׂוּ לִילָה, בְּרָכוּ בְּרֶכֶת הַמְּזוֹן וְקִרְיַאת שְׁמַע, וְהֵם שְׁכָבוּ לִישׁוֹן. וְאֲנִי וְרַבִּי יִשְׂרָאֵל... הוּא יֹשֵׁב עַל הַמְּדֻרָגָה, מְדֻרָגָה אַחַת שֶׁל הַבֵּית, וְנִתְתִּי לוֹ לֶחֶם לֵאכֹל, כֵּן, וְהוּא עֹשֶׂה נְטִילַת יָדַיִם וּבְרֶכֶת "הַמוֹצִיא" - וְכַשְׁמַעְתִּי אֶת הַבְּרָכָה מִמֶּנּוּ: "עַל נְטִילַת יָדַיִם" וְ"הַמוֹצִיא", רָאִיתִי שֶׁזֶה נֶכוֹן - זֶה צָדִיק נֶסְתֵּר! כִּי בְּרָכָה כְּזוֹ עוֹד לֹא שְׁמַעְתִּי! - אֲנִי נִתְגַּדַּלְתִּי בֵּין חֲסִידִים וְהֵם לוֹמְדֵי תוֹרָה וַיֵּרָאֵי הַשֵּׁם, אָבֵל בְּרָכָה כְּזוֹ לֹא שְׁמַעְתִּי! וְגַם כֵּן פָּנִים, צוֹרֵחַ כְּזֶה כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל, לֹא רָאִיתִי.

אז נתתי לו את מה שנשאַר מהסעודה שלנו, כְּדִי שִׂיאֲכַל אֶת זֶה, אז הוא אָמַר לִי: "אֲנִי לֹא אוֹכֵל שׁוֹם דְּבַר - רַק לֶחֶם וְתֵה!" אָבֵל תֵּה לֹא הָיָה לְנוּ, וְלֹא הָיָה לְנוּ מְכוֹנֵת נֶפֶט, רַק הָעֲשִׂירִים הָיָה לָהֶם מְכוֹנֵת נֶפֶט, אָבֵל עֲנִיִּים הִשְׁתַּמְשׂוּ בַּפְּחִים, וְזֶה מְלֹאכָה שְׁצָרִיכִים לְדַעַת אֵיךְ לַעֲשׂוֹת אֵשׁ, וְאֲנִי עֲשִׂיתִי הַכֹּל עַד שֶׁהֲצַלַחְתִּי לְהַצִּית אֵשׁ וְעֲשִׂיתִי תֵה.

וּבְכָל פַּעַם אֲנִי נִכְנָסְתִי לְבַיִת וְאִמְרַתִּי לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל... אֲנִי לֹא יְדַעְתִּי שֶׁהוּא בְּרַסְלָבֵר, אֲנִי יְדַעְתִּי רַק שֶׁהוּא צְדִיק נִסְתָּר! (סְבָא צוּחֶק) אִזְ אִמְרַתִּי לוֹ בְּלַחַשׁ, בְּסוּד, וּבְאֵזֶן, אִזְ אִמְרַתִּי לוֹ: "תִּדְעוּ שְׂאֲתֶם בְּאֲתֶם לְטִבְרִיָה בְּשִׁבְלִי, אֲנִי כֶּךָ וְכֶךָ, אֲנִי רוֹצֶה מְאֹד לַעֲבוֹד הַשֵּׁם בְּאֲמַת, וְיֵשׁ עָלַי מְלַחְמוֹת קִשׁוֹת, וְאֲנִי מְחַפֵּשׁ, בְּכָל יְמֵי חַיֵּי אֲנִי מְחַפֵּשׁ מְקוֹם שִׁיְדַרְיֶכּוּ אוֹתִי וְיֵאִירוּ בִּי אוֹר הַשֵּׁם, שְׂאֲזַכֶּה לַעֲבוֹד הַשֵּׁם בְּאֲמַת, אִזְ אֲתֶם בְּאֲתֶם לְטִבְרִיָה בְּשִׁבְלִי, וְאֲנִי מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם שֶׁלֹּא תַעֲזְבוּ אוֹתִי!"

וְאֲנִי רְאִיתִי שֶׁהוּא נִרְגָּשׁ מְאֹד, כִּי תִכְף כְּשִׁירָד מִהַחֲמוֹר, הִבִּיא אוֹתוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵלַי וְשׁוֹמֵעַ דְּבוּרִים כְּאֵלֶּה! (סְבָא צוּחֶק) הוּא הָיָה צְרִיף לְנִסְעַ קָדָם! אָבֵל הוּא, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ בְּרוּר שֶׁהוּא צְרִיף לְנִסְעַ לְטִבְרִיָה, לֹא רָצָה לְזוּז מִמִּירוֹן! (סְבָא צוּחֶק)

שיחות סבא, יד.

אֲחֵר-כֶּךָ שְׂזִכִּיתִי לְהִתְקַרֵּב לְרַבְּנוּ הָיָה... כְּשִׂזְכִּיתִי... רַבִּי יִשְׂרָאֵל בָּא לְטִבְרִיָה, הָיָה כְּבָר נַעֲשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה אֵיךְ נִתְקַרְבְּתִי לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל, הָיָה הַלִּילָה, כָּל הַלִּילָה אֲנִי הֵייתִי עִם רַבִּי יִשְׂרָאֵל בְּבַיִת כְּנִסֵּת שֶׁל תְּלַמִּידֵי הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, בַּיָּם, וְכָל הָעִיר יְדַעוּ! כִּי הָאֲמָא שְׁלִי בְּכַתָּה, בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הִיא חַפְּשָׂה אוֹתִי, בְּכָל הַבְּתִי כְּנִסֵּת, וּבְכַתָּה: "בְּנִי, בְּנִי, בְּנִי", וְכָל הָעִיר בָּאוּ: "מַה? מַה?...?" הֵם חֲשָׁבוּ שְׂמִיִּשְׁהוּ נֶפֶטֶר: "יֵשׁ מִיִּשְׁהוּ נֶפֶטֶר?" (סְבָא צוּחֶק) הֵם בָּאוּ: "מַה הַבְּכִיּוֹת וְהַעֲעֻקוֹת?" אִזְ הִיא סִפְרָה: "בָּא אִישׁ אֶחָד וְקָנָה לֶחֶם,

והוא אכל את הלחם בביתנו, והוא לקח את ישראל בער והוא הלך כל הלילה, אני קמתי לעבודה וישראל בער איננו, איננו!

והיה זה תחלת המלחמה, והטורקים היה פראי אדם, רק שהם ראו איזה בן אדם שיש לו ידים ורגלים - "ידים ורגלים?" - אז הם לקחו אותו לצבא. (סבא צוחק) אז היא חשבה אולי... אני יש לי ידים ורגלים, אז אולי לקחו אותי לצבא. (סבא צוחק) אז היא בכתה והיה כל העיר רועשת.

"אה!"... בבקר הם ראו אותי ואת רבי ישראל, אז אמרו: "אוי וי... ישראל בער היה כל הלילה עם רבי ישראל, אז בטח הוא נעשה ברסלב, הוא היה כל הלילה עם רבי ישראל". (סבא צוחק)

מי? מי היה לו הגבורה לדבר עם חסיד ברסלב? או לקרא בספר ברסלב? הוא פחד שלא יהיה רק חשד! "אז למה התורה הזאת, למה התורה הזאת" - "הוא לא ישיג שדוד!" (סבא צוחק)

וברוך השם אני לא השגחתי ולא הסתכלתי על שום דבר, רב משה קלירס ורב מוטל ושדוד והפלל, אני מסרתי הפלל - הפלל! רק מה שראיתי מה זה רבי ישראל, מה זה, מה זה, כן. (סבא צוחק): שם ה, ג.

.....

אבל אני ראיתי מה שראיתי - ראיתי את רבי ישראל. רק ראיתי אותו, פעם הראשון בחיי, לא ידעתי מי הוא זה, אז אמרתי: "אוי וי, זה איש צדיק, אני צריך אותו מאד, אם היה לי איזה קשר אתו, הייתי זוכה לעבוד השם באמת כמו שאני רוצה! : שם.

ואני זכיתי בחסדי השם יתברך, לטעם טעם ברסלב, טעם של התבודדות, טעם של "השתפכות הנפש". (סבא צוחק) כן. וגם ראיתי בעיני את רבי ישראל - ראיתי מה זה ברסלב.

[מה ראית?]
ראיתי את התפלה שלו והעבודה שלו והשבת שלו, הדבורים הקדושים שלו, הרצונות שלו, איך הוא... מה שהוא סבל בשבילי, מה שהוא סבל... הוא בא לטבריה ומצא את ישראל בער, אז הוא כבר שכח שיש לו משפחה בצפת, ושיש מירון, הכל השליך, הכל! - רק ישראל בער! (סבא צוחק)

אוי וי, מה שהיה, מעשה כזה, זה במיוחד, זה מיחד, דבר פלא כזה שאין דגמתו! [תספר, תספר] אוי... נו, אי-אפשר לספר הכל...:

שיחות סבא א, ה.

.....

[אבל את רבי ישראל קרדונר הכרתם לפני כלם, לפני רב נפתלי כהן?]

אה, בודאי! [קדם כל את רבי ישראל] בודאי, קדם כל רבי ישראל! כן, כן, הוא פתח לי כל השערים, כן, על-ידו זכיתי להבין, זכיתי... כן: שם ב, ד.

.....

כבוד הצדיק

רבי ישראל, אתה ספרת לי פעם שאבא של אשתך הוא רצה להרוג את רבי ישראל קרדונר! כן! ודאי! כן! הוא רצה לקחת שני ערבים, הוא ילך למירון, והערבים ימצאו אותו על הדרך והם יהרגו אותו ולא ידע שום אדם מזה, כן, אני לא אמר סתם! כן.

ופעם רבי ישראל נכנס לאיזה בית, והוא היה שם, הוא היה יושב על כסא של ברזל, לא כזה - ככה כבד! רבי ישראל נכנס הביתה,

הוא קם מהכסא ולקח את הכסא, הוא היה גבור, הוא רצה לתת את הכסא על ראש של רבי ישראל, כן, אז היה נס שבעל הבית היה מספיק, היה... [תקיף] הוא הספיק לאחז את הכסא, ולא נתן לו על הראש. אבל הוא החזיק אותו בזקן, לא רצה לעזב את הזקן, והוא תלש לו חצי זקן, תלש אותו! והיה צער גדול, זה צער גדול מאד! ובשעה זו הוא נפטר. לא היה כל-כך, לא היה... היה לו... איש טוב! אבל הוא נפטר והשאיר עשרה יתומים.

שם, ג ג.

.....

וגם כן אני עשיתי תענית בכל יום ויום - מחצות לילה עד אחרית התפלה, לא טעמתי אפלו מים! כמו שנהג מורי הקדוש רבי ישראל (קרדונר): שם י, א.

....

ראש השנה של ר' ישראל קרדונר.

אמרתי לי שהוא (רבי ישראל קרדונר) היה ארבע שעות מתפלל שמונה עשרה בראש השנה יותר! [כמה?] אני עליתי ל... ואכלתי, ואחר-כך... ואחרי הסעודה ירדתי לרבי שמעון, והוא עמד לבד אצל רבי שמעון. [עוד ממשיך בשמונה עשרה?] כן, "וידע כל פעול כי אתה פעלתו" - הוא לא יכול ללכת הלאה! [לא יכול לזוז] לא, לא, לא... (סבא צוחק)

[איך? איך?] ברעדה כזו, ביראת שמים כזה, ובדבקות כזה, בשפלות כזה [איך זה היה? קצת, קצת?] הוא רצה לראות תכף את זה: "וידע כל פעול כי אתה פעלתו" - הוא רצה לראות תכף! (סבא צוחק)

כל העולם לא ידעו! רבי ישראל, אני ידעתי שהוא נמצא למטה בבית הכנסת, אז הלכתי לשמע, לראות מה יש שמה, איזה חתנה? (סבא צוחק) [מה ראית?] אוי, זה... הלכתי אליו, אני

באתי... הוא לא יכול לזוז הלאה: "וַיֵּדַע כָּל פְּעוּל כִּי אֵתָה פְּעֻלְתָּר", והיה רועד כל כלו! וגם כל הבנין רעד: "וַיֵּדַע כָּל פְּעוּל כִּי אֵתָה פְּעֻלְתָּר"! (סבא צוחק) [כל הבנין, כל הציון?] אה? [כל הציון של רבי שמעון?] אצל רבי שמעון למטה.

[והוא היה יחף?] יחיד [יחף? היה הולך בלי נעלים?] כן [על הציון יחף?] בציון של רבי שמעון, היה לא נכנס עם הנעלים. היה... בחרף, בקר, כשהיה קר כזה - בלי נעלים! כמו בקדש הקדשים.

והוא היה בוכה... אני לא יכול... יכולים לחשב שאולי זה היה שקר, זה לא... אי-אפשר דבר כזה, איפה יש לגוף כל-כך... [כח] דמעות, כל-כך היה כח, איך? זה... אבל אני ראיתי זה שבכל פעם היה יותר חזק, הבכני, הדמעות, הוא היה בוכה יותר חזק! אדרבא, לא היה... כן. [מעין מתגבר].

זה היה בחרף - קר מאד! והוא במקום שעמד, כשהוא גמר, הוא הלך מהציון, יצא כמו שפותחים דלת של תנור [בית מרחץ] כן, כן, בית מרחץ, כן, היה יוצא חם מהציון, כן, והציון היה רטוב מהדמעות, ועל הציון היה כמו נחל, כמו ששופכים... [מים, שלולית מים] מים, כן. (סבא צוחק) ואני - "רבנו של עולם, איך זוכים לזה? אני רוצה, אני רוצה גם כן לבכות, אני רוצה גם, מאיפה לוקחים זה?" (סבא צוחק)

אוי וי... אוי, אוי, אוי... הוא היה דואג תמיד על ישראל, תמיד! והיה לו צער כזה על ישראל: "איפה? איפה עם ישראל? איפה התורה? איפה...?" נו...

והיום הוא... הוא "מנהיג", "מנהיג ישראל", "מנהיג", הוא לוקח... לוקחים כל הפסך וכל הכבוד וכל הגדלה של ברסלב: "ואני, אני! אני, אני, אני המנהיג!" [יש הרבה] יש הרבה... כן! [כן, כל מיני גונים] יש! כן! ודאי! אבל לא, זה לא ברסלב! ברסלב יש מעט. אבל זה טוב - "טוב מעט לצדיק". (תהלים לז, טז) (סבא צוחק).

(סבא והחברים שרים) "וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו..." אוי, הוא לא ... הוא אמר אלה הדבורים: "וידע כל פעול כי אתה פעלתו", כן, זה היה ככה, הוא טען להשם יתברך, כן, "מתי יהיה זה?" (סבא צוחק) "וידע כל פעול כי אתה פעלתו": שם יא, א.

הריקודים של רבי ישראל קרדונר בפורים

בפורים, רבי ישראל עליו השלום, הוא התחיל לשתות בבית ורקד בבית, וראיתי בכל רגע שעובר יותר, הוא יוצא מן העולם לעולם אחר! [לעולם הבא] כן. (סבא צוחק)

על-כל-פנים, הוא הגיע... הוא התחיל ללכת מהבית, מהדלת לרחוב, להודיע שזה פורים, שזה... "להודיע, להודיע, להודיע, להודיע". אני הלכתי אתו, והוא הלך כל הרחוב, למקום סלונים, וחסידים סלונים הם לצים, הם מתלוצצים מברסלב ו... אז לשמה, לשמה הלך, ונכנס לבית, וכלם ישבו ושתו יין והשתכרו... כן, והוא נכנס כמו שזה בית שלו, ורקד.

אז אמר לי... היה שמה זקן אחד, רב לייזשקא (הרב אליעזר הכהן רוזובסקי)...

[כן, מה הוא אמר רב לייזשקא?] רב לייזשקא, אז אמר לי: "אתה מבין הריקודים שלו, של רבי ישראל? אתה מבין מה זה? זה ריקודים פלאים, פלאים מאד". כן, ככה הוא אמר לי! הראש, הראש שלהם, הראש של המתנגדים, הראש שלהם, כן.

הוא נתבטל, הוא ראה את הריקודים של רבי ישראל. הוא נכנס בין מתנגדים, בין עקרבים, נחשים ועקרבים, והוא עשה מהם אין ואפס! (סבא צוחק)

נו... לראות דבר כזה? איך היה לו גבורה כזה להכנס בתוכו, בתוך העצם... [העצם של הבעל דבר] כן, ולהגיד לו, ולהראות לו: "בא, בא, בא, בא, בא, אני לא מפחד ממך!"

שם יא, ב.

.....

מעלת ר' ישראל קארדונר.

אבל "עליך אמרתי", יכול להיות גם כן על כל אחד, מי שרוצה, אז הוא זוכה לראות, להרגיש, לראות את ביאת המשיח, מה שיהיה... לא צריכים לחכות עד שיבא, יכולים עכשו לראות מה זה ביאת המשיח, אני ראיתי את רבי ישראל (קרדונר), ראיתי כבר ביאת המשיח!

שם יב, ד.

.....

אני ראיתי את רבי ישראל, ראיתי איש אחד בעולם, ראיתי שרבו משה קלירס ורב מוטל וכל הגדולים מטבריה, וגם כן באתי לירושלים וראיתי גדולים, אז מה שראיתי מרבי ישראל, ראיתי שזה בחינה, שזה בחינה מיוחד, רבנו הקדוש הוא ענין מיוחד, ראיתי את רבי ישראל, ראיתי כבר אדם מבחינת לעתיד. הוא החזיק בהשיר שיתער לעתיד, אז הוא היה מבחינת לעתיד, ולא מהעולם הזה. היו לו ידים ורגלים גם כן, והוא היה סוד מכל העולם, הוא היה צוחק מכל העולם... (סבא צוחק) אני ראיתי בן אדם אחד מכל העולם שהוא היה נורמלי - רק הוא! אדם אחד ראיתי. וכל העולם טועים ולא יודעים מחייהם ולא יודעים כלל ולא יודעים מה, על מה הם חיים, על מה, בשביל מה? בשביל איזה שנים לחיות ולסבל גיהנום, הגיהנום של העולם הזה, לסבל גיהנום בשביל... [בשביל רבע שעה?] בשביל כמה שנים.

שם יב, ו.

.....

אז כל הגאולה תלויה ברבנו! אני כבר ראיתי את הגאולה - ראיתי את רבי ישראל וראיתי איך שיהיה העולם אחרי ביאת המשיח.

את מה שיהיה. ה"שיר, פשוט, כפול, משלש, מרבע", זה ראיתי
בחי, כן: שם.

.....

שיחה יג - תשמ"ז.

א

רבי ישראל "טשאק" (כך כינו את ר' ישראל קארדונר)

אני מסרתי את נפשי להיות עם רבי ישראל, כי אני הייתי לבד
בלי {כלים}, אני לא עזבתי אותו פסיעה! איפה שהוא הלך -
הלכנו ביחד. כן, בטבריה... (סבא צוחק) זה היה שיחה בפי
הבריות: "הנה ברסלב... הנה זוג ברסלב". (סבא צוחק) זה היה
סימן שהלכנו ביחד, זה היה "הגשפנקא" על ברסלב.

ורבי ישראל - כל צעד זה היה כל העולם. והיה לו שם אחר...
היה לו ארבע שמות: ישראל היילפרין זה השם המשפחה, וגם כן
באומן קראו אותו "טשאק" (צ'אק), רבי ישראל טשאק. טשאק
איז פריילאך [טשאק זה שמחה] שמחה כזו, שמחה גדולה!

אז קראו אותו רבי ישראל טשאק, ובארץ ישראל קראו אותו
בכל מקום... (רבי ישראל קרדונר על שהיה מהעיר קרדון, וכן רבי
ישראל ברסלבר) הוא היה גר בירושלים, אחר-כך עבר מירושלים
למירון... לצפת, על-ידי כמה סבות שהשם יתברך... הוא לא
האריך ימים, הוא היה יכול להיות במירון, ואני בטבריה, ולא
להכיר אחד את חברו, כן, והשם יתברך רצה שיהיה, אז הוא סבב
סבות, הביאו אותו להבית שלי, ונעשה מזה מה שנעשה, כן.

מה שהיה, אין לי דבורים ואין לי כח, אין... זה דבורים רוחניים,
דבורים רוחניים זה ארץ ישראל-אפשר... כן, זה כלו רוחני, כלו
נשמה, כלו אמת. והשם יתברך סבב, והוא...

טַגְנו אוֹתִי מְאֹד, הָאָבָא וְהָאָמָא וְהַמְשַׁפְּחָה וְכָל הָעוֹלָם - הֵייתִי "מְטוֹגֵן" מְאֹד! [אה! "טַגְנוּ" כֵּן, אָבֵל אֲנִי לֹא יָדַעְתִּי מֵה זֶה, לֹא יָדַעְתִּי מְדוּעַ, לֹא יָדַעְתִּי... (סָבָא צוֹחֵק) אִם הֵייתִי יוֹדַע אֲזוּ, מֵה שְׂאֲנִי רֹאֶה עֹכְשׁוֹ... [הֵייתִי מְבַקֵּשׁ עוֹד?] הֵייתִי... כֵּן! עוֹד! [עוֹד תְּבִיאוּ לִי, עוֹד בְּזִיוּנוֹת, עוֹד... הֵייתִי... הֵייתִי... (סָבָא צוֹחֵק) כֵּן.]

אָבֵל בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אֲנִי יוֹדַע אֶת עֲרֻכִי, שְׂאֲנִי כָּל-כַּף... אֲנִי עוֹד לֹא רוֹצֶה שֶׁהַבְּנִים שְׁלִי יִשְׁמְעוּ מֵה שְׂאֲנִי מְדַבֵּר, הֵם חוֹשְׁבִים שֶׁהָאָבָא שְׁלָהֶם הוּא... הוּא גָדוֹל, הוּא... (סָבָא צוֹחֵק) נוּ, אָבֵל אֲנִי יוֹדַע הָאָמֶת - קִשָּׁה לִי, הִיא קִשָּׁה לִי לְקַבֵּל "תְּלַמִּידֵי הַיֶּקֶר", כֵּן... (סָבָא צוֹחֵק) וְגַם כֵּן "עַלִיד אִמְרָתִי."

.....

וְרַבִּי יִשְׂרָאֵל עָלָיו הַשְּׁלוֹם - אִם נוֹתְנִים מְסִירוֹת נֶפֶשׁ, זֶה יִהְיֶה כְּדַאי? לְמַדָּן, כְּשֶׁרוֹנִי, אָבֵל לֹא יִשְׂרָאֵל בְּעַר. (סָבָא צוֹחֵק) כֵּן, בְּזֶה רַבִּי יִשְׂרָאֵל הָיָה יְחִיד! בְּלִי רַבִּי יִשְׂרָאֵל, אִישׁ אַחֵר לֹא הָיָה... לֹא הָיָה כָּל-כַּף... מֵה? לֹא הָיָה לוֹ קִשְׁר כְּזֶה עִם... מֵה? עִם מִי? (סָבָא צוֹחֵק) כֵּן!

אָבֵל אֶפְלוּ רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן רַבִּי נַחֲמָן, אִם אֲנִי הֵייתִי מִתְקַרֵּב אֵלָיו, הוּא לֹא הָיָה... הוּא הָיָה מְדַבֵּר אֵתִי, כֵּן, אָבֵל לֹא בְּאִפְּן כְּזֶה כְּמוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל, בְּקִשְׁר כְּזֶה, כֵּן! כֵּן! (סָבָא צוֹחֵק)

[הָיָה לוֹ כַּח לְרֹאוֹת אֶת הָעֵנָן שֶׁל רַבְּנֵנוּ בְּכֶם, הוּא רֹאֶה כְּבָר שֶׁהוּא צָרִיד אֶפְלוּ לְלַכֵּת לְטַבְּרִיָּה מִמִּירוֹן] כֵּן! כֵּן! כֵּן! [הַאִירוּ לוֹ שֵׁישׁ עֵנָן מְאֹד מִיַּחַד בְּטַבְּרִיָּה] כֵּן... כֵּן! כֵּן! כֵּן, הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ סַבָּב שֶׁהוּא... [כֵּן] שֶׁהוּא הַאִיר... הַכְּנִיס... [כֵּן, הַכְּנִיס בּוֹ אוֹר] הַכְּנִיס בּוֹ אוֹר שֵׁיֶדַע מֵה זֶה, מֵה שְׂזָה. [כֵּן, שִׁיחָה כָּאֵן מְשֵׁהוּ מִיַּחַד לְעֵתִיד, מְשֵׁהוּ לְכָל עִם יִשְׂרָאֵל] כֵּן! כֵּן! כֵּן! כֵּן! [הוּא וּודַאי הַתְּפַלֵּל עַל גְּאֻלַּת עִם יִשְׂרָאֵל כָּל הַזְּמַן וְעַל כָּל הָעֵנָן] בּוֹדַאי! הוּא... [כָּל הַזְּמַן רָצָה לְהַתְּגַעֵגַע לְמִצָּא אֶת הַנִּקְדָּה מֵה חֹסֵר בָּה...] אֶפְלוּ בְּכָל

הפסיעות שלו, היה רק בשביל עם ישראל: "מה יהיה? מה יהיה?" הוא הרגיש הצער מה שזה, מה שזה, הנפילות האלו, הכפירות והאמונות כוזביות והשקר, זה יותר גרוע מכל היסורים שבעולם! והוא מסר את נפשו להשם יתברך, הוא היה מתפלל על זה, כן, שהשם יתברך ירחם, ויתגלה דעת רבנו בעולם... כן!

שם יג, ד.

.....

...אנחנו רואים עכשו שהקשר שלנו שהיה ביני לבין רבי ישראל, זה היה הכנה... הכנה לעכשו. כל מה שסבלתי, זה הכל היה בשביל החתנה, זה היה... (סבא צוחק)

וגם כן הפתק... הפתק זה גם כן בין הדברים הפלאיים שאי-אפשר לקבל, שאי-אפשר להבין, שאי-אפשר... כן. וענין הפתק... וזה הכל היה רבי ישראל - בלי רבי ישראל, לא היה ישראל בער, לא היה הפתק, לא היה שבעה עשר בתמוז, ולא היה... (סבא צוחק)

שם יג, ה.

.....

מסירות נפש.

ורבי ישראל הדפיס במסירות נפש, בשביל מי? בשביל מי? לא היה ספרי ברסלב, יש הרבה ספרי חסידות, בשביל מה צריך ברסלב? יש "ראשית חכמה" ויש... ["מסלת ישרים"] ויש ויש ויש... מה? יכולים לחיות בלי ספרי ברסלב. (סבא צוחק)

נו, ואני ראיתי, אני ראיתי את זה, "איך תבוא הגאולה? ואיך... מה יהיה? העולם לא רוצים לנגע בספרי ברסלב". (סבא צוחק)

נו, ועכשו אנחנו רואים דבר למעלה מן הטבע, מהפך אל הפך, היום יכולים להבין שיבא זמן שכל העולם יתקרבו, יתקרבו לרבנו בבטול כזה, וישליכו הכל - רק רבנו! כן... (סבא צוחק)

שם יג, יג.

.....

אני ראיתי את זה, אני יש לי חלישות הדעת, איך אני נראה בעולם הזה, ואיך אני... כשראיתי דבר כזה. ואז היה העולם לא כמו היום, אז היה העולם חזקים מאד באמונה, בתפלה ויראת שמים וחסידות, כן, לא כמו היום, אבל אני ראיתי את העבודה של רבי ישראל, אז נתבטל אצלי כל הגדולים שהיו בטבריה, שרדפו אותי אחר-כך.

שם יד, ב.

.....

אני לא, לא רציתי כלום, אני רק חפשתי ועשיתי מה שרבנו הקדוש... הלכתי בדרך רבנו, והתפללתי כמו שראיתי, וכמו שרבנו הקדוש מלמד אותנו מה זה תפלה, איך להתפלל להשם יתברך בכל הכח, בכל לב, כן, והם היו ליצנים.

בפרט כשזכיתי להכיר את רבי ישראל קרדונר, והוא היה מקשר לרבנו ולאנשי... כל חסידי ברסלב, כל אנשי... כל העובדי השם באמת, חסידי ברסלב, אמרו על רבי ישראל: "מי יכול להדמות לרבי ישראל? רבי ישראל, המסירות נפש שלו, זה... הם לא הבינו איך יש כח לאדם? איך יש כח כזה? ואני זכיתי לראות מה זה העולם, של גדולי תורה וחסידות ועובדי השם, ומה זה ברסלב - ראיתי בעיני מה שזה. (סבא צוחק)

יוא (כן), והיה לי נסיונות, היה לי נסים, נסים, הם כלם היו גדולי תורה, והם היה הרבנים שלי, אני למדתי אצלם, ואני ראיתי ש... אני ראיתי שהם היו גדולי תורה, אבל היו רודפים אחר הכבוד

ואחר הכסף של העולם, כן, ואני זכיתי להבחין ולהשיג ולהבין - איפה האמת ואיפה השקר! כן, ראיתי שיש אמת אחד בעולם - רק ברסלב. ראיתי איש אחד בעולם, והוא היה צוחק מכל העולם. (סבא צוחק)

שם כא, ב.

.....

ואני ראיתי את רבי ישראל, ראיתי מה שזה פח של רבנו, שיכול לעשות מבשר ודם, מבן אדם שהוא נולד מאשה, והוא בן אדם כמו כל בני האדם, כמו כל העולם, והוא היה ענין אחר - היה בעולם הזה, אבל הוא לא מעולם הזה, הוא היה מהעולם הבא, הוא היה... כן, ראיתי מה זה ברסלב.

וגם כן הוא היה לו מסירות נפש בשביל הרבה נפשות מישראל, שהוא קרב אותם להשם יתברך, במסירות נפש ממש - הוא היה לו פעם אחת, הוא היה במעצר, כן, וסבל צרות כאלה, ובשבילי, לעצמי הוא היה סובל צרות כאלו - אם היו נותנים לאחד כל הכסף שבעולם וכל הכבוד שבעולם, הוא היה משליך את זה: "אני לא רוצה כבוד, לא רוצה כסף, ואני לא רוצה צרות כאלה", מה שהוא סבל בשבילי.

על מה סבל? - הוא חשב אולי יצליח, להכניס בי איזה, איזה אור, איזה קצת אור... שאוכל אולי על-ידי זה להתקרב להשם יתברך, להפיר השם יתברך ולעשות עבודת השם, אולי יצליח, בשביל זה נתן את כל מה שהיה... הכל. ולא רואים דבר כזה בעולם! משום צדיק, משום בן אדם - זה רק רבנו, אנשי רבנו.

מה? הוא בא לטבריה, הוא מצא את ישראל בער בטבריה, הוא עזב את המשפחה בצפת, ומירון, עזב הכל! ישראל בער... (סבא צוחק) הוא ישן בבית כנסת והיה לו קר, והיה לו... זה {מלכות}, זה כבר... אבל הוא היה ישן על ספסל, כן, ומה אכל? - לחם, לחם עם תה, לחם ומים, כן, והוא היה כל החרף בבית כנסת על

ספסל, כן, והוא לא ידע שיש לו משפחה, אין לו שום משפחה, אין לו לא אשה ולא ילדים ולא פרנסה ולא... לא שום דבר, רק הוא מצא בטבריה ישראל בער! (סבא צוחק)

מי ראה דבר כזה? מדבר הזה מלבד, הוא פלא כזה, איפה רואים מסירת נפש כזה בשביל ילד לא שלו, בשביל איזה ילד, אולי יוכל להאיר בו איזה אור שיקים התורה, שיתקרב להשם יתברך, אולי! אז הוא נתן את כל נפשו! הוא נתן את הילדים וחמש... הכל! לא היה, לא צפת ולא מירון ולא שום דבר, רק דבר אחד, היה ישראל בער. (סבא צוחק) מי שמע דבר כזה? מי... איפה יש דבר כזה בעולם? - לא היה ולא... רק אצל רבנו הקדוש, כן. (סבא צוחק)

אוי... אוי... אוי, אוי... והוא, הוא התרשם מאד, הוא ראה שאני אדם קטן, שאני כלום, אבל הוא ראה שהגבורה שיש לי; הגבורה שיש לי, שאני עמד נגד כחות כזה, עם הצרות כאלה, ואני חזק ושמח, אז הוא ראה שזה טוב, זה דבר טוב - אז בטבריה היה שני משגעים: רבי ישראל וישראל בער, היה שנים; ואנחנו רקדנו בליל שבת ברקודים כאלה, בשמחה כזו, עד ש... כלם היו מתנגדים, עד שכלם נתבטלו ונפלו: "מה זה? איפה הם מקבלים שמחה כזו? איפה הם מקבלים שבת כזה?" כן! ... (סבא צוחק): כא, ד.

.....

אוי, אוי, אוי... אוי... ראיתי את רבי ישראל, היה אחד בעולם, רבנו הקדוש היה לו רבי ישראל קרדונו בארץ ישראל. (סבא צוחק) אבל, אף-על-פי-כן, גם רבי ישראל עוד לא... כן, כן... אבל ראיתי מה שראיתי, מה שהוא זכה, הוא עמד גם כן כמו רבנו, הוא עמד כנגד כל העולם, הוא שיחק מכלם. הוא היה מדבר עם כל אחד, כן, אבל בלבנו, מה שהיה, מה שזכה לידיע בלבנו.

כב, ד.

.....

אוי וי, אוי... הוא (רבי ישראל קרדונר) היה קם בחצות, והיה הולך למקוה, בצפת קר מאד, אתה יודע? ובחרף, ובלילה, בחצות לילה, הוא הקר... כן, הוא הלך למקוה קרה, למקוה, כן, בלי נר, והיה חשף כזה, שהיו יכולים למות בתוך כל החשף, והוא הלך ככה למקוה, כן, ומן המקוה הלך... הלך בין הגשמים, בין המים, בין הרוחות, הלך מחוץ לעיר, נו, נו, אבל כל צפת היה יושן, כל צפת, רק אחד ברסלב הוא היה ער. (סבא צוחק)

נו, מי ידע? מי ידע את הבכיות שלו, את הגעגועים שלו, את התפלות שלו, של חצות לילה, של החרבן, החרבן בית המקדש - זה החרבן הבית המקדש שלנו! הלב והרגלים והפלל, כל הגוף, הוא משקע במה שהוא משקע, כן, כן, וטוענים בהתפילת חצות עם השם יתברך: "מה יהיה מאתנו?" בגלל התפלות של חצות לילה, היה פתאם, התעוררות כזה, התעוררות כזה שאין בעולם! לא על חנם... (סבא צוחק)

איזה מין עבודה זה? זה עבודת השם כזה, שאין בעולם! אף אחד לא ידע מזה, אף אחד לא ידע מה שרבי ישראל מסר את נפשו על חצות לילה. מה? הוא היה בשר ודם כמונו! הוא היה קשה לו לקום בחצות לילה וללכת מחוץ לעיר. (סבא צוחק)

אוי... הוא לקח סמרטוט, ואחז בהנעליים, כדי השכנים לא ישמעו שהוא הולך, כן, והוא הלך עם הגרבים, ואף אחד לא שמע ולא ידע, ולא... : כב, ה.

.....

ראיתי איך שרבי ישראל היה, הלך בלבושים פשוטים, כן, והגוף היה עצמות ועור. [רזה?]. (סבא צוחק)

אוי, אוי, אוי... הגוף לא היה מרצה מרבי ישראל, הגוף, הוא נתן לו לחם ותה! (סבא צוחק): שם.

הַעֲקָר הוּא עֲנוּוֹת! אָנִי זוֹכֵר, הָעֲנִין שְׁלִי, הַקָּשֶׁר שְׁלִי עִם רַבִּי יִשְׂרָאֵל (קִרְדוֹנֵר), זֶה הָיָה תַּמִּיד חֶק, אָנִי רֵאִיתִי אוֹתוֹ כָּל הַזְּמַן, כָּל הַשָּׁנִים, לֹא יִכְלַתִּי מִמֶּשׁ... לֹא יִכְלַתִּי רִגַע בְּלִי רַבִּי יִשְׂרָאֵל! לֹא יִכְלַתִּי לַחֲיוֹת בְּלִי רַבִּי יִשְׂרָאֵל. כִּי הָיָה בֵּינֵינוּ קֶשֶׁר כָּזֶה וְאַהֲבָה כָּזֶה שֶׁהוּא מֵיחַד בְּעוֹלָם, שָׂזָה לֹא רָגִיל! כִּי הָעֲנִין שְׁלֵנוּ - אָנִי כָּל פּוֹנְתִי לֹא הָיָה בְּשִׁבִיל לַתַּת כְּבוֹד לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל, כָּל פּוֹנְתִי הָיָה לְחַפֵּשׂ אוֹלִי אָנִי אֲמַצָּא אֵיזָה אוֹר, אוֹלִי יִכּוֹל לְהַאִיר לִי אֵיזָה אוֹר אֵיךְ לְעַבּוֹד הַשֵּׁם בְּאַמֶּת, זֶה הָעֲקָר!

וְגַם כֵּן הוּא אוֹתוֹ דָּבָר - הוּא לֹא הָיָה חֲפֵץ בְּתַלְמִיד כְּמוֹנִי, רַק בְּשִׁבִיל זֶה: אוֹלִי יִצְלִיחַ לְהַאִיר בִּי אֵיזָה נִיצוּץ מֵרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ, שְׂיִהְיֶה לִי טוֹבָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. זֶה הָיָה עֲקָר פּוֹנְתֵינוּ וְעֲקָר הַקָּשֶׁר שְׁלֵנוּ. בְּשִׁבִיל זֶה הִצְלַחְנוּ, שֵׁשׁ לוֹ קִיּוּם. כָּבֵר יֵשׁ שְׁבַעִים שָׁנָה מֵרַבִּי יִשְׂרָאֵל, וְהָעֲנִין שְׁלוֹ לֹא נִפְסַק! הוּא הִתְחִיל מִמֶּנִּי, הִתְחִיל הִרְבָּה קֶדֶם, לִפְנֵי מִמֶּנִּי, אָבֵל זֶה הָיָה כָּל... עֲקָר הָעַבּוּדָה שְׁלוֹ, הַמְטָרָה שְׁלוֹ, לְהַשְׁאִיר בְּעוֹלָם הַזֶּה אֶת הָאוֹר שֶׁל רַבְּנוּ, לְהַכְנִיס בְּאַנְשִׁים, וְאֵלוּ הָאַנְשִׁים יִסְפְּרוּ לְחַבְּרוּ³⁵ ... כֵּן, וְכֻלָּם יַעֲשׂוּ תַלְמִידִים אַחֲרָיִם. וְזֶה הָיָה עֲקָר הַפּוֹנָה שְׁלוֹ, לֹא לְהִרְבוֹת כְּבוֹדוֹ וּלְפָרְסוֹ, שְׂיִהְיֶה מְפָרָסִם, "רַבִּי יִשְׂרָאֵל, רַבִּי יִשְׂרָאֵל..." זֶה... אֲדַרְבֵּא! מֵצַד זֶה הוּא הָיָה צָנוּעַ כָּזֶה שְׂאִין בְּעוֹלָם צְנִיעוּת כָּזֶה, הוּא הָיָה צָנוּעַ שְׁלֵא יִדַע... הוּא בָּכָה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ וְהוּא עֶבֶד הַשֵּׁם בְּכָל כַּחוֹ, בְּכָל נַפְשׁוֹ וּמְאוּדוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּכָל לְבַבְכֶם, וּבְכָל נַפְשְׁכֶם" - לֹא רַק הוּא אָמַר, הָיָה רָגִיל לומר כְּכֵה, כֵּן. (סְבֵא צוֹחֵק) : לֵג, ב.

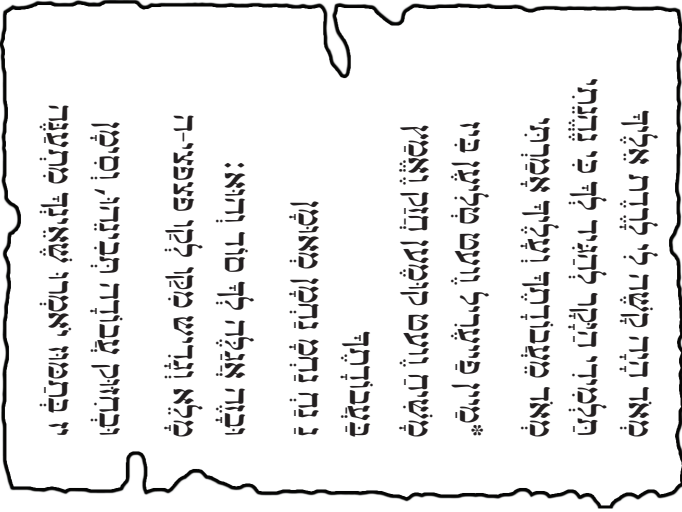
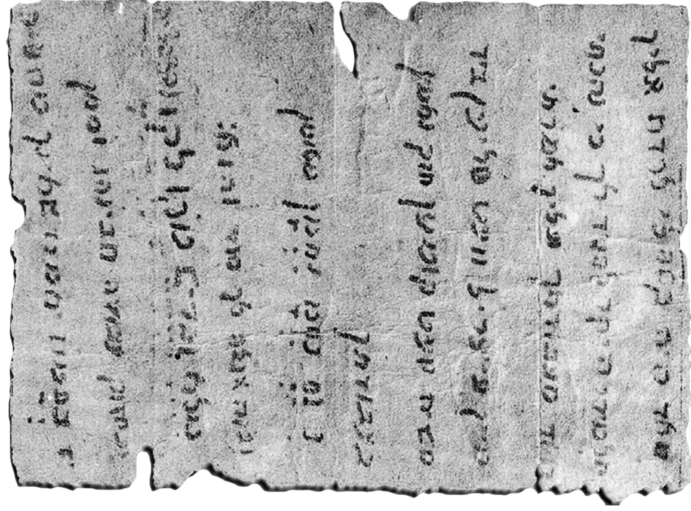
.....

לע"נ ר' ישראל בן ר' יהודא הלוי ז"ל היילפערין

³⁵ עיין תורה ז' תנינא ובחיי"מ מה שאמר רבנו שהתלמידים יעשו תלמידים וכן לעולם.

כתב הקאנון

המקור הראשון היחיד הידוע

א. כל המצוות שבתורה
ב. והמצוות שבתורה
ג. והמצוות שבתורה
ד. והמצוות שבתורה
ה. והמצוות שבתורה
ו. והמצוות שבתורה
ז. והמצוות שבתורה
ח. והמצוות שבתורה
ט. והמצוות שבתורה
י. והמצוות שבתורה